יגדיל תורה

פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח

מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּשַׁבָּת ב

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

יגדיל תורה

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א
מתוך סדרת הספרים יגדיל תורה (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן

נושא שיחת חיזוק:

מְעוֹרֵר בַּשִּׂיחָה שֶׁשִּׂכְרוֹ שֶׁל הַבּוֹטֵחַ שֶׁתָּמִיד יוֹשִׁיעוֹ ה' וְשֶׁהַשְׁקִיעָה לְצֹרֶךְ הַזְּרִיחָה ושע"י הָאֱמוּנָה יִנָּצֵל מִשָּׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו וּלְהִתְנַהֵג בֶּאֱמוּנָה לְמַעֲשֶׂה וְשֶׁהַמַּכִּיר שֶׁהַכֹּל מֵחַסְדֵי הַבּוֹרֵא לֹא תִּפָּסֵק טוֹבָתוֹ לְעוֹלָם וּבְכוֹחָהּ שֶׁל תְּפִלָּה וְשֶׁחוֹבַת הָאָדָם לִבְרֹחַ מֵהַיֵּצֶר וְכֵת דְּלֵיהּ וְשֶׁעָצָם הֵאָבְקוּ לְהִתְגַּבֵּר מַעֲלָה נַחַת רוּחַ לִפְנֵי ה'.

נושא שיעור ההלכתי:

בְּשִׁעוּר זֶה מְבָאֵר דִּין זְרִיעָה בִּמְכוֹנָה אוֹ ע"י בְּהֵמָה וְהַאִם מֻתָּר לִזְרֹק גַּרְעִין שֶׁל פְּרִי לַגִּנָּה כְּשֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ לִזְרִיעָה וְדִין זָרַע עֵרֶב הַשְּׁבִיעִית וְנִקְלַט בַּשְּׁבִיעִית וְהַאִם מֻתָּר לְחַפּוֹת זְרָעִים בֶּעָפָר וְהַאִם מֻתָּר לְכַסּוֹת שָׂרָשִׁים שֶׁל אִילָן שֶׁנִּתְגַּלּוּ בַּשְּׁבִיעִית בֶּעָפָר וְדִין אִסּוּר זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית גַּם כְּשֶׁכַּוָּנָתוֹ לְהִתְלַמֵּד וְדִין נְטִיעַת אִילָנוֹת בַּשְּׁבִיעִית הַאִם אָסוּר מֵהַתּוֹרָה אוֹ מִדְּרַבָּנָן וּבְדִין נְטִיעַת אִילָן סָרָק לְטִהוּר הָאֲוִיר וְהַאִם מֻתָּר לָטַעַת שִׂיחִים וַעֲצֵי סָרָק בַּשְּׁבִיעִית לְשֵׁם גָּדֵר.

◄ עיצוב א.י.ש. | 0527627127 | 08-8650078
◄ עימוד וניקוד | ש.נ. | 0504158840

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח

יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ - שְׁכָרוֹ שֶׁל הַבּוֹטֵחַ שֶׁתָּמִיד יוֹשִׁיעוֹ ה'

רָאִיתִי בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (וַיִּשְׁלַח) שֶׁכָּתַב עַל הָאָמוּר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לב ח), 'וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ', וּפֵרְשׁוּ בְּ'בַּעֲלֵי הַתּוֹס' כִּי 'וַיֵּצֶר לוֹ' עַל הָא גּוּפָא שֶׁ'וַיִּירָא מְאֹד' - וְלֹא סָמַךְ עַצְמוֹ עַל הַבְטָחַת הקב"ה 'וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ' (כח, טו). וּבֶאֱמֶת הַסּוֹמֵךְ עַצְמוֹ עַל ה' שָׁמוּר בִּ'שְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה', כְּדִכְתִיב (תְּהִלִּים כז ג) 'אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי, אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ', וּבֵאוּרוֹ, לֹא יִירָא לִבִּי אַף אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה, כִּי הִנְנִי בוֹטֵחַ בָּה', וּבַעֲבוּר הַבְטָחוֹן אָכֵן יִהְיֶה לוֹ ה' לְמִשְׁעָן וּלְעֶזֶר מִצָּרָיו (כי"ב בְּאֵר הַאלְשִׁיךְ הַק' בְּסִפְרוֹ רוֹמְמוֹת אֵל תְּהִלִּים כז, ג).

וְכֵן כָּתַב הַ'חֲזוֹן אִישׁ' (אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן פ"ב ז') 'יֵשׁ עוֹד בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, כִּי עַל הַבּוֹטֵחַ שׁוֹרֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּמִתְלַוֶּה עִמּוֹ רוּחַ עֹז הַמְבַשְּׂרוֹ כִּי אָמְנָם ה' יַעְזְרֵהוּ'.

וּמָצִינוּ כִּי אַף יַעֲקֹב אָבִינוּ חָשַׁשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּגִימָה בִּבְטָחוֹנוֹ בָּה', לָכֵן אָמַר (לב יא) 'קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת', וְכָךְ בֵּאֲרוּ בִּקְרָא קָטֹנְתִּי - נִתְמַעֲטָה אֱמוּנָתִי, כִּי מִלְּפָנִים עָבַרְתִּי בְּמַקְלִי אֶת הַיַּרְדֵּן - לְלֹא כָּל חֲשָׁשׁ וּפַחַד, כִּי בָּטַח לִיבִּי בָּאֱלוֹקַי צוּרִי, וְעַתָּה כָּעֵת יָרֵא אָנֹכִי מִפָּנַי עֵשָׂו עַד שֶׁהָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת מֵחֲשָׁשׁ שֶׁלֹּא יָכָה אֶת הַמַּחֲנֶה כֻּלּוֹ, וְהִלְמוּד לְדַיְּדָן, כִּי אַף שֶׁבְּוַדַּאי עַל הָאָדָם לְקַיֵּם מִצְוֹת 'הִשְׁתַּדְּלוּת' וְיֵשׁ לוֹ לְהִזָּהֵר מֵהַסַּכָּנָה עַד כַּמָּה שֶׁיָּדוֹ מַגַּעַת, אֲבָל כַּאֲשֶׁר מִן הַשָּׁמַיִם הֶבִיאוּהוּ לִידֵי מַצָּב (הַנִּרְאֶה כְּסַכָּנָה), לֹא יַאֲבֵד עֶשְׂתּוֹנוֹתָיו מֵרֹב פַּחְדּוֹ, אֶלָּא יִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן וֶאֱמוּנָה כִּי ה' יִשְׁמְרֵהוּ וְיַצִּילֵהוּ מִכָּל פֶּגַע (פֶּה קָדוֹשׁ לְהגרי"צ בהגר"ח מִוואלאזין זצוק"ל, לְקוּטִים רוּת א, כ).

לְעֻמַּת זֹאת מָצִינוּ בְּדִבְרֵי הָרִיבָ"א (עה"ת) כִּי הַחֲשָׁשׁ וְהַפַּחַד מְבִיאִים עַל הָאָדָם אֶת מִדַּת הַדִּין ח"ו, וּכְבֵאוּרוֹ בְּפָסוּק (לב כו) 'וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב', וז"ל. אַף עַל פִּי שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הקב"ה לְשׁוֹמְרוֹ כִּדְכְתִיב 'וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ', הִזִּיקוֹ הַמַּלְאָךְ - לְפִי שֶׁנִּתְיָרֵא מֵעֲשָׂיו, כִּדְכְתִיב 'וַיֵּצֶר לוֹ', וְכֵן מָצִינוּ גַּבֵּי מֹשֶׁה, שֶׁאָמַר לוֹ הקב"ה (שְׁמוֹת ג יב) 'כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ', וְהִזִּיקוֹ בַּדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן לְפִי שֶׁנִּתְיָרֵא מִפַּרְעֹה כִּדְכְתִיב (שָׁם ד יג) 'שְׁלַח נָא בְּיַד תִּשְׁלָח'.

עפי"ז בֵּאֵר הרה"ק מִזְּוִטְשְׁקָא זי"ע (נַחַל יִצְחָק ד"ה וַיִּירָא כִּי), אֶת הַכָּתוּב 'וַיִּירָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ, וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ', כִּי בֶּאֱמֶת לֹא הָיְתָה יְכֹלֶת בִּידֵי הַמַּלְאָךְ לְהַזִּיק לְיַעֲקֹב - שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת מֵאֵת הַבּוֹרֵא עַל כָּךְ. מָה עָשָׂה שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו - 'וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ' - הֶחְזִיק בּוֹ בְּחֹזֶק מִבְּלִי עֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה (כִּי לֹא נֶאֱסַר עָלָיו לְהַחְזִיקוֹ סְתָם מִבְּלִי לְהַזִּיקוֹ), וְאִם הָיָה יַעֲקֹב מֵבִין כֵּן לֹא הָיָה נִזּוֹק כְּלָל וּכְלָל, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁחָשַׁב שֶׁהוּא הַלּוֹחֵם וְהֶחְזִיר לוֹ, לָכֵן וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ, מֵחֲמַת הַהִתְאַבְּקוּת וְהַזַּעֲזוּעִים נִדְחֲקָה כַּף יֶרְכוֹ, וְנִמְצָא שֶׁהוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ הַתְּקִיעָה. הִנֵּה אַף שֶׁאֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בַּבָּחִיר שֶׁבָּאָבוֹת, מ"מ לְלַמְּדֵנוּ בָּאָה תּוֹרָה שֶׁנִּבְטַח

בְּטָחוֹן גָּמוּר בָּהּ', מִבְּלִי לְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז נִוָּשַׁע בִּתְשׁוּעַת עוֹלָמִים.

כִּי"ב כָּתַב הַ'סְּפוֹרְנוֹ' וז"ל (לב כו) 'וַיִּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ - לְרוֹב דְּבֵקוּתוֹ תָּמִיד בָּאֵל יִתְבָּרַךְ בְּמַחְשָׁבָה וּבְדִבּוּר, עַל כֵּן הָיָה יַעֲקֹב שָׁמוּר אַף מִשָּׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו', אָמְנָם הֵיאַךְ הָיָה 'וַיִּגַּע' בְּכַף יֶרְכּוֹ, - הוֹדִיעוֹ הַחֵטְא הֶעָתִיד בְּמַדְרֵיכֵי עַמּוֹ (פְּרוּשׁ, שֶׁהוֹדִיעוֹ 'עָתִידוֹת' עַמּוֹ, שֶׁעֲתִידִים בָּנָיו לַחְטֹא וְאַף נְשִׁיאֵי עַמּוֹ), וּבְדַאֲגָתוֹ בָּזֶה פָּסַק הַדִּבּוּק, וְאָז וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ'.

וְכֵן כָּתַב הגה"ק הַגְּרָ"ח מִוואלְז'ִין זי"ע (נֶפֶשׁ הַחַיִּים שַׁעַר ג' פי"ב), סְגֻלָּה נִפְלָאָה לְהָסִיר וּלְבַטֵּל מֵעָלָיו כָּל הַדִּינִים וּרְצוֹנוֹת אֲחֵרִים - שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בּוֹ, וְלֹא יַעֲשׂוּ שׁוּם רֹשֶׁם כְּלָל, כְּשֶׁהָאָדָם קוֹבֵעַ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר הַלֹּא ה' הוּא הָאֱלוֹקִים הָאֱמִתִּי וְאֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ שׁוּם כּוֹחַ בָּעוֹלָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת כְּלָל, וְהַכֹּל מָלֵא רַק אַחְדוּתוֹ הַפָּשׁוּט ית"ש, וּמְבַטֵּל בְּלִבּוֹ בְּטוּל גָּמוּר, וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל שׁוּם כּוֹחַ וְרָצוֹן שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְשַׁעְבֵּד וּמְדַבֵּק טֹהַר מַחְשַׁבְתּוֹ רַק לְאָדוֹן יָחִיד בָּרוּךְ הוּא, כֵּן יַסְפִּיק הוּא יִתְבָּרַךְ בְּיָדוֹ, שֶׁמִּמֵּילָא יִתְבַּטְּלוּ מֵעָלָיו כָּל הַכּוֹחוֹת וְהָרְצוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִפְעֹל לוֹ שׁוּם דָּבָר כְּלָל.

יְדוּעִים דִּבְרֵי הַ'אַגְרָא דְּכַלָּה' עַל הַפָּסוּק וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ (לב, ח) שֶׁכְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁעוֹלֶה מוֹרָא וּמוֹרֶךְ בִּלְבָבוֹ, עַל זֶה גּוּפָא 'וַיֵּצֶר לוֹ', הֵצַר לוֹ מַדּוּעַ הוּא מִתְיָרֵא מֵאָחִיו, כִּי חֶרְפָּה הִיא לַצַּדִּיקִים לִירֵא מִשּׁוּם נִבְרָא בָּעוֹלָם, וְכִדְבָרָיו הַיְדוּעִים שֶׁל הַ'חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת' (שַׁעַר אַהֲבַת ה' פ"ו) שֶׁאָמַר הַחָסִיד 'בּוֹשׁ אֲנִי מִלִּירֹא מִשּׁוּם נִבְרָא', ע"ש עוֹד.

בְּעִנְיָן זֶה מְסֻפָּר עַל הָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים הרה"ק רַבִּי דָּוִד מִטָּאלְנָא זי"ע והרה"ק רַבִּי יוֹחָנָן מְרַאחְמִיסְטְרִיוְקָא זי"ע שֶׁשְּׁנֵיהֶם הִנְהִיגוּ חֲצֵרוֹת, אֶלָּא שֶׁב' חִלּוּקִים הָיוּ בֵּינֵיהֶם, כִּי בְּטָאלְנָא הִסְתּוֹבְבוּ אֲלָפִים רַבִּים שֶׁל חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה וְרַבִּים מֵהֶם הָיוּ עֲשִׁירִים מְפֻלָּגִים. וְאִלּוּ בְּרַחְמִיסְטְרִוְקָא לֹא הָיָה מִסְפַּר הַחֲסִידִים רַב - וְרֻבָּם כְּכֻלָּם עֲנִיִּים מְרוּדִים, פַּעַם שָׁאֲלוּ אֶת הרה"ק מִטָּאלְנָא לְפֵשֶׁר הַדְּבָרִים שֶׁחֲסִידָיו עֲשִׁירִים הֵם וְאִלּוּ חֲסִידֵי אָחִיו מְחֻסָּרִים פַּרְנָסָה. בֵּאֵר וְאָמַר, הִנֵּה בְּצֵל קוֹרָתִי בָּאִים חֲסִידִים רַבִּים, וּבְשָׁעָה שֶׁאֶחָד מֵהֶם בָּא לְהִכָּנֵס אֲלַי בִּכְדֵי לְהַזְכִּיר אֶת מְצוּקָתוֹ בְּפַרְנָסָה עָלָיו לְחַכּוֹת שָׁעוֹת מְרֻבּוֹת עַד שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִכָּנֵס, וְגַם לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ שְׁעָתוֹ אֵינוֹ שׁוֹהֶה בַּקֹּדֶשׁ פְּנִימָה כִּי אִם שָׁעָה מוּעֶטֶת וְהַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ בְּרָכָה קְצָרָה הִיא, וּמִכַּיָּון שֶׁכֵּן יֹאמַר לְעַצְמוֹ, הֲרֵי כִּמְעַט וְלֹא בֵּרַךְ אוֹתִי הָרַבִּי, אֵין לִי עַל מִי לִסְמֹךְ אֶלָּא עַל הקב"ה, וַהֲרֵי הוּא נוֹשֵׂא עֵינָיו לַשָּׁמַיִם בְּבַקָּשַׁת הַפַּרְנָסָה, וְעַל כֵּן הַפַּרְנָסָה בָּאָה לוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל. לֹא כֵן אֵצֶל אָחִי שֶׁחֲסִידָיו מוּעָטִים הֵם, וְכָל אֶחָד מֵהֶם הַצָּרִיךְ לְפַרְנָסָה נִמְצָא בְּחַדְרוֹ זְמַן מְרֻבֶּה, וּבִזְמַן זֶה הָרַבִּי מַאֲזִין לְקוֹל שַׁוְעָתוֹ, וּמְעוֹדְדוֹ עַד שֶׁהַחָסִיד מַשְׁלִיךְ יְהָבוֹ עַל הָרַבִּי וּכְבָר אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל וּמְקַוֶּה כ"כ להקב"ה, עַל כֵּן מִתְקַשֶּׁה הוּא עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה.

הרה"ק רַבִּי יוֹחָנָן מְרַאחְמִיסְטְרִוְקָא זי"ע הָיָה אוֹמֵר 'תְּשׁוּעַת ה' כְּהֶרֶף עַיִן', כִּי תְּשׁוּעַת ה' בָּאָה לוֹ לְאָדָם שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְמַצָּב שֶׁל הֶרֶף עַיִן, כְּלוֹמַר שֶׁאָמַר לְעֵינוֹ הֶרֶף וְעָזוֹב מִלִּסְמֹךְ עַל בְּנֵי אָדָם, שֶׁמַּכִּיר שֶׁכְּבָר אֵין לוֹ עַל מִי לִשְׁא אֶת עֵינָיו, וּלְמִי לְקַוּוֹת, זוֹלָתִי אֶל בּוֹרְאוֹ, אוֹ אָז זוֹכֶה הוּא וְרוֹאֶה אֶת 'תְּשׁוּעַת ה''.

בְּסֵפֶר דִּבֵּר אַבְרָהָם (להג"ר אַבְרָהָם הוֹרְבִיץ תַּלְמִיד הַחָזוֹן אִישׁ בַּהַקְדָּמָה) כָּתַב 'מַרְגְּלָא בְּפוּמַיְיהּ (דְּהַ'חָזוֹן אִישׁ') תְּשׁוּעַת הַשִּׁי"ת בָּאָה בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם כְּבָר לֹא רוֹאֶה בְּדַרְךְ הַטֶּבַע מָקוֹם לְהוֹשַׁע'.

וּמָרְמָז נָמִי בְּפָסוּק (תְּהִלִּים קטו, יז) לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ י-ה', כִּי זֶהוּ מַהוּתוֹ שֶׁל מֵת - שֶׁיֵּשׁ לוֹ 'עָבַר' (מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בִּימֵי חַיָּיו), וְאַף 'עָתִיד' יֵשׁ לוֹ - כַּאֲשֶׁר תָּבוֹא הָעֵת שֶׁיַּעֲלֶה רָצוֹן לִפְנֵי אֲדוֹן כָּל לְהַחֲיוֹת הַמֵּתִים, אַךְ 'הֹוֶה' אֵין לוֹ, כִּי עַתָּה הוּא מֵת הַמְּטָל בְּקִבְרוֹ כְּאֶבֶן דּוֹמֵם. שִׁמְעוּ נָא אַחַי וְרֵעַי - הַ'חַי' שֶׁאֵינוֹ מִתְבּוֹנֵן בַּהֹוֶה, לִשְׁמֹחַ בְּחֶסְדֵי הַבּוֹרֵא יִתב"ש עִמּוֹ יוֹם יוֹם, וְתַחַת זֶה יִתְעַמֵּק בִּבְכִיָּה עַל כָּל עֲבָרוֹ, וּבִדְאָגָה יִתֵּרָה עַל עֲתִידוֹ, אָדָם זֶה, נִכְלַל בִּכְלָל 'לֹא... יְהַלְלוּ י-ה', כִּי הֵיאַךְ יוֹדֶה וִיהַלֵּל לְבוֹרְאוֹ כְּשֶׁהוּא עָסוּק בִּבְכִיָּה עַל עֲבָרוֹ וּבִדְאָגָה עַל עֲתִידוֹ. מִשא"כ הַשָּׂמֵחַ בְּ'הֹוֶה', אֵינוֹ בוֹכֶה עַל עֲבָרוֹ כִּי מַאֲמִין שֶׁכָּל הֶעָבָר הַכֹּל בָּא לוֹ עַל פִּי חֶשְׁבּוֹן מֵאֲבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְאַף אֵינוֹ דּוֹאֵג אֶת דַּאֲגַת הַמָּחָר כִּי תּוֹלֶה כָּל יְהָבוֹ בהקב"ה, לְאָדָם כָּזֶה נָאֶה לְשַׁבֵּחַ לְבוֹרְאוֹ כִּי הוּא הוּא זֶה הַקָּרוֹב אֵלָיו.

וז"ל הרה"ק הַשֶּׁפַע חַיִּים' זי"ע בְּ'מִכְתָּב' לְחוֹלֶה (מְתֻרְגָּם ללה"ק), הָעִקָּר שֶׁתִּתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן בהשי"ת, כִּי אָסוּר לַיְּהוּדִי לִפֹּל בְּרוּחוֹ ח"ו, אִישׁ יְהוּדִי חַיָּב לִחְיוֹת עִם בִּטָּחוֹן תְּמִידִי וּלְהִתְחַזֵּק תָּמִיד, וְיַאֲמִין שהקב"ה הוּא 'כָּל יָכוֹל' וּבְיָדוֹ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ קָשֶׁה בְּעֵינָיו וְאָצְלוֹ אֵין מְאָחָר מִדֵּי לְעוֹלָם, וְיִתְחַזֵּק שֶׁבְּוַדַּאי יִשְׁלַח לוֹ קוב"ה עֶזְרוֹ מִקֹּדֶשׁ. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה הִיא שִׁמְחַת הַלֵּב בַּפְּנִימִיּוּת, וְהָאֱמוּנָה הוּא הַמְּשָׁכָה (עַי' אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל פֵּר' נֹחַ) שֶׁיִּמְשֹׁךְ עֲלֵיכֶם הַבְּרָכָה וְהָרְפוּאָה בִּשְׁלֵמוּת גְּמוּרָה. וִיהִי רָצוֹן שֶׁתִּזְכֶּה לְגַדֵּל אֶת יוֹצְאֵי חֲלָצֶיךְ לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּבְרִיאוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מְעַלְיָא, וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךְ בֶּאֱמֶת וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם, אָמֵן. (מִכְתְּבֵי תּוֹרָה מֵהַדּוּרָא קַמָּא ח"ב מִכְתָּב רט"ו).

הַשְׁקִיעָה לְצֹרֶךְ הַזְּרִיחָה

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר (לג יא), 'יֵשׁ לִי כָּל'. הִנֵּה תִּקְּנוּ לוֹמַר בִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן 'כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל... בְּבָרָכָה שְׁלֵמָה'. וְשָׁמַעְתִּי לְהַקְשׁוֹת דִּלְכְאוֹרָה בְּרָכוֹת אֵלּוּ נִרְאִים כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בִּזְמַן צַעַר, דְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם 'וְה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל' (כד א), הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁעָמַד אַחֲרֵי קְבוּרַת אִשְׁתּוֹ, כְּשֶׁמֵּתָה בְּעוֹד שֶׁלֹּא זָכְתָה לְהַכְנִיס אֶת בְּנָהּ יְחִידָהּ תַּחַת הַחֻפָּה, גַּם יִצְחָק יוֹשֵׁב וּבוֹכֶה, כִּדְאִיתָא בְּחָזַ"ל עַל הַפָּסוּק 'וַיְנַחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ' שֶׁעַד שֶׁנִּשָּׂא אֶת רִבְקָה יָשַׁב וּבָכָה עַל אִמּוֹ (בְּרֵאשִׁית כד, סז, עַי' רָשִׁ"י, סְפוֹרְנוֹ), וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאַבְרָהָם נִשְׂאַר עִם בֶּן רָשָׁע יִשְׁמָעֵאל, וְדַיְקָא אָז כְּתִיב וְה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם 'בַּכֹּל'. וּמָה שֶׁנֶּאֱמַר גַּבֵּי יִצְחָק 'וְאֹכַל מִכֹּל' (כז, לג), הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁחָרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוֹלָה וְרָאָה פִּתְחוֹ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם פָּתוּחַ לְפָנָיו (בר"ר סז, ב), וְנִתְבָּרֵר לוֹ מַהוּתוֹ הָאֱמִתִּית שֶׁל עֵשָׂו בְּנוֹ 'אֲהוּבוֹ', וְאָז אָמַר 'וְאֹכַל מִכֹּל', וּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּיַעֲקֹב 'יֵשׁ לִי כָּל', הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁמָּצָא אֶת עֵשָׂו בָּא לִקְרָאתוֹ עִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ לְהָרְגוֹ, וְאָז אָמַר 'יֵשׁ לִי כָּל', וְלִכְאוֹרָה צ"ב, מַדּוּעַ הִנְנוּ מְיַחֲלִים וּמְצַפִּים לְהִתְבָּרֵךְ כְּאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בִּזְמַנֵּי קְשָׁיִ, לֹא בְּמַצָּב שֶׁל שַׁלְוָה, בְּשִׂמְחָה וְנַחַת.

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים, דְּזוֹהִי 'בְּרָכָה שְׁלֵמָה' שֶׁאַף בִּזְמַנֵּי קְשָׁיִ וְיִסּוּרִים אֵינוֹ נוֹפֵל בְּקִרְבּוֹ, אֶלָּא מִתְחַזֵּק לְהַאֲמִין בָּהּ' כִּי הוּא עָשָׂה וְעוֹשֶׂה אֶת הַכֹּל

לְטוֹבָתוֹ הַגְּמוּרָה, וְכָךְ מָצִינוּ בְּמַעֲשָׂיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁאַף אַחַר פְּטִירַת שָׂרָה הִתְחַזֵּק, כְּדִכְתִיב (כג ג) 'וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ', וְלֹא נָתַן לְעַצְמוֹ לִפֹּל, גַּם יִצְחָק אָמַר דְּבָרָיו 'וְאֹכַל מִכָּל' בְּעֵת שֶׁרָאָה גֵּיהִנּוֹם פְּתוּחָה לִפְנֵי בְּנוֹ, וְיַעֲקֹב הִכִּיר בְּחַסְדֵי הַבּוֹרֵא וּבְכָל עֵת אָמַר 'יֵשׁ לִי כָּל', זוֹהִי בְּרָכָה הַשְּׁלֵמָה, וְזוֹהִי בַּקָּשָׁתֵנוּ 'כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה' - שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל עֵת, וּלְהַכִּיר בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא מִבְּלִי לְהִתְיָאֵשׁ.

וְאֶפְשָׁר לְהוֹסִיף ע"ז, דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא (ב"ב יז.) ת"ר שְׁלֹשָׁה הִטְעִימָן הקב"ה בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא, אֵלּוּ הֵן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אַבְרָהָם דִּכְתִיב בֵּהּ בַּכֹּל, יִצְחָק דִּכְתִיב בֵּהּ מִכֹּל, יַעֲקֹב דִּכְתִיב בֵּהּ כֹּל, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁבַּאֲרָנוּ, דאע"פ שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בּוֹ נִזְכְּרוּ לְשׁוֹנוֹת אֵלּוּ בַּכָּתוּב לֹא הָיָה לָהֶם רַק טוֹב וְהָיָה שָׁם סֵבֶל וּכְאֵב מ"מ בְּכָל מָצָב הִכִּירוּ בָּהּ אֵיזֶה טוֹבָה וְקִבְּלוּ אֶת הַהַנְהָגָה מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאָכֵן זֶהוּ טַעַם גַּן עֵדֶן בעוה"ז.

וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לִ'בְרָכָה שְׁלֵמָה', כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ צַדִּיקִים (דברי"י וַיִּשְׁלַח, וְעוֹד) בַּפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית לב יג) 'וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ', וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב - הקב"ה אוֹמֵר לְאָדָם אַתָּה אָמַרְתָּ עַל מַצָּבְךָ שֶׁטּוֹב הוּא, אֵיטִיב עִמָּךְ - אַרְאֶךָּ טוֹב מָה הוּא, וּמַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע רַב טוּב עַד שֶׁיִּבְלוּ שִׂפְתוֹתָיו מִלּוֹמַר דַּי דַּי...

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר (לב, לב) 'וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ', וּבְרַשִׁ"י, וּמִדְרָשׁ אַגָּדָה וַיִּזְרַח לוֹ, לְצָרְכּוֹ, לְרַפְּאוֹת אֶת צְלָעָתוֹ... וְאוֹתָן שָׁעוֹת שֶׁמְּהֵרָה לִשְׁקֹעַ בִּשְׁבִילוֹ כְּשֶׁיָּצָא מִבְּאֵר שֶׁבַע, מְהֵרָה לְזָרְחַ בִּשְׁבִילוֹ. רֶמֶז נִפְלָא נָתַן הַ'שֵּׁבֶט סוֹפֵר' (להגר"י עֶרְנְפֶעלְד, בְּפָרָשַׁת וַיֵּצֵא סוֹף דִּבּוּר הַשֵּׁנִי, עפ"י דִּבְרֵי זְקֵנוֹ הרה"ק הֶחָתָם סוֹפֵר זי"ע תו"מ פַּר' וַיֵּצֵא, בְּשֵׁם רַבּוֹ הרה"ק רַבִּי נָתָן אַדְלֶר זי"ע) לְהַטִּיף טַלְלֵי תְּחִיָּה וְחִזּוּק לְכָל אֵלּוּ שֶׁנִּרְאֶה לָהֶם כִּי שָׁקְעָה עֲלֵיהֶם חַמָּה שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ... כִּדְאָמְרֵי אִנְשֵׁי - הָיוּ זְמַנִּים טוֹבִים, אֲבָל הַיּוֹם... כָּל מַצָּבָם וּמַעֲמָדָם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, וְאֵינָם רוֹאִים כָּל אוֹר בְּחַיֵּיהֶם, יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂי אָבוֹת - כִּי גַּם כָּאן שָׁקְעָה הַחַמָּה עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, וְהָיָה נִרְאֶה שֶׁהִפְסִיד ב' שָׁעוֹת מֵאוֹר הַיּוֹם, אֲבָל לְפִי הָאֱמֶת אוֹתָהּ שֶׁמֶשׁ שֶׁשָּׁקְעָה וְחָדְלָה מֵהָאִיר עַל הָאָרֶץ הָיְתָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה לוֹ כְּשֶׁ'וַתִּקַּע כַּף יֶרֶכוֹ' - כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה צָרִיךְ לָהּ לְסוֹף כ"ב שָׁנָה, כְּשֶׁהָיָה צוֹלֵעַ עַל יֶרֶכוֹ וְהִקְדִּימָה רְפוּאָתוֹ בְּב' שָׁעוֹת... וַהֲרֵי שֶׁכְּבָר שָׁנִים רַבּוֹת קֹדֶם צְלִיעָתוֹ כְּבָר הוּכְנָה רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ, נִמְצָא שֶׁמָּה שֶׁנִּרְאֶה כְּרֵעָתוֹ הָיָה בְּעֶצֶם לְטוֹבָתוֹ וּלְעֶזְרָתוֹ, וּבֶאֱמֶת כָּל הַקְּשָׁיִים הֵם הֵם 'זְרִיחָה' עֲבוּרוֹ.

הִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לב, יג) 'וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ', הָיָה אוֹמֵר הגה"ח רַבִּי גְּדַלְיָה אַיְזְנֶער זצ"ל בְּשֵׁם הֶחָסִיד הַנּוֹדָע רַבִּי לֵיבֶל קוּטְנֶער זצ"ל, אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו בְּחַיָּיו יִסּוּרִים רַבִּים וּבִפְרָט בְּתִקּוּפַת הַמִּלְחָמָה, צָרוֹת וְיִסּוּרִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, וּמַרְגְּלָא בְּפוּמַיְיהוּ, שֶׁלֹּא מָצִינוּ בֵּין הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִי שֶׁעָבַר צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת כְּמוֹ יַעֲקֹב, חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים נִתְרַבּוּ צָרוֹתָיו, מִתְּחִלָּה בְּצָרַת לָבָן, צָרַת עֵשָׂו וְצָרַת דִּינָה וְיוֹסֵף, וְדַיְקָא אֶצְלוֹ כְּתִיב 'וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ', לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַהִי הַטּוֹבָה הָאֱמִתִּית לָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁאָכֵן הָיָה, שע"י כָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת זָכָה יַעֲקֹב לְהָקִים י"ב שִׁבְטֵי י-ה וּמִטָּתוֹ שְׁלֵמָה.

כָּתַב הגה"ק הַ'חֵפֶץ חַיִּים' זי"ע (שֵׁם עוֹלָם, שַׁעַר שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת פ"ג בהגה"ה) וז"ל, 'וְכֵיוָן שֶׁדַּעַת

הָאָדָם מְעוּטָה כָּל כָּךְ, אֵין לָנוּ לַחְקֹר אַחַר הַנְהָגָתוֹ שֶׁל מָלֵךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְהַלֵּךְ עִמּוֹ בִּתְמִימוּת וּלְהַאֲמִין שֶׁכָּל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הוּא הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת, וְאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִרְאוֹת בַּסּוֹף בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים גּוּפָא שֶׁהִיא הַכֹּל רַב טוּב וָחֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ס:) בְּמַעֲשֶׂה דְּרַבִּי עֲקִיבָא, עכ"ל.

וְכָךְ הֵבִיא בְּסֵפֶר מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ (ח"א עמ' 84) וְאָמַר מו"ר רַבִּי צְבִי הִירְשׁ בְּרוֹיְדָא זַ"ל ע"ז מָשָׁל נִפְלָא, אִם יְצַוּוּ לָאָדָם שֶׁיַּעֲמֹד בְּרֹחַב שֶׁל עִיר וְיִפְשׁוֹט אֶת הָעוֹבְרִים וְשָׁבִים מִמְּנֻעֲלֵיהֶם וְיַחְזֹר לְהַלְבִּישׁ אוֹתָם, בְּוַדַּאי יַרְגִּישׁ הַלָּה הַשְׁפָּלָה נוֹרָאָה וּבְזָיוֹן גָּדוֹל. ומ"מ פּוֹק חֲזֵי אֶת 'מוֹכְרֵי הַמְּנֻעָלִים', אִם תִּהְיֶה חֲנוּתוֹ מְלֵאָה קוֹנִים, וְיַרְבֶּה לְמַדֵּד אֶת הַנַּעֲלַיִם עַל רַגְלֵיהֶם מֵאוֹת פְּעָמִים בְּשָׁעָה, תָּגֵל נַפְשׁוֹ וְיִשְׂמַח בְּכָל מִינֵי שִׂמְחָה, שֶׁמָּא תִּתְמַהּ הַהַשְׁפָּלָה וְהַבְּזָיוֹן לְהֵיכָן הָלְכוּ... אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְוִיחַ בָּזֶה אֶת פַּרְנָסָתוֹ הֲרֵי הוּא מְאֻשָּׁר וְשָׂמֵחַ בְּכָל פְּשִׁיטַת וּלְבִישַׁת מִנְעָל. כיו"ב כְּשֶׁיָּבִין הָאָדָם שֶׁהַקֹּשִׁי הַבָּא עָלָיו לְרִוְחָתוֹ הוּא בָּא בְּוַדַּאי יָגִיל וְיִשְׂמַח בּוֹ.

וּכְבָר רָמַז לָהּ רַבֵּנוּ 'הָרוֹקֵחַ' (בְּסִדּוּרוֹ) בַּכָּתוּב (תְּהִלִּים קיח, ה) מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ, פֵּרוּשׁ, מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי - אֵל ה' - רְאֵה נָא ה' בְּעָנְיִי וְצָרָתִי, כִּי צַר לִי מַהֵר עֲנֵנִי, עֲנֵנִי - עֲנֵה לִי הַבּוֹרֵא יִת', 'לֹא כֵן בְּנִי, הִנֵּךְ בַּמֶּרְחָב' - אֵין כָּאן צַר וּמָצוֹק, רַק בְּעֵינֵי בָּשָׂר נִרְאֶה הַדָּבָר כְּ'צָרָה', אֲבָל בָּאֱמֶת הַכֹּל 'מֶרְחָב' וִישׁוּעָה.

חֶשְׁבּוֹן נִפְלָא שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מִגְּדוֹלֵי רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת בנ.י. כִּי הִנֵּה אִם נִרְאֶה אָדָם נוֹסֵעַ בִּכְלִי רֶכֶב יָקָר עַד מְאֹד אַף בְּמָקוֹם חֲשֻׁשׁ קַלְקוּל לִרְכּבוֹ - נַסִּיק כְּמַסְקָנָא כִּי הַצֹּרֶךְ לְהַגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם חָשׁוּב וְשָׁוֶה לוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִסְּכוּם שִׁוּוְיוֹ שֶׁל הָרֶכֶב, כמו"כ אִם נִרְאֶה אָדָם הַנִּקְרָא כְּ'שָׁפוּי' עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁטוּת וְנִכְנַס לביהמ"ד מִבְּלִי אַנְפִּילָאוֹת וּמְנֻעָלִים לְרַגְלָיו וְכָל רוֹאָיו יִתְמְהוּ 'מָה אֵרַע' לוֹ וְכִי נִשְׁתַּבְּשָׁה דַּעְתּוֹ ח"ו - לֹא וָלֹא, אֶלָּא מִן הַנִּרְאֶה כִּי אִישׁ פְּלוֹנִי הִבְטִיחַ לוֹ בְּעַד 'שְׁטוּת' כָּזֹאת כְּמָאתַיִם אַלְפֵי דוֹלָר וְכָל כיו"ב, וּמִכָּאן שֶׁבְּכָל דָּבָר הַנִּרְאֶה כְּמְשֻׁנֶּה תֹּאמַר בע"כ כִּי הַטּוֹבָה הַנִּצְמַחַת מִמֶּנָּה גְּדוֹלָה פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מֵהֶפְסֵד עֶשְׂיַת הַ'שְׁטוּת'... אֲמֹר מֵעַתָּה, כְּשֶׁרוֹאֶה הָאָדָם שהקב"ה מִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּהֶסְתֵּר פָּנִים וְכַדּוֹ' בע"כ תֹּאמַר כִּי הַטּוֹבָה שֶׁתִּצְמַח לוֹ מִקֹּשִׁי זֶה שָׁוֶה פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מִקֹּשִׁי זֶה...

וּמְרֻמָּזִים הַדְּבָרִים בְּ'חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת' (הַקְּדָמָה לְשַׁעַר הַבְּחִינָה) שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְהוֹדוֹת עַל הַיִּסּוּרִים כִּי בְּוַדַּאי טְמוּנִים בָּהֶם טוֹבוֹת הַרְבֵּה וְהֵם לְצֹרֶךְ טוֹבָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִגֹּדֶל הַקֹּשִׁי שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּזוֹ הָעֵת.

וּלְלַמְּדֵנוּ עַל חִזּוּק הַבִּטָּחוֹן בהקב"ה מִבְּלִי שׂוּם מָקוֹם לְיֵאוּשׁ, וְזֶהוּ כָּל יְסוֹדָהּ שֶׁל מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה דִּכְתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לב, לג) עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל גִּיד הַנָּשֶׁה', וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר הַ'חִנּוּךְ' (מִצְוָה, ב) וז"ל, מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה זוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָמָז לְיִשְׂרָאֵל שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּסְבְּלוּ צָרוֹת רַבּוֹת בְּגָלוּיוֹת מִיַּד הָעַמִּים וּמִיָּד בְּנֵי עֵשָׂו שֶׁיִּהְיוּ בְּטוּחִים שֶׁלֹּא יֹאבְדוּ אֶלָּא לְעוֹלָם יַעֲמֹד זַרְעָם וּשְׁמָם וְיָבֹא לָהֶם גּוֹאֵל וְיִגְאָלֵם מִיָּד צַר, וּבְזָכְרָם תָּמִיד עִנְיָן זֶה עַל יַד הַמִּצְוָה שֶׁתִּהְיֶה לְזִכָּרוֹן יַעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָתָם וְצִדְקָתָם לְעוֹלָם וְכוּ'.

עִם אֱלֹקִים וַאֲנָשִׁים - ע"י הָאֱמוּנָה יִנָּצֵל מִשָּׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר (לב, כה), 'וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר', וּבִמְדְרָשׁ (בר"ר עז א) הִסְמִיכוּ אֶת הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָ' ב יא) 'וְנִשְׂגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא'. וּמְבָאֵר הרה"ק רַבִּי יִצְחָק אַיְזִיק מִקָּאמָארְנָא זי"ע דְּבָא לוֹמַר שֶׁלֹּא תִּתְמַהּ הָאֵיךְ גָּבַר יַעֲקֹב עַל שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, הֲרֵי 'מַלְאָךְ' הוּא וּבְוַדַּאי לֹא הָיָה 'וַיֵּאָבֵק' עִמּוֹ כְּמְרִיבַת אֲנָשִׁים שֶׁמַּכִּין זֶה אֶת זֶה בְּגוּפָם, וּבַמֶּה הִכְנִיעַ יַעֲקֹב אֶת הַמַּלְאָךְ. לָזֶה הִסְמִיכוּ אֶת הַפָּסוּק 'וְנִשְׂגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא', לוֹמַר, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ בְּתֹקֶף אֱמוּנָתוֹ לֹא רָאָה לְנֶגֶד עֵינָיו אֶת 'שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו', אֶלָּא אֶת ה' לְבַדּוֹ'. וּבֶאֱמוּנָתוֹ זֹאת זָכָה לְהַפִּיל וּלְהַכְנִיעַ אֶת שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֶמְשֵׁךְ הָעִנְיָן (פָּסוּק לא) 'וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי רָאִיתִי אֱלֹקִים פָּנִים אֶל פָּנִים וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי', שֶׁעַל יְדֵי שֶׁרָאִיתִי אֱלֹקִים פָּנִים אֶל פָּנִים שֶׁגַּם כַּאֲשֶׁר הִתְגַּבֵּר שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו רָאָה אֶת כֹּחַ הָאֱלוֹקוּת שֶׁבּוֹ עַל כֵּן וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי. מֵעֵין הַדְּבָרִים מְבָאֵר הרה"ק הַ'קְדֻשַּׁת לֵוִי' זי"ע (בד"ה וַיֹּאמֶר) הָאָמוּר בְּעִנְיָן (פָּסוּק כט) 'וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל'. כִּי יֵשׁ מִי שֶׁבְּעֵת הַתְּפִלָּה אוֹ כְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה, הִנּוֹ זוֹכֵר אֶת ה' הַנִּצָּב עָלָיו. אֲבָל מִשֶּׁיָּצָא לִשְׁהוֹת בֵּין הַבְּרִיּוֹת בַּעֲבוֹדַת הַבַּיִת אוֹ בַּשָּׂדֶה, נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וּכְבָר נִדְמֶה לוֹ כִּי פְּלוֹנִי הִזִּיק לוֹ בְּעִנְיָן פְּלוֹנִי, וּמִתְקַנֵּא בְּרֵעֵהוּ שֶׁ'הִרְוִיחַ' בְּכוֹחוֹת עַצְמוֹ כָּךְ וְכָךְ..., לָזֶה בָּא שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְהֵעִיד 'כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים', כְּלוֹמַר שֶׁאַף בְּשֶׁהוּתוֹ בֵּין אֲנָשִׁים הָיָה עִם אֱלֹקִים, וְלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּ"שׁ בְּכָל עֵת וּבְכָל מַצָּב.

וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבְבִטָּחוֹן כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה הֲרֵי הוּא מַמְתִּיק מֵעָלָיו אֶת הַדִּינִים וְנֶהְפָּכִים לְמִדַּת הָרַחֲמִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הרה"ק הַ'בַּת עַיִן' זי"ע (חַיֵּי שָׂרָה ד"ה וַיְהִיוּ) וז"ל, וְיַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁבְּכָל מִלֵּי הוּא רַק חַסְדֵי ה' וְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים, וַאֲפִלּוּ בִּרְאֹתוֹ שֶׁבָּאִים עָלָיו שׁוּם דִּינִים וְצָרָה ח"ו יַאֲמִין כִּי מֵאִתּוֹ לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת, וְהוּא רַק טוֹב וְחֶסֶד ה' עָלָיו לְהֵיטִיב לְאַחֲרִיתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁהוּא מַאֲמִין וּבוֹטֵחַ בְּחַסְדֵי ה' שֶׁהוּא רַק טוֹב וְחֶסֶד וְרַחֲמִים, וְהַצָּרָה וּבְחִינַת דִּין שֶׁבָּא עָלָיו שֶׁהִיא רַק רַחֲמִים, כֵּן יִתְהַפֵּךְ עָלָיו מִלְּמַעְלָה מִמִּדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים. עכ"ל.

כָּתַב הגה"ק הַ'חֶזְוֹן אִישׁ' זי"ע (קֹבֶץ אִגְּרוֹת ח"ג ס) חוֹבָה עַל הָאָדָם לְמַעֵט אֶת עֵרֶךְ מְצוּקוֹתָיו אֲשֶׁר יָצִיקוּ אֶת לִבּוֹ, ר"ל, לְחַזֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וּלְבַטֵּל אֶת הַגַּלִּים אֲשֶׁר יַעֲלוּ עַל רֹאשׁוֹ, וּבַהֲסִירוֹ רִגְשׁוֹתָיו, לֹא יָרִגִּישׁ, וְיִקַּבֵּל שָׂכָר עַל הַפְּרִישָׁה. עוֹד כָּתַב (שָׁם אִגֶּרֶת ה) 'מָה טּוֹב לְהַרְגִּיל הַמַּחֲשָׁבָה עַל הָאֱמֶת הַמְּפָרְסָם, כִּי כָּל מְאֹרְעוֹת הָאָדָם ע"י כֹּחַ אֶחָד הַמַּקִּיף הַכֹּל וּמֵכִיל הַכֹּל, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת מוּחְשִׁית וּמֻשְׂכֶּלֶת זוּלָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּנְשִׂיאַת עַיִן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מְחַזֶּרֶת הַיְשׁוּעָה עַל הַדָּבָר הַנִּשָּׂא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְלִמּוּד הַתּוֹרָה'.

וְשֶׁמָּא תֹּאמַר כֵּיצַד יִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן כְּשֶׁהוּא מוּטָל חוֹלֶה עַל עֶרֶשׂ דְּוַי (וְכֵן כָּל חַד בְּדִילֵיהּ), כָּתַב בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (שָׁם) שְׁמַע נָא לְמָשָׁל שֶׁשָּׁמַעְתִּי מהגה"צ רַבִּי פִּינְחָס רוֹזֶנְבּוֹיִם זצ"ל, בְּאֶחָד מִבָּתֵּי יִשְׂרָאֵל הִגִּיעַ לְבִקּוּר בְּשָׁעָה שֶׁהֵסַבּוּ בְּנֵי הַבַּיִת לְסִעֻדָּתָם בְּהַשְׁקֵט וָבֶטַח - לְלֹא כָּל

הוֹדָעָה מְקֻדֶּמֶת מֶלֶךְ הַחַיּוֹת הַ'אַרְיֵה' בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, לְמוֹתַר לְהַאֲרִיךְ בְּגֹדֶל הַפַּחַד וְהַבֶּהָלָה שֶׁנִּשְׁתָּרְרָה בְּאוֹתוֹ בַּיִת, הַכֹּל חִפְּשׂוּ מַחֲסֶה וּמָגֵן מִפַּחַד מָוֶת, זֶה נִכְנָס לַאֲרוֹן הַסְּפָרִים וְזֶה לַאֲרוֹן הַבְּגָדִים, זֶה קָפַץ עַל הָאָרוֹן וְזֶה כְּמֵעַט נָפַל מֵהַחַלּוֹן... אֲבָל, מִמְּקוֹם מִסְתּוֹרָם הִנָּם רוֹאִים אֶת אֶחָד הָאַחִים יוֹשֵׁב לוֹ בְּשַׁלְוָה - לֹא קָם וְלֹא זָע, אַדְרַבָּה הוּא מַבִּיט לְאַרְיֵה בְּעֵינָיו כְּשֶׁכָּלוֹ אוֹמֵר שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ וְיִשּׁוּב הַדַּעַת, הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, כֵּיצַד יִתְכַּן מַעֲמָד נוֹרָא כָּזֶה, וּבְיוֹתֵר גְּדֹלָה פְּלִיאָתָם מִשֶּׁרָאוּ אֵיךְ שֶׁהָאַרְיֵה מִתְקָרֵב אֵלָיו מִתּוֹךְ נַהֲמַת הָארִי וְהֵחֵל מְחַבְּקוֹ וּמְנַשְּׁקוֹ מִכָּל צְדָדָיו וְהוּא אֵינוֹ מִתְפַּעֵל כְּלָל מָשָׁל מְחַבְּקוֹ אָבִיו בְּאַהֲבָה רַבָּה... וְאָכֵן, אַחַר זְמַן מָה הוֹרִיד הָאַרְיֵה אֶת הַ'מַסְוֶה' מֵעַל פָּנָיו וְנִתְגַּלָּה אֲלֵיהֶם 'אֲבִיהֶם' בְּרֹב פְּאֵרוֹ וַהֲדָרוֹ, הָאַחִים לֹא יָכְלוּ לַעֲצֹר בְּעַצְמָם, וַיִּשְׁאֲלוּהוּ, אָחִינוּ הַקָּטָן... כֵּיצַד לֹא רָעַד גּוּפְךָ מִפַּחַד, כֵּיצַד נִשְׁאַרְתָּ לַעֲמֹד בְּסָמוּךְ לְאַרְיֵה מִבְּלִי לְהָנִיד עַפְעַף... וְיָסַפְתָּ לְהַבִּיט לוֹ בְּפָנָיו... וַיַּעַן הַיֶּלֶד וַיֹּאמֶר, חָשַׁבְתִּי לְעַצְמִי, הִנֵּה הַבַּיִת בְּקוֹמָה שְׁלִישִׁית הוּא, גַּם הוּא נָעוּל עַל מַנְעוּל וּבָרִיחַ, א"כ, כֵּיצַד נִכְנַס הָאַרְיֵה דֶּרֶךְ דֶּלֶת הַבַּיִת, וְכִי יֵשׁ בְּיָדוֹ 'מַפְתֵּחַ' הַבַּיִת, וְעוֹד, וְכִי יֵשׁ בְּיָדוֹ מְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע לְתִחֹב מַפְתֵּחַ בְּחֹר הַדֶּלֶת לְסוֹבֵב הַמַּנְעוּל וּלְפָתְחוֹ, בע"כ תֹּאמַר שֶׁאֵין כָּאן אַרְיֵה וְלֹא חַיָּה טוֹרֶפֶת, אֶלָּא אָבִינוּ אוֹהֲבֵנוּ שֶׁהוּא 'בַּעַל הַבַּיִת' וְרַק בְּיָדוֹ הַ'מַפְתֵּחַ' לְהִכָּנֵס הַבַּיְתָה וְהוּא הוּא הַמִּסְתַּתֵּר תַּחַת עוֹר הָאַרְיֵה וְלֹא כָּל מַזִּיק בָּא עָלֵינוּ, א"כ מַמָּה יֵשׁ לִי לַחְשֹׁשׁ וּלְפַחֵד, ע"כ הִבַּטְתִּי לַ'אַרְיֵה' בְּעֵינָיו כְּאוֹמֵר לוֹ לְהַדְיָא 'יָדַעְתִּי אָבִי יָדַעְתִּי' כִּי אַתָּה הַמִּסְתַּתֵּר תַּחַת עוֹר הָאַרְיֵה, חָפֵץ אֲנִי בְּקִרְבָתְךָ גַּם בְּזוֹ הָעֵת - אֶזְעַק בְּפָנֶיךָ 'יְדִיד נֶפֶשׁ אָב הָרַחֲמָן' רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל רְצוֹנִי לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ כְּמֵאָז כֵּן עַתָּה, וְאָכֵן הָאָב הֵשִׁיב לִי בְּאַהֲבָה כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת, וּבְעוֹדוֹ לָבוּשׁ בְּעוֹר אַרְיֵה הַמַּסְתִּיר אֶת 'אַבָּהוּתוֹ' חִבְּקַנִי וּנְשָׁקַנִי...

וְהַמָּשָׁל מוּבָן מֵאֵלָיו, פְּעָמִים וְנִרְאֶה לָנוּ כִּי אַרְיֵה טוֹרֵף וְשׁוֹאֵג בָּא לִקְרָאתֵנוּ - זֶה בְּחֹלִי קָשֶׁה, וְזֶה בְּהַמְתָּנָה עַל זש"ק, זֶה בְּ'מְעוּט' נָחַת דְּקְדֻשָּׁה מִבָּנָיו אוֹ בְּנוֹתָיו, זֶה בְּקֹשִׁי הַפַּרְנָסָה וְזֶה בְּקֹשִׁי בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, דַּע נָא, מִי עָשָׂה זֹאת, הֲרֵי אֵין כֹּחַ בָּעוֹלָם זוּלָתִי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם - וְרַק בְּיָדוֹ הַ'מַפְתֵּחַ' לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם וּבִבְרִיּוֹתָיו כְּכָל רְצוֹנוֹ, א"כ בע"כ תֹּאמַר שֶׁתַּחַת הַקֹּשִׁי מִסְתַּתֵּר לוֹ 'אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן' תַּחַת לְבוּשִׁים וְהַסְתָּרוֹת, אֵין לְךָ אֶלָּא לְהַבִּיט בְּעֵינָיו (כִּבְיָכוֹל) וְלוֹמַר לוֹ הִנֵּה אָבִי אַתָּה מַכִּיר אֲנִי בְּךָ אַף מִתַּחַת לְעוֹר הָאַרְיֵה הַנּוֹרָא כְּמַחְשִׁיךְ וּמַסְתִּיר, לֹא אֶעֱזָבְךָ, וּבָזֶה יִפְתְּחוּ בְּפָנָיו שַׁעֲרֵי רַחֲמִים וְיֵצֵא מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה, וְאַף בְּטֶרֶם יִשּׁוּעָה הַנִּגְלֵית לֹא יְהֵא חֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ בְּרֹאתוֹ אֶת אָבִיו מַבִּיט עָלָיו בְּרַחֲמִים וְחֶמְלָה.

לְהִתְנַהֵג בֶּאֱמוּנָה לְמַעֲשֶׂה

פַּעַם אָמַר הגה"ח רַבִּי חַיִּים וֶוערנֶער שְׁלִיט"א להרה"ק הַ'נְּתִיבוֹת שָׁלוֹם' זי"ע אַחֲרֵי אֵיזֶה שִׂיחָה 'בּוֹעֶרֶת' וְנִלְהֶבֶת הַיּוֹם הִרְגַּשְׁתִּי שֶׁהַדִּבּוּרִים הָיוּ מְכֻוָּנִים וּמְדֻיָּקִים עֲבוּרִי, אָמַר לוֹ הנת"ש, אַף אֲנִי אָמַרְתִּי כיו"ב להרה"ק הַ'בֵּית אַבְרָהָם' זי"ע אַחַר שִׂיחַת קֹדֶשׁ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ, אָמַר לִי הָרַבִּי בְּדַרְכּוֹ מַעֲשֶׂה וּמָשָׁל, פַּעַם נִכְנַס יְהוּדִי אֶל הַ'חָיָט' לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ מְעִיל מְכֻבָּד וּמִפְּאָר, בִּהְיוֹתוֹ שָׁם לָבַשׁ עַל עַצְמוֹ אֵיזֶה מְעִיל, נַעֲנָה בְּהִתְפַּעֲלוּת וְאָמַר, הֲרֵי זֶה בְּדִיּוּק תָּפוּר עָלַי, וּמַתְאִים לְמִדָּתִי, אָמַר לוֹ הַחָיָט אִם זֶה מַתְאִים עֲבוּרְךָ קַח לְךָ אֶת זֶה,

כְּאוֹמֵר, נוּ, אִם הַדְּבוּרִים הָיוּ מְכֻוָּנִים אֵלֶיךָ, קַח אוֹתָם וְהַכְנֵס אוֹתָם בְּלִבְּךָ עָמֹק, הָעִקָּר 'לְמַעֲשֶׂה'.

מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי יְדִידִים, שֶׁשּׁוֹחֲחוּ בֵּינֵיהֶם אוֹדוֹת הַשֹּׂר שֶׁבְּמִדְינָתָם, פָּתַח הָאֶחָד לְדַבֵּר בִּגְנוּת הַשֹּׂר, עַל רַע לִבּוֹ וּמַעֲלָלָיו שֶׁמִּתְנַכֵּל לִבְנֵי הָעִיר, וַיַּעֲנֵהוּ רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר, הֲרֵי 'לֵב מְלָכִים וְשָׂרִים בְּיַד ה', נַעֲנָה וְאָמַר, אָכֵן כִּדְבָרֶיךָ, אַךְ אֲנִי מְדַבֵּר לוּלֵא זֶה... אָמַר לוֹ הַשֵּׁנִי הִנֵּךְ דּוֹמֶה לְהַאי גַּבְרָא שֶׁהִזְמִין אֵצֶל רֵעֵהוּ שֶׁיְּבַשֵּׁל עֲבוּרוֹ אֶת כָּל מַאֲכְלֵי הַשַּׁבָּת, מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת, נִפְגְּשׁוּ הַשְּׁנַיִם, וּשְׁאָלוֹ רֵעֵהוּ, נוּ, הֵאֵיךְ הָיָה הַ'טְּשׁוּלְנְט' שֶׁלִּי, עָנָהוּ הָרִאשׁוֹן, צַר לִי לוֹמַר לְךָ, אֲבָל לֹא 'עָנָג' וְלֹא 'כְּבוֹד שַׁבָּת' הָיָה בּוֹ, מִכֵּיוָן שֶׁהָעֲמַסְתּוֹ בְּשֶׂפַע גָּדוֹל שֶׁל מֶלַח וּשְׁאָר דְּבָרִים חֲרִיפִים, וּמִמֵּילָא לֹא הָיָה רָאוּי לַאֲכִילָה כְּלָל, הֵחֵל 'הַמְּבַשֵּׁל' לְהִצְטַדֵּק, וְכֹה אָמַר, דַּל מֵהָכָא אֶת הַמֶּלַח וּשְׁאָר חֲרִיפֵי הַטַּעַם, הַאִם הָיָה הַטְּשׁוּלְנְט טוֹב... אָחִי וְרֵעִי אֲהוּבִי וִידִידִי, הָאוֹמֵר שֶׁמַּאֲמִין הוּא בָּהּ', אַךְ הַנְּהָגָתוֹ בְּפֹעַל - מְלֵאָה חֲשָׁשׁוֹת וּפְחָדִים, הִשְׁתַּדְּלוּיוֹת יְתֵרוֹת, אוֹ מַחְשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים שֶׁפְּלוֹנִי עָשָׂה כָּךְ וְאַלְמוֹנִי כָּךְ, הֲרֵהוּ מַמָּשׁ כְּאוֹתוֹ מַאֲכָל הַמָּלֵא בְּמֶלַח וּשְׁאָר דְּבָרִים חֲרִיפִים, שֶׁאֵין לוֹ כָּל טַעַם, וּכְמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין הַמַּאֲכָל לְתַבְלִין שֶׁבּוֹ, כָּךְ - מַחְשְׁבוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו שֶׁל הָאָדָם הֵם חֵלֶק מֵאֱמוּנָתוֹ הַפְּנִימִית, וְאִי אֶפְשָׁר לְצַפְצֵף 'בְּטָחוֹן - בְּטָחוֹן' בְּפִיו, וּבְפֹעַל לְחִיּוֹת בְּאֹפֶן שֶׁהוּא סוֹתֵר אֶת הַבְּטָחוֹן.

סִפֵּר הרה"ק רַבִּי מֵאִיר מַפְּרִימִישְׁלָאן זי"ע, פַּעַם נָסַעְתִּי בַּעֲגָלָה בִּימוֹת הַחֹרֶף יַחַד עִם מוֹרִי וְרַבִּי הרה"ק רַבִּי מָרְדְּכַי מִקְּרֶעמְנִיץ, בְּמַהֲלַךְ הַנְּסִיעָה נָסַעְנוּ בְּמָקוֹם מִדְרוֹן מְשֻׁפָּע, וְהָיָה נִדְמֶה שֶׁהָעֲגָלָה עוֹמֶדֶת לְהִתְהַפֵּךְ בְּעוֹד רֶגַע, וָרָצִיתִי לִקְפֹּץ בִּזְרִיזוּת מִן הָעֲגָלָה הַחוּצָה, אֲבָל הרה"ק מִקְּרֶעמְנִיץ אָחַז בִּי בְּיָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר לִי שֵׁב בִּמְנוּחָה לֹא יֵאָנֶה לְךָ כָּל רַע. וְכָךְ הָיָה, הָעֲגָלָה עָבְרָה אֶת מְקוֹם הַמִּדְרוֹן בְּשָׁלוֹם. אֲבָל, כַּעֲבֹר זְמַן בְּעוֹד הָעֲגָלָה נוֹסַעַת בְּמָקוֹם מִישׁוֹר בְּדֶרֶךְ חֲלָקָה - לְפֶתַע פִּתְאוֹם נִתְהַפְּכָה הָעֲגָלָה וְכֻלָּנוּ נָפַלְנוּ עַל הַשֶּׁלֶג, נַעֲנָה הרה"ק מִקְּרֶעמְנִיץ וְאָמַר לִי, נוּ, אַתָּה רוֹאֶה, אֲבָל לֹא הֵבַנְתִּי לָמָּה כַּוָּנָתוֹ.

רַבּוֹת הִתְבּוֹנַנְתִּי בִּדְבָרָיו, מָה רָצָה לוֹמַר לִי - מָה הִנְנִי רוֹאֶה, לְאַחַר זְמַן רַב הֵבַנְתִּי שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְרָמֹז לִי הוֹרָאָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, פְּעָמִים שֶׁהַיְּהוּדִי מְהַלֵּךְ בְּדֶאָגָה, שֶׁמָּא יִפֹּל ח"ו בִּרְשְׁתּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע הַפּוֹרֵס מִכְמֹרֶת לְרַגְלָיו, וְאָז הקב"ה אָכֵן עוֹזֵר לוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל בִּרְשְׁתּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר. אֲבָל כְּשֶׁהַיְּהוּדִי מְדַמֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה, וְאֵינוֹ מַעֲלֶה עַל לִבּוֹ כְּלָל שֶׁהַיֵּצֶר עוֹמֵד לְהַפִּילוֹ בִּרְשְׁתּוֹ, דַּוְקָא אָז הוּא עָלוּל פִּתְאוֹם לִפֹּל לִבְאֵר שַׁחַת ר"ל.

גַּם יֵשׁ בָּזֶה לְרַמֵּז לְעִנְיַן הָאֱמוּנָה. כִּי הַמַּאֲמִין בָּהּ' וְזוֹכֵר מִמֶּנּוּ בְּכָל עֵת וְשָׁעָה לֹא יִכָּשֵׁל וְלֹא יִפֹּל, אָמְנָם אִם ח"ו יִשְׁכַּח, וְיַרְגִּישׁ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ סַעַד לְתָמְכוֹ מִמַּעַל עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, זֶה מְסֻכָּן לִפֹּל אַף בְּדֶרֶךְ מִישׁוֹר וַחֲלָקָה.

קָטַנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים - הַמַּכִּיר שֶׁהַכֹּל מֵחַסְדֵי הַבּוֹרֵא לֹא תִּפָּסֵק טוֹבָתוֹ לְעוֹלָם

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר (לב, ח), 'וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד', וּבְחָזַ"ל (בְּרָכוֹת ד.) שֶׁאַךְ שֶׁכְּבָר הִבְטִיחוֹ ה' 'וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ' (לְעֵיל כח טו), מ"מ הָיָה יָרֵא - שֶׁמָּא יִגְרֹם הַחֵטְא, וְהִנֵּה גַּבֵּי אַבְרָהָם אָבִינוּ מָצִינוּ שֶׁלֹּא הָיָה יָרֵא כֵּן אֶלָּא 'וְהֶאֱמִין בָּהּ' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה' (טו, ו). וּבְבֵאוּר הַדָּבָר, כָּתַב הַגְּרַ"א (בְּבֵאוּרוֹ עַל מִשְׁלֵי כה טו) בְּהֶקְדֵּם

הַבָּאוּר בַּנֶּפֶשׁ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בִּתְפִלַּת 'נִשְׁמַת' - 'עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ ה' אֱלֹקֵינוּ וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לָנֶצַח', דְּבָשְׁעָה שֶׁאָדָם מַכִּיר שֶׁכָּל זֶה שֶׁעַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ הַכֹּל הָיָה אַךְ וְרַק מֵרַחֲמֶיךָ - רַחֲמֵי ה', כְּמוֹ כֵן מָה שֶׁלֹּא עֲזָבוּנוּ הוּא רַק חֲסָדֶיךָ ה', אֲזַי הוּא מְבִטָּח שֶׁאַל תִּטְּשֵׁנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לָנֶצַח, כִּי אִם הָיָה הַדָּבָר תְּלוּי בִּזְכוּיוֹתָיו שֶׁל אָדָם הֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתַּמּוּ זְכוּיוֹתָיו. אֲבָל מִכֵּיוָן שֶׁהַכֹּל בָּא עָלָיו מִתּוֹךְ רַחֲמֵי וְחַסְדֵי ה' שׁוּב אֵין חֲשָׁשׁ שֶׁיִּפָּסְקוּ, שֶׁהֲרֵי - הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ, וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ'. וְלָכֵן לֹא חָשַׁשׁ אַבְרָהָם שֶׁמָּא יִגְרֹם הַחֵטְא כִּי 'וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה' הֶחְשִׁיב אֶת כָּל הַטּוֹבָה שֶׁהָיָה לוֹ עַד עַתָּה כִּצְדָקָה וְחֶסֶד מֵה' - לֹא בִּזְכוּת מַעֲשָׂיו, וַהֲרֵי חֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין לָהֶם קִצְבָּה.

מֵעִנְיָן לְעִנְיָן, כָּתַב הַ'רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי' בְּפָרָשָׁתֵנוּ עה"פ (לב, יא) 'כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת', וז"ל - מִכָּאן, שֶׁחַיָּב אָדָם שֶׁיִּזְכֹּר בִּזְמַן הַשַּׁלְוָה אֶת יְמֵי הָרָעָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בְּיִתְרוֹנוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַתָּה, וְיוֹדֶה לְהקב"ה עַל זֹאת, וְכֵן אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה (קֹהֶלֶת ז, יד) 'בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה', פֵּרוּשׁ, 'בְּיוֹם טוֹבָה' רְאֵה וּזְכֹר מִ'יוֹם רָעָה'.

יָדוּעַ שהרה"ק הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' זי"ע הָיָה אוֹמֵר שֶׁיַּעֲקֹב אָמַר 'עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה', לְשׁוֹן נוֹכֵחַ, כְּאָדָם הַמַּרְאֶה בָּאֶצְבַּע, וּמִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁתָּמִיד זָכַר אֶת הַנֵּס, וְהָיָה כְּאִלּוּ הַיַּרְדֵּן נִמְצָא לְפָנָיו וְהוּא מַרְאֶה עָלָיו 'אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה' עָבַרְתִּי בְּנֵסִי הַבּוֹרֵא.

הִתְקִין עַצְמוֹ לִתְפִלָּה - כּוֹחָהּ שֶׁל תְּפִלָּה

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר, (לב, ט), 'אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה', וּבְרַשִׁ"י, הִתְקִין עַצְמוֹ לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, לְדוֹרוֹן, לִתְפִלָּה וּלְמִלְחָמָה. בְּמַהוּתָהּ שֶׁל תְּפִלָּה כָּתַב בְּ'סֵפֶר הַחִנּוּךְ' (תל"ג) 'מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה, מָה שֶׁהִקְדַּמְתִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים כִּי הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרָכוֹת יָחוּלוּ עַל בְּנֵי אָדָם כְּפִי פְּעֻלָּתָם וְטוֹב לְבָבָם וְכִשָּׁר מַחְשְׁבוֹתָם, וַאֲדוֹן הַכֹּל שֶׁבָּרָאָם חָפֵץ בְּטוֹבָתָם וְהִדְרִיכָם וְהַצְלִיחָם בְּמִצְוֹתָיו הַיְקָרוֹת שֶׁיִּזְכּוּ בָהֶן, וְהוֹדִיעָם גַּם כֵּן וּפָתַח לָהֶם פֶּתַח בַּאֲשֶׁר יַשִּׂיגוּ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֵיהֶם לְטוֹב, וְהוּא שֶׁיְּבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר בְּיָדוֹ הַהִסְתַּפְּקוּת וְהַיְכֹלֶת כָּל חֶסְרוֹנָן, כִּי הוּא יַעֲנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת'.

נִמְצִינוּ לְמֵדִין מִדִּבְרֵי הַ'חִנּוּךְ', שֶׁלֹּא זוֹ בִּלְבַד שהקב"ה רוֹצֶה לְעָזְרֵנוּ, אֶלָּא עוֹד הִקְדִּים לְהוֹדִיעֵנוּ - דְּעוּ, נָתַתִּי כֹּחַ בְּפִיכֶם לְהַפֵּךְ וּלְשַׁנּוֹת כָּל רָעָה לְטוֹבָה, כָּל אֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל - בְּיֶדְכֶם הַדָּבָר.

נוֹרָאוֹת לָמַדְנוּ בְּפָרָשָׁתֵנוּ בְּכוֹחָהּ שֶׁל תְּפִלָּה, כִּי הִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לב, ו) שֶׁיַּעֲקֹב שָׁלַח לֵאמֹר לְאָחִיו עֵשָׂו 'וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן'... וּמְבָאֵר הַ'רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי' שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה לוֹ לְהַקְדִּים אֶת הַצֹּאן וּלְאַחַר מִכֵּן לוֹמַר 'שׁוֹר וַחֲמוֹר', שֶׁכֵּן הוּא הַדֶּרֶךְ בְּכָל מָקוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהַצֹּאן הוּא הַמִּין הַנִּכְבָּד וְהַנִּבְחָר מִכָּל הַבְּהֵמוֹת, וּמוֹכִיחַ כֵּן מִתּוֹךְ הַפְּסוּקִים הַנֶּאֱמָרִים בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק שֶׁתָּמִיד מִין הַצֹּאן קֹדֶם לְכָל הַבְּהֵמוֹת. וּמָה שֶׁלֹּא הִקְדִּימוֹ בַּכָּתוּב הַזֶּה, לְפִי שֶׁלֹּא רָצָה לְהַתְרִיס כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל כַּעֲסוֹ שֶׁל עֵשָׂו עַל יַעֲקֹב הָיָה עַל לְקִיחַת הַבְּרָכוֹת, וְכָל זֶה הָיָה ע"י צֹאן וּכְמוֹ שֶׁאָמְרָה רִבְקָה לְיַעֲקֹב לֵךְ נָא אֶל הַצֹּאן' (כז, ט), עַל כֵּן אִחֵר אֶת הַזְכָּרַת הַצֹּאן.

מֵעַתָּה תָּמוּהַּ מַדּוּעַ כְּשֶׁשָּׁלַח לוֹ אֶת הַ'דּוֹרוֹן' שָׁלַח תְּחִלָּה צֹאן כִּדְכְתִיב (לב טו) 'עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים'. וּמְבָאֵר הָרַבֵּנוּ בְּחַיֵּי כִּי כָּאן

קֹדֶם תְּפִלָּה כָּאן לְאַחַר תְּפִלָּה. וז"ל (בְּשִׁנּוּי) הַקְּדִים הָעִזִּים כְּמִנְהָגָן בְּכָל עֵדָר, שֶׁהָעִזִּים וְהַתְּיָשִׁים קוֹדְמִין לִשְׁאָר הַבְּהֵמוֹת... וְהִנֵּה לְפִי מָה שֶׁפָּתַבְתִּי לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא רָצָה לִפְתֹּחַ לוֹ בַּצֹּאן בַּפָּסוּק 'וְיִהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר', לָמָּה פָּתַח עַתָּה בְּמִנְחָה בְּעִזִּים וּתְיָשִׁים, וַהֲרֵי מִן הַצֹּאן הֵם... וְהָעִנְיָן כִּי קֹדֶם שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לֹא רָצָה שֶׁיִּפְתְּחוּ לוֹ הַמַּלְאָכִים בִּלְשׁוֹן 'צֹאן', כִּי חָשַׁשׁ פֶּן יִהְיֶה בָּזֶה סִבָּה לְעוֹרֵר שִׂנְאָה וּמַזְכֶּרֶת חוֹבָה לְהַזְכִּיר לוֹ רְאשׁוֹנוֹת, אֲבָל עַתָּה אַחֲרֵי שֶׁהִתְפַּלֵּל לֹא פָּחַד מִמֶּנּוּ כְּלָל (וְלֹא דֵּי שֶׁלֹּא פָּחַד לְהַזְכִּיר הַצֹּאן), אַדְרַבָּה, רָצָה לְהַפְתִּידוֹ וּפָתַח לוֹ בְּעִזִּים, לוֹמַר לוֹ, אִם דַּעְתְּךָ לְהִלָּחֵם בִּי לֹא תוֹכַל, שֶׁהֲרֵי קִבַּלְתִּי הַבְּרָכוֹת ע"י שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים, וְאָמַר לִי 'הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ' (כז, כט), וּלְךָ אָמַר 'וְאֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד' (שָׁם מ).

דַּע לְךָ כִּי אֵין יְשׁוּעָתוֹ שֶׁל אָדָם נִקְרֵאת אֶלָּא עַל שֵׁם תְּפִלָּתוֹ, כֵּן מָצִינוּ בַּ'חֲזִקּוּנִי' בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לה, כו), עַל דִּבְרֵי הַפָּסוּק שֶׁבִּנְיָמִין נוֹלַד לְאִמּוֹ רָחֵל בְּ'פָּדָן אֲרָם', וּלְכְאוֹרָה יִפְלֵא הֲרֵי בִּנְיָמִין לֹא נוֹלַד לְאִמּוֹ בְּפַדַּן אֲרָם כְּלָל, אֶלָּא בְּבֵית לֶחֶם בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטְרָה רָחֵל אִמֵּנוּ.

אֶלָּא. מֵאַחַר שֶׁכְּשֶׁנּוֹלַד לָהּ יוֹסֵף בְּפַדַּן אֲרָם בְּקֶשֶׁה 'יוֹסֵף ה' לִי בֵּן אַחֵר', עַל כֵּן נֶחְשַׁב שֶׁבִּנְיָמִין נוֹלַד שָׁם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשָּׁפְכָה תְּחִנָּה וְשִׂוְעָה לִפְנֵי ה' שֶׁתִּזְכֶּה לְעוֹד בֵּן. כִּי בְּעֵת שֶׁיְּהוּדִי מִתְפַּלֵּל אָז פּוֹעֵל יְשׁוּעָתוֹ, וְנֶחְשָׁב כְּאִלּוּ כְּבָר קִבֵּל בְּאוֹתוֹ זְמַן.

פַּעַם שָׁמַע הגה"צ רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זצ"ל מִירוּשָׁלַיִם אֵיךְ שֶׁאֶחָד מֵהָעוֹבְדִים הַמְּפָלָגִים מְדַבֵּר מִ'אֱלֹקוּתוֹ' יתב"ש בַּאֲרִיכוּת גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה, לְאַחַר מִכֵּן נִגַּשׁ ר' שְׁמוּאֵל אֵלָיו (בְּצִנְעָא) וְאָמַר לוֹ תַּחַת אֲשֶׁר תְּדַבֵּר כ"כ הַרְבֵּה סָבִיב וְאוֹדוֹת הקב"ה, דַּבֵּר נָא אֵלָיו וְיִשְׁמַע שִׂוְעָתְךָ.

סִפֵּר רַבִּי יוֹסֵף דֹּב רוֹזֶנְשְׁטֵין זַ"ל מִבְּנֵי בָּרָק, לִפְנֵי כְּשִׁשִּׁים שָׁנָה הִשְׁתּוֹלְלָה בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ מַגֵּפַת שִׁתּוּק יְלָדִים 'פּוֹלְיוֹ' ל"ע, גַּם בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף חָלְתָה בְּמַחֲלָה זוֹ, בְּלֵילָה אֶחָד כְּשֶׁהַמַּצָּב נַעֲשָׂה נוֹאָשׁ וּמְסֻכָּן, רָץ ר"י שֶׁהָיָה מִמְּקֹרְבֵי החזו"א בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה אֶל החזו"א מִתּוֹךְ הַחֲלָטָה שֶׁאִם יִמְצָאוֹ יָשֵׁן יְעִירֶנּוּ - לְנֹכַח מַצַּב בִּתּוֹ הָעוֹמֶדֶת בְּסַכָּנַת חַיִּים מַמָּשׁ, בְּהַכָּנְסוֹ לְבֵיתוֹ שֶׁל החזו"א מְצָאוֹ עוֹמֵד וּפָנָיו אֶל הַכֹּתֶל, וּבְעֵינַיִם עֲצוּמוֹת כְּמוֹ בִּתְפִלַּת 'שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה' הוּא מְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר. כַּמּוּבָן שהחזו"א לֹא הִרְגִּישׁ כְּלוּם, אֲבָל מִשֶּׁגָּמַר אֶת הַבְּרָכָה 'רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת' זָעַק רַבִּי יוֹסֵף אָמֵן.

הֶחָזוֹן אִישׁ הִפְנָה פָּנָיו לִרְאוֹת 'מִי הוּא זֶה וְאֵיזֶה הוּא' שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה וּמָצָא אֶת רַבִּי יוֹסֵף, נַעֲנָה אֵלָיו וְאָמַר, יוֹסֵ'ל מָה אַתָּה עוֹשֶׂה אֶצְלִי עַכְשָׁו, הֵשִׁיב ר"י, רַבֵּנוּ, כָּךְ וְכָךְ מַצָּבָהּ שֶׁל בִּתִּי. אָמַר לוֹ החזו"א, יוֹסֵ'ל, אַל תְּדַבֵּר שְׁטוּיוֹת, לְךָ הַבַּיְתָה כִּי מַצַּב בִּתְּךָ טוֹב מְאֹד. אֲבָל רַבִּי יוֹסֵף בְּשֶׁלּוֹ, רַבִּי, הַמַּצָּב קָשֶׁה. אָמַר לוֹ החזו"א בַּשֵּׁנִית, יוֹסֵ'ל אַל תְּדַבֵּר שְׁטוּיוֹת, הֲרֵי אֲנִי אָמַרְתִּי רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת וְאַתָּה עָנִיתָ אָמֵן, בְּוַדַּאי הוּטַב מַצָּבָהּ לְגַמְרֵי, רַבִּי יוֹסֵף חָזַר לְבֵיתוֹ וְגִלָּה שֶׁיָּרַד הַ'חֹם' (הוּבָא גַּם בְּמַעֲשֶׂה אִישׁ, ח"ג עַמּוּד רכה).

מַעֲשֶׂה הָיָה בעיה"ק יְרוּשָׁלַיִם לִפְנֵי כְּשִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁנּוֹלַד בֵּן לְהַגָּאוֹן רַבִּי נְחֶמְיָה בֵּקֶר זצ"ל, מִיָּד אַחַר לֵדַת הַבֵּן הָיְתָה הַיּוֹלֶדֶת בְּסַכָּנַת נְפָשׁוֹת, עַד שֶׁאָמְרוּ הָרוֹפְאִים וּבְרֹאשָׁם הָרוֹפֵא הַמְּפֻרְסָם ד"ר שֶׁיִּקְלֹשׁ שֶׁמִּטַּעַם 'פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ' חַיָּבִים לְנַתֵּחַ בְּגוּפָהּ לְהַצִּיל אֶת חַיֶּיהָ - אֲבָל עֲלֵיהֶם לְדַעַת שֶׁהָרַחְמָן הַנּוֹלָד לָהֶם יִשָּׁאֵר 'בֶּן יָחִיד', כִּי לֹא תּוּכַל לָלֶדֶת עוֹד בָּנִים. מִיָּד שִׁלֵּם רַבִּי נְחֶמְיָה לְרוֹפְאִים אֶת דְּמֵי הַנִּתּוּחַ וְהֵחֵלּוּ

לְהִתְכּוֹנֵן לִקְרַאת הַנְּתִוחַ, אַךְ בֶּרֶגַע הָאַחֲרוֹן הֶחְלִיט ר"נ לָרֶדֶת לִבְנֵי בָּרָק לִשְׁאֹל אֶת דַּעַת קָדְשׁוֹ שֶׁל הַחזו"א הַאִם לַעֲשׂוֹת הַנְּתִוחַ אוֹ לָאו (בְּאוֹתָם הַיָּמִים לֹא הָיוּ הַדְּרָכִים מְצוּיוֹת כְּהַיּוֹם, וְהַדֶּרֶךְ מִירוּשָׁלַיִם לב"ב אֲרָכָה כַּמָּה שָׁעוֹת בְּטַלְטוּלֵי דְּרָכִים קָשׁוֹת), בְּבוֹאוֹ לְשָׁם עָמַד הַחזו"א בִּ'נְטִילַת יָדַיִם' לִפְנֵי תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, אָמַר לוֹ ר"נ, בָּאתִי הֵנָּה בִּשְׁאֵלַת 'פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ', אָמַר לוֹ הַחזו"א, שְׁאַל נָא אֶת שְׁאֵלָתְךָ, גּוֹלֵל ר"נ בְּאָזְנֵי הַחזו"א אֶת מַצַּב אִשְׁתּוֹ, וַיַּעַן לוֹ הַחזו"א 'וְכִי מָה שְׁאֵלָה יֵשׁ כָּאן - הֲרֵי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ יֵשׁ בַּדָּבָר', עֲלֵיכֶם לְקַיֵּם אֶת צִוּוּי הָרוֹפְאִים וּלְנַתְּחָהּ. לאחמ"כ שָׁאֲלוֹ הַחזו"א הַאִם כְּבָר הִתְפַּלֵּל מִנְחָה וְעָנָה בְּלָאו, א"ל הַחזו"א הִתְפַּלֵּל עִמָּנוּ...

אַחַר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה - כְּשֶׁרָצָה ר"נ לְמַהֵר לַחֲזֹר לעיה"ק יְרוּשָׁלַיִם, קָרָא לוֹ הַחזו"א וּבִקֵּשׁ מֵעִמּוֹ - חֲזֹר עַל שְׁאֵלָתְךָ, חָזַר ר"נ עַל שְׁאֵלָתוֹ, אָמַר לוֹ הַחזו"א סַע לְבֵיתְךָ לְשָׁלוֹם, וְאַל תַּעֲשׂוּ אֶת הַנְּתִוחַ, נִתְפַּלֵּא ר' נְחֶמְיָה, וַהֲרֵי הָרַב אָמַר לִי שֶׁמָּה שְׁאֵלָה יֵשׁ כָּאן, פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. עָנָה לוֹ הַחזו"א, כָּאן לִפְנֵי מִנְחָה כָּאן לְאַחַר מִנְחָה... (הוֹסִיף ר"נ לִשְׁאֹל, וּמָה עִם הַתַּשְׁלוּם שֶׁכְּבָר שִׁלַּמְתִּי לְרוֹפְאִים - אָמַר לוֹ הַחזו"א אִם הָרוֹפְאִים יַחְזִירוּ לְךָ אֶת הַמָּעוֹת מֵעַצְמָם קָחֵם מֵעִמָּם, וְאִם לָאו אַל תִּתְבַּעֵם...) בְּחָזְרוֹ לְ'בֵּית הַחוֹלִים' וּתְשׁוּבַת הַחזו"א בְּפִיו רָגְזוּ עָלָיו הָרוֹפְאִים מְאֹד, בְּצַעֲקָתָם כִּי רַבָּה, הֲרֵי בְּעִסְקֵי נְפָשׁוֹת עִסְקִינַן כָּאן וְהֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְהַסְכִּים שֶׁלֹּא לְנַתְּחָהּ, כִּי לְדַעַת הָרוֹפְאִים הָיָה זֶה בְּגֶדֶר 'מְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת'... אַךְ הוּא עָנָה לְעֻמָּתָם - הָרַב אָמַר שֶׁלֹּא לְנַתְּחָהּ... לְאַחַר כַּמָּה יָמִים נִתְגַּלָּה גֹּדֶל הַנֵּס וְרֹחַב דַּעַת תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַחזו"א, כִּי מָצְאוּ בְּגוּפָהּ 'זְהוּם' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת עַל דַּל שְׂפָתַיִם גֹּדֶל הַסַּכָּנָה שֶׁיֵּשׁ בְּזֶהוּם אַחֲרֵי נִתּוּחַ. וְאָכֵן הָאִשָּׁה הֶאֱרִיכָה יָמִים וְשָׁנִים רַבּוֹת וַאֲרֻכּוֹת, וְאַף יָלְדָה לְאַחַר מִכֵּן עוֹד תִּשְׁעָה בָּנִים וּבָנוֹת בִּבְרִיאוּת שְׁלֵמָה (וְאַף אֶת הַמָּעוֹת הֶחְזִירוּ הָרוֹפְאִים בִּשְׁלֵמוּת).

הוֹסִיפוּ בְּנֵי הַמָּנוֹחַ וְאָמְרוּ, כָּל יָמָיו שֶׁל אָבִינוּ הָיָה חוֹזֵר בְּפָנֵינוּ - הִבִּיטוּ וּרְאוּ אַף אֵצֶל אָדָם גָּדוֹל כהחזו"א אֵיזֶה נָפְקָא מִינָה הָיָה לְפָנָיו תְּפִלַּת מִנְחָה וּלְאַחֲרֶיהָ, כִּי בִּתְפִלָּה אַחַת אֶפְשָׁר לָאָדָם לְהַפִּיחַ כָּל מַצָּבוֹ וּמַעֲמָדוֹ לִבְלִי הֵכִּיר, לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.

הִטַּהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלוֹתֵיכֶם - חוֹבַת הָאָדָם לִבְרֹחַ מֵהַיֵּצֶר וְכַת דְּלִיהּ

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר (לה, ב), 'וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל אֲשֶׁר עִמּוֹ, הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם וְהִטַּהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלוֹתֵיכֶם', וּמְפֹרָשׁ הָ'כְּלִי יָקָר' דְּלָכֶן אָמַר 'אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם' וְלֹא 'אֲשֶׁר בְּיֶדְכֶם', לְרַמֵּז עַל הַ'יֵּצֶר הָרַע' כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קה:) 'לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר (תְּהִלִּים פא, י) - אֵיזֶהוּ אֵל זָר שֶׁבְּגוּפוֹ שֶׁל אָדָם, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה יֵצֶר הָרַע'. עַל כֵּן הִזְהִירָם תְּחִלָּה הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר 'בְּתוֹכְכֶם' - הִטַּהֲרוּ מֵהִרְהוּרֵי חֵטְא וַעֲוֹן, וְאַחַר כָּךְ וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלוֹתֵיכֶם - שֶׁבְּכָל עֵת יִהְיוּ בִּגְדֶיךָ לְבָנִים (קֹהֶלֶת ט, ח), וְאָז יִהְיֶה בְּיָדָם לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לב, יג) 'וְשַׂמְתִּי אֶת זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם', וּכְבָר דִּקְדְּקוּ (עַי' בְּאַגְּרָא דְּכַלָּה וּבְהַעֲמָק דָּבָר להנצי"ב), מַדּוּעַ הִזְכִּיר הַבְּרָכָה שֶׁל חוֹל הַיָּם וְלֹא כּוֹכְבֵי שָׁמַיִם. וי"ל לְרַמֵּז לִבְנֵי יַעֲקֹב אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ - לְהִשָּׁמֵר מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה שֶׁל עֵשָׂו וּמַמְשִׁיכֵי דַּרְכּוֹ, לִהְיוֹת מְרֻחָק מֵהֶם כִּדְבָעֵי, וְהוּא ע"י גְּדָרִים וּסְיָגִים שֶׁמַּעֲמִידִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - כְּאוֹתוֹ 'חוֹל' אֲשֶׁר הוּא גְּבוּל לַיָּם - לְבַל יִשְׁטְפוּ מֵימָיו הָאַדִּירִים

אֶת כָּל הָעוֹלָם, כָּךְ גְּדָרִים אֵלּוּ מְעַכְּבִים אוֹתָם מִלִּהְיוֹת מָשְׁפָּעִים ע"י הַגּוֹיִים, וּמִלְּהִתְעָרֵב בְּעִנְיְנֵי הַגּוֹיִים, וְזֶה נִרְמָז בְּ'חוֹל' שֶׁהוּא גְּדֵר וְחוֹמָה לַיָּם, וּבִקֵּשׁ יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁיִּהְיֶה לְבָנָיו כֹּחַ לְהַעֲמִיד גְּדָרִים וּסְיָגִים לֹא לִהְיוֹת מָשְׁפָּע וּמְחֻבָּר לְהַגּוֹיִם.

וְכֵן רָמַז לָהּ הגה"ק הַבַּיִת הַלֵּוִי' זי"ע (וְעוֹד סְפָרִים) בַּפָּסוּק (לב, יב) 'מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו', שֶׁפְּעָמִים שֶׁהַגּוֹיִים אֵינָם מַרְחִיקִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אַדְרַבָּה, הֵם מְקָרְבִים אוֹתָם, וּמְנַסִּים עי"ז לְהַשְׁפִּיעַ רָעָה עֲלֵיהֶם לְהַפִּילָם בְּפַח יוֹקְשִׁים, עַד שח"ו יֵרְדוּ מִשְּׁמִירַת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְזֶה עוֹשִׂים דַּיְקָא ע"י אַחְוָה וְרֵעוּת וע"ז מַצְלִיחִים הִתְחַבֵּר לבנ"י וּלְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם מִדַּרְכֵיהֶם הָרָעִים, זֹאת הָיְתָה תְּפִלַּת יַעֲקֹב - הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו, הָעוֹשֶׂה עַצְמוֹ וּמִתְנַהֵג אֵלַי כְּאָחִי, מְבַקֵּשׁ אֲנִי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ וְלֹא לְהִתְחַבֵּר וְלִהְיוֹת מָשְׁפָּע מִמֶּנּוּ. (וּרְאֵה עוֹד במש"כ בס"ד בְּאַשִּׁיחָה בְּחֻקֵּיךָ וַיִּשְׁלַח).

וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מֵהַיֵּצֶר הָעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאָחִיו וְיִדִידוֹ הַמִּתְכַּוֵּן רַק לִשְׁלוֹמוֹ וּלְטוֹבָתוֹ, וּבְקִרְבּוֹ חוֹרֵשׁ לוֹ רַע, וְכָךְ בֵּאֵר הרה"ק הַ'קְּדֻשַּׁת לֵוִי' זי"ע בְּמָה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב (לב יב) 'הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו' - הַצִּילֵנִי מִיַּד הַיֵּצֶר הָעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאָחִי. כִּי פְּעָמִים שֶׁבָּא אֵלָיו הַיֵּצֶר בִּדְמוּת יֵצֶר הַטּוֹב, וּמִתְכַּוֵּן לְטוֹבָתִי - שֶׁאֲקַיֵּם מִצְוֹת ה', וּמַצִּיג בְּפָנַי 'עֲבֵרָה' כְּאִלּוּ הִיא מִצְוָה.

וּבְאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁיִּבְרַח אָדָם מֵהַיֵּצֶר כֵּן יִזְכֶּה לְגִלּוּי הַשְּׁכִינָה וְסִיּוּעַ מִמַּעַל, וּכְבֵאוּרוֹ שֶׁל הרה"ק הַ'בֵּית יִשְׂרָאֵל' זי"ע (תשל"ד) אֶת הַכְּתוּבִים בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לה א-ז) 'לָאֵ־ל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיךָ... כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹקִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו', שֶׁבְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה שֶׁהָאָדָם בּוֹרֵחַ מִפְּנֵי עֵשָׂו - הַיֵּצֶר הָרַע, כָּךְ נִרְאָה וּמִתְגַּלֶּה אֵלָיו הקב"ה. וּבְעֶצֶם בְּרִיחָתוֹ מַשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאֱלוֹקִים.

וּכְבָר אָמַר הרה"ק הַבַּיִת אַבְרָהָם' זי"ע, הַמְּנָהָג לִלְמֹד ביא"צ (יוֹם הַשָּׁנָה) פִּרְקֵי מִשְׁנָיוֹת הַמַּתְחִילוֹת בְּאוֹתִיּוֹת כִּשְׁמוֹ שֶׁל בַּעַל היא"צ, וְהִנֵּה פֶּרֶק הַמַּתְחִיל בָּאוֹת צ' אֵינוֹ בְּנִמְצָא רַק בְּסֵדֶר טְהָרוֹת, כִּי אֵין צַדִּיק אֶלָּא זֶה הָעוֹסֵק בְּסֵדֶר טְהָרוֹת - וּמְטַהֵר וּמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וְשָׁעָה.

כְּלָל רִאשׁוֹן בְּקִדֻּשָּׁה, שֶׁיִּשְׁמֹר הָאָדָם עַל עַצְמוֹ, וְיַכְרִיז, אָכֵן, קָדוֹשׁ אֲנִי, אֵינֶנִּי מְדַבֵּר וּמִתְדַּבֵּק עִם כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב... לֹא אֶתְעָרֵב בֵּין אֲנָשִׁים אוֹ מְקוֹמוֹת שֶׁאֵינָם שְׁמוּרִים וּגְדוּרִים בְּתַכְלִית בְּגִדְרֵי הַקְּדֻשָּׁה. יְדוּעִים הַדְּבָרִים שֶׁמִּתְחִילָה הָיָה הגה"ק הַ'חֶפֶץ חַיִּים' זי"ע מְסוֹבֵב בֵּין הֶעָרִים וְהָעֲיָרוֹת לְמִכֹּר אֶת סְפָרָיו - משנ"ב וּשְׁאָר סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עֲדַיִן לֹא הִכִּירוּהוּ כָּל כָּךְ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְּרֻחָקִים מֵעֲיָרָתוֹ רָאדִין וְלֹא הָיְתָה לוֹ אַכְסַנְיָא רְאוּיָה לִשְׁמוֹ, פַּעַם אַחַת קָרְאוּ אֶחָד מֵהַ'בַּעֲלֵי בָּתִּים' לִהְיוֹת אָרְחוֹ בְּסְעוּדוֹת הַשַּׁבָּת, שֶׁאָלוֹ הַ'חֶפֶץ חַיִּים' מִי וָמִי הַמְּסֻבִּים בְּשֻׁלְחָנְכֶם, הִבִּיט בּוֹ הָאִישׁ בְּתִמָּהוֹן, כְּאוֹמֵר, תֵּן תּוֹדָה לְמֵיטִיבֶךָ וְאַל תַּחְקֹרֵהוּ אוֹדוֹת הַמְּסֻבִּים בְּשֻׁלְחָנוֹ, עָנָה לוֹ הח"ח, שְׁמִי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר מֵרָאדִין, אֲנִי חִבַּרְתִּי אֶת המשנ"ב וְעוֹד סְפָרִים, עַל כֵּן שָׁאַלְתִּי אוֹתְךָ אוֹדוֹת שֶׁאַר הַמְּסֻבִּין כִּי לֹא אוּכַל לָשֶׁבֶת רַק עִם אֲנָשִׁים מְהֻגָּנִים...

סָמֶךְ לָזֶה מָצָא בְּפָרָשָׁתֵנוּ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב לְעֵשָׂו 'עִם לָבָן גַּרְתִּי וְתַרְיַ"ג מִצְוֹות שָׁמַרְתִּי - וְלֹא לָמַדְתִּי מִמַּעֲשָׂיו', וַהֲרֵי יַעֲקֹב עָנִיו הָיָה, אֶלָּא כֹּה אָמַר יַעֲקֹב, שְׁמַע נָא אָחִי, אַף עַתָּה בְּבֹאִי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִמְּךָ לֹא אַשְׁחִית נַפְשִׁי וְאֶעֱקֹר קְדֻשָּׁתִי בַּעֲבוּרְךָ, כִּי גַּם כְּשֶׁיָּשַׁבְתִּי בְּבֵית לָבָן

עָמַדְתִּי בְּעֹז קְדֻשָּׁתִי וְלֹא לָמַדְתִּי מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים... כִּי לֹא יְהוּדִי פָּשׁוּט אָנֹכִי וּלְעוֹלָם לֹא אֶתְדַּמֶּה אֵלֶיךָ וְאֶל מַעֲשֶׂיךָ. הֵרֵי לְךָ פֶּרֶק בְּהִלְכוֹת 'וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ'.

דָּבָר נִפְלָא מֵבִיא בַּעַל הַ'חֶמְדָּה גְּנוּזָה' שֶׁבְּעַצְמוֹ שָׁמַע מהרה"ק הַ'דִּבְרֵי חַיִּים' זי"ע, שֶׁהִנֵּה יַעֲקֹב אוֹמֵר לְחוֹתְנוֹ לָבָן (לְעֵיל לא, לח-מ) 'זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עִמָּךְ... הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי', וְהַדְּבָרִים קְצָת תְּמוּהִים, וְכִי לֹא הָיָה בֵּיתוֹ מְקוּרָה בְּקוֹרַת גַּג מַדּוּעַ אָכְלוֹ הַחֹרֶב בַּיּוֹם, וְכִי לֹא הָיוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל לָבָן כָּרִים וּכְסָתוֹת לְהָפִיג אֶת הַצִּנָּה, וּמַדּוּעַ אָכְלוֹ הַקֶּרַח בַּלַּיְלָה. וּמְבָאֵר הַ'דִּבְרֵי חַיִּים' כִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ הִכִּיר בְּטָמְאָתוֹ שֶׁל לָבָן, וְלָכֵן נִשְׁמַר וְנִזְהַר מִלְּהִכָּנֵס לְבֵיתוֹ, וּבְמֶשֶׁךְ כָּל אוֹתָן כ' שָׁנָה לֹא דָּרְכוּ רַגְלָיו בַּבַּיִת פְּנִימָה אֶפְלוּ פַּעַם אַחַת (רק בַּחֲצַר הַבַּיִת הָיָה מִסְתּוֹבֵב וְשָׁם אֲכָלוֹ הַקֶּרַח וְהַחֹרֶב), לְלַמֶּדְךָ, עַד הֵיכָן מַגַּעַת הַזְּהִירוּת וְהָרְחָקָה מִן הַטֻּמְאָה וְהַכִּעוּר.

כַּדְּבָרִים הָאֵלּוּ פֵּרֵשׁ גַּם הנצי"ב בְּ'הָעֲמֵק דָּבָר' אֶת הָאָמוּר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לג יט) 'וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר', שֶׁלֹּא נִכְנַס לַדּוּר בָּעִיר אֶלָּא חָנָה חוּץ לָעִיר וְנִקְרָא פְּנֵי הָעִיר, וְהוּא כְּמִדָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לִהְיוֹת בָּדָד וְלֹא מְעֹרָב עִם אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

כָּךְ פֵּרֵשׁ הגה"צ רַבִּי מֹשֶׁה מִידְנֶער זצ"ל בְּהָא דִּכְתִיב (לג, טו) 'וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אַצִּיגָה נָּא עִמְּךָ מִן הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי', כִּי עֵשָׂו הָרָשָׁע אָמַר לְיַעֲקֹב אַשְׁאִיר עִמְּךָ מִן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתִּי בִּכְדֵי שֶׁהֵם יִלְמְדוּ אוֹתְךָ לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנִי וּלְהִתְנַהֵג בְּנִימוּסַי... אָמַר לוֹ יַעֲקֹב, לָמָּה זֶּה אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי, בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָה, כְּלוֹמַר וְכִי רוֹצֶה אֲנִי לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֶיךָ וּלְהִדָּמוֹת אֵלֶיךָ בְּנִימוּסֶיךָ...

פַּעַם בָּא יְהוּדִי לִפְנֵי הגרי"ז מִבְּרִיסְק זי"ע (בְּפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח) וְאָמַר לוֹ בְּבֵאוּר דִּבְרֵי רָשִׁ"י עה"פ 'עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד עָתָּה... וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר' ופירש"י 'וְלֹא לָמַדְתִּי מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים'. וְהֵינוּ, שֶׁיַּעֲקֹב אָמַר לְעֵשָׂו, אִם תִּתְמַהּ הֵיאַךְ 'עִם לָבָן גַּרְתִּי' בִּכְפִיפָה אַחַת וָאֶפְלוּ הֵכִי 'לֹא לָמַדְתִּי מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים'. אֵין זֶה אֶלָּא כִּי וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר - דִּמִּיתִי אוֹתָם בְּעֵינַי כְּשׁוֹר וַחֲמוֹר וְתוּ לֹא מִידִי, וּמָה לִי וְלָהֶם... עַל יְדֵי כֵּן לֹא לָמַדְתִּי מֵאוּמָה מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים.

הַדְּבָרִים מָצְאוּ חֵן בְּעֵנֵי הגרי"ז, וְכֹה אָמַר, אֵין זֶהוּ 'פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים', אֲבָל הַדִּבּוּרִים גּוּפָא נְכוֹנִים וְקַיָּמִים. כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילוּ 'חֲבֵרִים רָעִים', וְלָזֶה הָעֱצָה שֶׁיַּבִּיט עֲלֵיהֶם כְּ'שׁוֹר וַחֲמוֹר' שֶׁאֵין אָדָם בָּעוֹלָם הַנִּמְצָא בִּסְבִיבַת שְׁוָרִים וַחֲמוֹרִים וְלוֹמֵד מֵהֶם 'הַנְהָגוֹת' וְאָרְחוֹת חַיִּים.... וּרְאֵה עוֹד מש"כ בַּזֶּה בְּאַשִׁיחָה בְּחֻקֶּיךָ (וַיִּשְׁלַח).

עוֹד כָּתַב בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (שָׁם) כָּךְ הָיָה אוֹמֵר הרה"ק הַ'בֵּית יִשְׂרָאֵל' זי"ע עַל הָאָמוּר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לג ז) 'וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲווּ' וּבְרָשִׁ"י מְפֹרָשׁ כִּי אֵצֶל כָּל הָאִמָּהוֹת נִגְּשׁוּ קֹדֶם הָאִמָּהוֹת וּמֵאֲחוֹרֵיהֶן בְּנֵיהֶם שִׁבְטֵי יָהּ, משא"כ אֵצֶל רָחֵל שֶׁיּוֹסֵף בְּנָהּ נִגַּשׁ לְפָנֶיהָ כִּי אָמַר 'שֶׁמָּא יִתְלֶה בָּהּ עֵינָיו אוֹתוֹ רָשָׁע אֵעֶמְד כְּנֶגְדָּהּ וַאֲעַכְּבֶנּוּ מִלְּהִסְתַּכֵּל בָּהּ', וְלִכְאוֹרָה מָה הוֹעִיל בָּזֶה שֶׁעָכַב אוֹתוֹ רֶגַע אֶחָד וְתוּ לֹא, וַהֲלֹא מִיָּד לְאַחַר מִכֵּן תַּעֲמֹד רָחֵל בִּפְנֵי עֵשָׂו, אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב יָדַע שֶׁאַחֲרֵי שֶׁעֵשָׂו הָרָשָׁע יַבִּיט בִּדְמוּת קַלַּסְתֵּר פָּנָיו שֶׁל יוֹסֵף צַדִּיקָא הָאוֹחֵז בְּמִדַּת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם - שׁוּב כְּבָר יִהְיֶה לְכָל הַנְּהָגָתוֹ פָּנִים אֲחֵרוֹת לְפִיכָךְ הִקְדִּים לְאִמּוֹ. עַד כְּדֵי כָּךְ גְּדֹלָה הַשְׁפָּעָתָם שֶׁל צַדִּיקִים וַחֲבֵרִים טוֹבִים.

וַיֵּאָבֵק - עֻצַּם הֵאָבְקוֹ לְהִתְגַּבֵּר מַעֲלָה נַחַת רוּחַ לִפְנֵי ה'

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לב כה), 'וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ', הִנֵּה כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד בְּכָל עֵת וְשָׁעָה בְּ'קְשָׁרֵי הַמִּלְחָמָה' בֵּין הָאָדָם לְיוֹצְרוֹ... וְאַל יֹאמַר מַדּוּעַ לִי כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת הַלָּלוּ - לֹא הֵן וְלֹא שְׁכָרָן, שֶׁהֲרֵי נוֹפֵל אָנֹכִי בְּכָל עֵת, כִּי עֻצַּם הַמִּלְחָמָה וְהַמַּאֲבָק עִם הַיֵּצֶר הוּא הוּא עִקַּר תַּפְקִיד וְתַכְלִית הָאָדָם, וְעִקַּר נַחַת רוּחַ שֶׁיֵּשׁ לַבּוֹרֵא יִתב"ש מֵאִתּוֹ, הוּא מֵעֶצֶם הֱיוֹתוֹ בְּמַצְבֵי נְסִיוֹן בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וּבְכָל הִתְאַפְּקוּת וְהִתְאַבְּקוּת עִם הַיֵּצֶר הוּא מַעֲלֶה בָּזֶה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לָהּ'. וּכְבָר אָמְרוּ צַדִּיקִים עַל דִּבְרֵי הַגְּמָרָא (חֻלִּין צא.) בְּפָסוּק 'וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ' (שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו עִם יַעֲקֹב אָבִינוּ), אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי 'מְלַמֵּד שֶׁהֶעֱלוּ אָבָק מַרְגְּלוֹתָם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד', שֶׁנַּחַת רוּחַ בָּאָה עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד בְּעֶצֶם הֵאָבְקוֹ עִם הַיֵּצֶר וּכְבָר אָמְרוּ לְדַיֵּק, שֶׁהַמַּלְאָךְ אָמַר 'כִּי שָׂרִיתָ... וַתּוּכָל', וּבְרֹאשִׁ"י 'אֱנָשִׁים - עֵשָׂו וְלָבָן', וְלִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ וְכִי לְזֶה 'וַתּוּכָל' קָרִינָן לַהּ, כְּשֶׁיָּצָא מֵעִמּוֹ 'צוֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ', גַּם מִבֵּית לָבָן יָצָא כְּשֶׁהוּא מְרֻמֶּה 'עֲשָׂרֶת מוֹנִים'. אֶלָּא, כִּי אָכֵן, הַמַּמְשִׁיךְ בְּמִלְחַמְתּוֹ עִם הַיֵּצֶר, אַף לְאַחַר שֶׁנָּפַל וְהוּא צוֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ - לָזֶה יִקָּרֵא 'וַתּוּכָל', כִּי אֵין הַבּוֹרֵא דּוֹרֵשׁ מִבְּרִיּוֹתָיו כִּי אִם אֶת הַמִּלְחָמָה, וְלֹא אֶת הַנִּצָּחוֹנוֹת וּבָזֶה בֵּאֲרוּ (ר' חַיִּים עוֹזֵר זצוק"ל, וְעוֹד) אֶת הָאָמוּר עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה, שֶׁלִּכְאוֹרָה מַדּוּעַ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת זִכָּרוֹן לַ'כִּשָּׁלוֹן' שֶׁפָּגַע בְּיַעֲקֹב וְהִזִּיקוֹ, וְאֵין עוֹשִׂים פִּרְסוּמֵי נִיסָּאי לְנֵס שֶׁהָיָה לוֹ... אֶלָּא כִּי רָצָה הקב"ה שֶׁיִּזְכְּרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּלְחָמָה שֶׁבֵּין יַעֲקֹב אָבִינוּ לְשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו - הוּא הַשָּׂטָן הוּא יצה"ר, כִּי כָּל עֻצַּם קִיּוּם וִיסוֹד הַיְּהֻדוּת הִיא הַמִּלְחָמָה כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע כָּאָמוּר, בְּכָל יוֹם בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה.

וְכֵן מְרֻמָּז בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לה, יז) 'וַיְהִי בְהַקְשׁוֹתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְיַלֶּדֶת אַל תִּירְאִי כִּי גַּם זֶה לָךְ בֵּן', בְּסֵפֶר רַמְזָא דְחָכְמְתָא להג"ר שְׁמוּאֵל לֵיב זָאק זצ"ל אב"ד בִּיאַלָא (תַּלְמִידוֹ שֶׁל הרה"ק הַחִדּוּשֵׁי הָרִי"ם) מְפֹרָשׁ בְּדֶרֶךְ רֶמֶז דְּקָאֵי עַל עוֹבֵד ה' אֲשֶׁר עוֹבְרִים עָלָיו הַרְבֵּה בְּהַקְשׁוֹתָהּ - קְשֵׁי וְנִסְיוֹנוֹת, וּמְנַסֶּה לְהִתְחַזֵּק, ומ"מ נוֹפֵל וְקָם, וְשׁוּב נוֹפֵל... וְנִרְאֶה לוֹ שֶׁלֹּא הִשִּׂיג הַמַּטָּרָה, לָזֶה אוֹמְרִים לוֹ אַל תִּירָא, כִּי גַּם זֶה לָךְ בֵּן, הַיְנוּ גַּם זֶה - הַיְגִיעָה עַצְמָהּ הִיא הִיא הַמַּטָּרָה, וְהַמִּתְיַגֵּעַ כְּבָר עָשָׂה אֶת הַמֻּטָּל עָלָיו, וּבָזֶה מַשִּׂיג חֵן בְּעֵינֵי ה', כִּי בְּאֵלֶּה חָפֵץ ה', מִבְּלִי עִנְיָן אִם הִשִּׂיג אֶת הַתּוֹצָאָה לְבַסּוֹף.

וְיָדַע כִּי מַעֲלָתוֹ גְּדֹלָה רַק עֲבוּר עֲמִידָתוֹ בַּנִּסְיוֹנוֹת וּבְחִירָתוֹ בַּטּוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הרה"ק הַ'חָתָם סוֹפֵר' זי"ע (פָּרָשַׁת שְׁמוֹת עַמּוּד ד' ד"ה וַיֹּאמֶר) עַל הַפָּסוּק (לב, כט), 'כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל', וצ"ב, מַדּוּעַ הוֹסִיף לוֹמַר וַתּוּכָל, וַהֲרֵי אִם הָיָה אוֹמֵר 'כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים' גַּם כֵּן יָדַעְנוּ שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַמַּלְאָךְ - שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

וּמְבֹאָר החת"ס, כִּי הַמַּלְאָךְ וְהָאָדָם גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים זֶה מֵעַל זֶה, כָּל אֶחָד מֵהֶם מִצַּד אַחֵר, כִּי מִצַּד אֶחָד גָּדוֹל 'מַלְאָךְ' מֵהָאָדָם, כִּי הִנּוֹ 'טָהוֹר' - מְשֻׁלָּל לְגַמְרֵי מִכָּל דָּבָר גַּשְׁמִי, לְעֻמָּתוֹ גְּדוֹלָה מַעֲלַת הָאָדָם, כִּי אוֹתוֹ הַמַּעַט שֶׁהוּא מְקֻדָּשׁ וּמְטֻהָר עַצְמוֹ בָּא לוֹ מִתּוֹךְ 'בְּחִירָה', כִּי בְּכָל עֵת עוֹמֵד הוּא בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם - וְיֵשׁ בְּיָדוֹ הַיְכֹלֶת לִנְטוֹת לְצַד הָרַע, לַעֲשׂוֹת אֶת אֲשֶׁר לֹא יֵעָשֶׂה, וְהִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ וְעַל

נְטִיַּת לִבּוֹ וּבָחַר בַּטּוֹב, בָּזֶה גָּבְהָה מַעֲלָתוֹ מֵעַל הַמַּלְאָךְ פִּי כַּמָּה וְכַמָּה, זֹאת אָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ לְיַעֲקֹב, כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים - נַעֲשֵׂית שַׂר וְגָדוֹל, בָּזֶה, שֶׁ'וַתּוּכָל' - הָיִתָה בְּיָדְךָ הַיְכֹלֶת לַחְטֹא, וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע, עַל כֵּן יִקָּרֵא שִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל.

וּמִכָּאן נִלְמַד, לְעוֹלָם אַל יֵרֵד לְבַב הָאָדָם, לַחְשֹׁב כְּבָר קִלְקַלְתִּי כָּךְ וְכָךְ, אֵיֶנֶּנִּי שָׁוֶה מְאוּמָה, לֹא וָלֹא, כִּי אַדְרַבָּה מֵעָצֶם הַדָּבָר שֶׁעֲדַיִן בְּיָדְךָ הַבְּחִירָה לִהְיוֹת גָּרוּעַ יוֹתֵר, וְלֹא בָּאתָ לִידֵי הַגָּרוּעַ יוֹתֵר בָּזֶה נַעֲשֵׂיתָ גָּדוֹל וְחָשׁוּב מִמַּלְאַךְ.

יה"ר שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בַּתּוֹרָה וְיִרְאָה וְשֶׁנִּזְכֹּר שֶׁשְּׂכָרוֹ שֶׁל הַבּוֹטֵחַ שֶׁתָּמִיד יוֹשִׁיעוֹ ה' ושע"י הָאֱמוּנָה נִנָּצֵל מִשָּׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְשֶׁנֵּדַע שֶׁהַכֹּל מֵחַסְדֵי הַבּוֹרֵא וְשֶׁנִּתְאַמֵּץ בִּתְפִלָּה וְלִבְרֹחַ מֵהַיֵּצֶר וְהָעִקָּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת בָּזֶה וְנִזְכֶּה לְאוֹר הַחֲנָכָּה הַקָּרֵב וּבָא וְנִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשְּׁמִטָּה ב

לִזְרֹעַ בִּמְכוֹנָה אוֹ ע"י בְּהֵמָה

א. אִסּוּר זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית קַיָּם בֵּין אִם זוֹרֵעַ בְּיָד בֵּין אִם זוֹרֵעַ עַל יְדֵי בַּעֲלֵי חַיִּים, וּבֵין אִם זוֹרֵעַ עַל יְדֵי מְכוֹנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין אִסּוּר בִּזְרִיעָה עַל יְדֵי מְכוֹנָה דְּאֵינוֹ אֶלָּא גֶּרֶם זְרִיעָה, כְּיָון שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בַּיָּדַיִם, כִּי אִם מִפּוֹחוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמֵּאַחַר וְזֶה דַּרְכּוֹ, לֹא הָוֵי בִּכְלָל גֶּרְמָא. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רנג).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב בַּגְּמָרָא מוֹעֵד קָטָן (ג.) אָמַר אָמֵימָר הַחֹרֶשׁ בַּשְּׁבִיעִית רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר לוֹקֶה וְחַד אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה. וְהָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה ב-ד) כָּתַב: אֵינוֹ לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל הַזְּרִיעָה אוֹ עַל הַזְּמִירָה, וְעַל הַקְּצִירָה אוֹ עַל הַבְּצִירָה. וּזְמִירָה בִּכְלָל זְרִיעָה וּבְצִירָה בִּכְלָל קְצִירָה. וְלָמָּה פֵּרְטָן הַכָּתוּב, לוֹמַר לָךְ שֶׁרַק עַל שְׁתֵּי תּוֹלְדוֹת אֵלּוּ בִּלְבַד הוּא שֶׁחַיָּב בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל עַל שְׁאָר הַתּוֹלָדוֹת אֵינוֹ חַיָּב וְכוּ', עִם שְׁאָר הָאָבוֹת שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשׁוּ בְּעִנְיָן זֶה אֵינוֹ לוֹקֶה עֲלֵיהֶן. אֲבָל מָכִין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. כֵּיצַד הַחוֹרֵשׁ אוֹ הַחוֹפֵר וְכוּ', מָכִין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת מִדִּבְרֵיהֶם. ע"כ. וּבַכֶּסֶף מִשְׁנֶה שָׁם הֵבִיא מַחְלֹקֶת ר"י וְר"א וְכָתַב, וּמִסְפֵּיקָא לֹא לָקִינַן לַהּ. וְעוֹד דְּרָבָא דְּאָמַר אַהֲנֵי תּוֹלָדוֹת מְחַיֵּב, אֲאַחֲרִינָתָא לֹא מְחַיֵּב סָבַר כְּווֹתֵיהּ. וְעוֹד דְּבִירוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק ז' דְּשַׁבָּת הֲלָכָה ב', וּפֶרֶק ז' דְּסַנְהֶדְרִין הֲלָכָה ה', וּפֶרֶק ח' דְּכִלְאַיִם הֲלָכָה א') סִימוּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר אֵין לוֹקִין. וּמִזֶּה נִרְאֶה דִּפְשִׁיטָא לֵהּ לְהָרַמְבַּ"ם דְּחַרִישָׁה וּשְׁאָר מְלָאכוֹת אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶם. אֶלָּא מָכִין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת מִדִּבְרֵיהֶם. וְנִמְצָא לִכְאוֹרָה דְּאִסּוּרָא הוּא מִדְּרַבָּנָן בִּלְבַד, כְּמוֹ שְׁאָר אָבוֹת וְתוֹלָדוֹת שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשׁוּ בַּתּוֹרָה. אוּלָם מָהָרַ"י קוּרְקוּס עָמַד עַל מָה שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם בְּפֶרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה, מִצְוֹת עֲשֵׂה לִשְׁבּוֹת וְכוּ' שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ. וְנֶאֱמַר בָּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת. וְהֵעִיר, דְּהַרֵי פָּסוּק זֶה אֵינוֹ לְגַבֵּי שְׁבִיעִית, דִּלְרַבִּי עֲקִיבָא כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עִנְיָן לְשַׁבָּת תִּנָּהוּ עִנְיָן לְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית, וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל פָּסוּק זֶה אַיְרֵי לְעִנְיַן הָעֹמֶר. וְכָתַב, וּמִכָּאן נִרְאֶה לִי לוֹמַר שֶׁדַּעַת רַבֵּנוּ הוּא כְּדַעַת ר"ש (פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ב') שֶׁכָּתַב, דְּחַרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה, וְאַף עַל גַּב דְּמִמַּעֲטִינַן שְׁאָר אָבוֹת, חֲרִישָׁה לֹא מִמַּעֲטִינַן לָהּ. וְעַל כֵּן כָּתַב הָרַמְבָּ"ם פָּסוּק זֶה לוֹמַר שֶׁחֲרִישָׁה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה. ע"ש. וּכְבָר כָּתַב בְּיַלְקוּט יוֹסֵף בְּפֶרֶק יא מַחְלֹקֶת הָרִאשׁוֹנִים בָּזֶה, שֶׁדַּעַת רַשְׁ"י (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ב. ד"ה וְלַשְּׁמִטִּין) דְּחַרִישָׁה אֲסוּרָה בַּשְּׁבִיעִית מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן דַּעַת הַתּוֹס' (סַנְהֶדְרִין כו. ד"ה מִשֶּׁרִבּוּ). וְכֵן דַּעַת הר"ש סִירִילְיאוֹ, וְעוֹד. אֲבָל דַּעַת הָרַמְבָּ"ן דְּחַרִישָׁה הִיא רַק מִדְּרַבָּנָן. וְכֵן דַּעַת כַּמָּה אַחֲרוֹנִים בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ שָׁם, וְכֵן כָּתְבוּ הָרַדְבָּ"ז (חֵלֶק ה' סִימָן אלף תקס), הַתּוֹס' יוֹם טוֹב, וְהַפְּאַת הַשֻּׁלְחָן. וְעוֹד.

וְהִנֵּה חֲרִישָׁה בִּמְכוֹנָה, אוֹ זְרִיעָה בִּמְכוֹנָה, דַּעַת הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית סִימָן כה אוֹת לח), דְּאִסּוּר זְרִיעָה בַּשְּׁמִטָּה הִיא בֵּין אִם נַעֲשֵׂית בִּידֵי אָדָם וּבֵין אִם נַעֲשֵׂית בִּידֵי בַּעֲלֵי חַיִּים, אוֹ עַל יְדֵי מְכוֹנָה. וְחַיָּב עַל זֶה בֵּין בַּחֲרִישָׁה וּבֵין בִּזְרִיעָה, וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרוּ בְּמוֹעֵד קָטָן (ג.) דִּשְׁבִיעִית אָבוֹת אָסְרָה רַחֲמָנָא תּוֹלָדוֹת לֹא אָסְרָה רַחֲמָנָא, לֹא מִקְרֵי תּוֹלָדָה אֶלָּא

בְּשִׁנּוּי בְּצוּרַת הַמְּלָאכָה, כְּמוֹ מַשְׁקֶה מַיִם לִזְרָעִים, אֲבָל כְּשֶׁאֵין שִׁנּוּי בְּצוּרַת הַזְּרִיעָה וּבְצוּרַת הַחֲרִישָׁה אֶלָּא הָאָדָם הֵכִין הִשְׁתַּלְשְׁלוּת אֶמְצָעִיּוֹת בֵּין מַעֲשָׂיו לְעָצֶם הַזְּרִיעָה, אֵין כָּאן נִדּוֹן רַק אִם חָשִׁיב מַעֲשָׂיו אוֹ לֹא, וְאִם חָשִׁיב מַעֲשָׂיו, הֲרֵי זֶה בִּכְלָל הָאָב שֶׁל זְרִיעָה. ע"ש.

וְאָמְנָם בְּשׁו"ת הַר צְבִי חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים (סִימָן רח) כָּתַב, דְּיֵשׁ לָדוּן בִּזְרִיעָה עַל יְדֵי מְכוֹנָה דְּאֵינוֹ אֶלָּא גֶּרֶם זְרִיעָה, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בַּיָּדַיִם, כִּי אִם מְכוֹחוֹ, וְלֹא דָּמִי לַחֲרִישָׁה בְּמְכוֹנָה, דְּכָל עֶצֶם הַחֲרִישָׁה הִיא עַל יְדֵי בְּקָרִים, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה מַמָּשׁ בַּיָּדַיִם, אֲבָל בִּזְרִיעָה דְּעָלְמָא דְּהַוָה עִקַּר בַּיָּדַיִם, וּבְמְכוֹנָה אֵינוֹ אֶלָּא כּוֹחוֹ, לְכְאוֹרָה אֵין זֶה דֶּרֶךְ זְרִיעָה. אֲבָל לְעִנְיַן הָעֲשֵׂה דְּוִשְׁבְתָּה הָאָרֶץ' מִסְתַּבֵּר שֶׁעוֹבֵר. וצ"ע. וּרְאֵה עוֹד בְּמָה שֶׁכָּתַב הָרַב פְּרַנְק בְּסֵפֶר כֶּרֶם צִיּוֹן (סִימָן יא אוֹת ג'), וּבְמָה שֶׁכָּתְבוּ לָדוּן בִּדְבָרָיו בְּכֶרֶם צִיּוֹן שָׁם (עַמּוּד פ'). ע"ש. [וּמָה שֶׁכָּתַב דְּמִסְתַּבֵּר שֶׁעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, כְּבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל דְּנִרְאֶה שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, וְכֵן אֵינוֹ עוֹבֵר עַל אִסּוּר שֶׁל וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ. ודו"ק. רְאֵה לְעֵיל פֶּרֶק ד אוֹת ג]. וּבֶאֱמֶת, דְּאַף אִי נִימָא דְּכָל גֶּרֶמָא בַּשְּׁבִיעִית שָׁרְיָא, מִכָּל מָקוֹם שָׁאנֵי זְרִיעָה דְּהִיא גּוּפָא גֶּרֶמָא וְאָסַר רַחֲמָנָא.

וּמֵעֵין סְבָרָא זוֹ מָצִינוּ בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשָּׁ"שׁ (שַׁבָּת עג.) גַּבֵּי חִיּוּב זוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת, דְּאַף שֶׁהַשָּׂרָשָׁה בָּאָה רַק לְאַחַר כַּמָּה יָמִים, מִכָּל מָקוֹם מְחַיֵּב הַזּוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת, דְּזֶה גּוּפָא דֶּרֶךְ מְלָאכָת זוֹרֵעַ. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כָּתְבוּ לְעִנְיַן מְלָאכָת מְבַשֵּׁל, וּרְאֵה מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה בס"ד בְּיִלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת ג' (עַמּוּד קל). ע"ש. וּבְמִנְחַת חִנּוּךְ (מוֹסַף הַשַּׁבָּת מְלָאכָת זוֹרֵעַ, וּבְמִצְוָה שכו) כָּתַב לְהוֹכִיחַ שֶׁעַל יְדֵי פְּעֻלַּת הַזְּרִיעָה לְבַד כְּבָר חַיָּבִים מִן הַתּוֹרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַזֶּרַע לֹא נִקְלַט עֲדַיִן בַּקַּרְקַע.

וְכֵן מִבֹּאָר בְּדִבְרֵי הַמְּהָרָ"ם חָאגִיז בְּשׁו"ת הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (סִימָן רסו), וְלֹא דָּמִי לְבִשּׁוּל שֶׁחַיָּב רַק עַד שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל. ע"ש. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לָדוּן דְּאַחַר שֶׁמָּצִינוּ חִיּוּב גֶּרֶמָא בְּזוֹרֵעַ, וְחִדּוּשׁ הַתּוֹרָה דְּגַם גֶּרֶמָא חָשִׁיב כִּמְלָאכָה בְּיָדַיִם גַּבֵּי מְלָאכֶת זוֹרֵעַ, מִמֵּילָא הוּא הַדִּין בִּמְכוֹנָה דְּיֵשׁ לְחַיְּבוֹ. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק, דְּשָׁמָּא בָּעֵינַן דֶּרֶךְ זְרִיעָה בְּיָדַיִם, וְלֹא בְּגֶרֶמָא מַמָּשׁ. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה דִּלְמַעֲשֶׂה קָשֶׁה לִסְמֹךְ לְהָקֵל בְּזֶה אַחַר שֶׁכַּיּוֹם כָּךְ הוּא הַדֶּרֶךְ לִזְרִיעָה וַחֲרִישָׁה. וּרְאֵה עוֹד בְּשׁו"ת דִּבְרֵי חִזְקִיָּהוּ חֵלֶק ב' (חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה עַמּוּד נא), לְעִנְיַן זְרִיעָה עַל יְדֵי גֶּרֶמָא.

וְהִנֵּה הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סִימָן רנב) כָּתַב לְצַדֵּד שֶׁהַנּוֹתֵן חִטִּים לְתוֹךְ רֵחַיִם שֶׁל מַיִם בְּשַׁבָּת, אֵינוֹ חַיָּב מִן הַתּוֹרָה, שֶׁהַטְּחִינָה בָּאָה מִמֵּילָא לְאַחַר מִכֵּן. ע"ש. וְכָתַב בַּקְּרְבָּן נְתַנְאֵל, שֶׁיָּפֶה כִּוֵּן הַמָּגֵן אַבְרָהָם לַהֲלָכָה, מִשּׁוּם דְּאַב מְלָאכָה דְּטְחִינָה שֶׁהָיָה בַּמִּשְׁכָּן, דְּהַיְנוּ כְּתִישַׁת סַמְמָנִים, לֹא הָיָה כֵּן. ע"ש. וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּבֵאוּר הֲלָכָה (שָׁם ד"ה לְהַשְׁמִעַת קוֹל) הֵבִיא שֶׁהָאַחֲרוֹנִים חָלְקוּ עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם, וּסְבִירָא לְהוּ שֶׁחַיָּב חַטָּאת, וְשֶׁכֵּן הוֹכִיחַ הָאֶבֶן הָעוֹזֵר (סִימָן שכח). וּבְשׁו"ת יַבִּיעַ אוֹמֵר ח"ג (חאו"ח סִימָן יז אוֹת ד) וּבְסֵפֶר לְוַיַּת חֵן (עַמּוּד ב) הֵבִיא שֶׁכֵּן פָּסְקוּ הָאֶגְלֵי טַל, וּבְשׁו"ת עֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם, וּבְשׁו"ת חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, וּבְאֶשֶׁל אַבְרָהָם מִבּוּטְשַׁטְשׁ, וּבְעָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן, וְעוֹד. וְכֵן עִקַּר לְדִינָא. ע"ש. וְעַיֵּן עוֹד בְּשׁו"ת הַר צְבִי (חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן קכז-קלא), וּבְשׁו"ת צִיץ אֱלִיעֶזֶר חֵלֶק ד' (סִימָן לא), וְחֵלֶק ה' (סִימָן ו), וּבְלְוַיַּת חֵן (עַמּוּד ב'), דְּלֹא חָשִׁיב גֶּרֶמָא, אַחַר שֶׁדַּרְכּוֹ בְּכָךְ. וְיֵתֶכֶן שֶׁגַּם כַּיּוֹם בִּזְרִיעָה בִּמְכוֹנָה דְּדַרְכּוֹ בְּכָךְ. אַךְ יֵשׁ לְעַיֵּן דְּכֵיוָן שֶׁעִקַּר הַזְּרִיעָה הִיא בַּיָּד, וּזְרִיעָה בִּמְכוֹנָה אֵינָהּ מָה שֶׁהָיְתָה בִּזְמַן הַתּוֹרָה, מָה שֶׁנִּשְׁתַּנְּתָה הַמְּצִיאוּת לֹא יַעֲשֶׂה אֶת זֶה

דֶּרֶךְ מְלָאכָה, אֲלָא עֲדַיִן גֶּרְמָא. וּרְאֵה בְּיַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כֶּרֶךְ ג' (הִלְכוֹת בְּשׁוּל רֵישׁ סִימָן שִׁיחַ) מָה שֶׁהָאֲרִיךְ בְּדִין גֶּרֶם מַמָּשׁ בִּמְלָאכֶת זוֹרֵעַ וּבִמְלָאכֶת מְבַשֵּׁל, וְהִזְכִּיר מַחְלֹקֶת הַגָּאוֹן הֶחָתָם סוֹפֵר, וְהַזָּקֵן אַהֲרֹן, כִּיעוּ"ש. אוּלָם כָּל זֶה גַּבֵּי שַׁבָּת דְּהַוֵי סָפֵק אִסּוּר תּוֹרָה, אֲבָל בַּשְּׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן שֶׁמָּא הָוֵי בִּכְלָל סָפֵק דְּרַבָּנָן וּמִמֵּילָא יֵשׁ לְהָקֵל. וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כֶּרֶךְ ה' (עַמּוּד רטז) שֶׁכָּתַב לָדוּן בְּמִי שֶׁעָבַר בְּשַׁבָּת לְיַד קֶרֶן אוֹר, וְנִדְלְקָה מְנוֹרָה, אִם חָשִׁיב גֶּרְמָא אוֹ כֵּיוָן שֶׁזֶּה דַּרְכּוֹ לֹא חָשִׁיב גֶּרְמָא, כָּל שֶׁיּוֹדֵעַ מִכָּךְ. וע"ש. וּבֶאֱמֶת מִצַּד הַסְּבָרָא יֵשׁ מָקוֹם גָּדוֹל לוֹמַר דִּזְרִיעָה בִּמְכוֹנָה כַּיּוֹם אֵינָהּ בִּכְלָל גֶּרְמָא, אַחַר שֶׁכָּךְ הַדֶּרֶךְ, וְכִמְעַט אֵין זוּלָתָהּ.

וּלְעִנְיַן חֲרִישָׁה בִּמְכוֹנָה בַּשְּׁבִיעִית, אִי חָשִׁיב גֶּרְמָא אוֹ לֹא, ע' בְּשׁוּ"ת שֶׁמַּע שְׁלֹמֹה חֵלֶק ב' (חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן יג) וְהֵבִיא מִדִּבְרֵי הֶחָזוֹן אִישׁ הַנ"ל. וְהֶעֱלָה לְהַחְמִיר.

לִזְרֹק גַּרְעִין שֶׁל פְּרִי לַגִּנָּה כְּשֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ לִזְרִיעָה

וּמִכָּאן יֵשׁ לָדוּן בְּאוֹכֵל פְּרִי בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, אִם מֻתָּר לוֹ לִזְרֹק אֶת הַגַּרְעִין לַגִּנָּה, אוֹ דְּיֵשׁ לָחוּשׁ בָּזֶה לְאִסּוּר גֶּרְמָא בִּזְרִיעָה, דְּאַחַר שֶׁכָּל אִסּוּר זְרִיעָה הוּא כְּעֵין גֶּרְמָא, מִמֵּילָא כָּל גֶּרְמָא בִּזְרִיעָה אֲסוּרָה, אוֹ דִּלְמָא אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא חִדּוּשׁוֹ, וּבְגֶרְמָא מַמָּשׁ לֵיכָּא אִסּוּר, וּבִפְרָט כְּשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לַדָּבָר, וְאֵינוֹ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ שֶׁהַגַּרְעִין יִקָּלֵט. וְהִנֵּה לְגַבֵּי שַׁבָּת מָצִינוּ בְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכִי וּבַהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִיּוֹת (פֶּרֶק ח' דְּשַׁבָּת אוֹת ג') שֶׁכָּתְבוּ, שֶׁיֵּשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִיךְ זְרָעִים בְּשַׁבָּת בִּמְקוֹם יְרִידַת גְּשָׁמִים, שֶׁהֲרֵי סוֹפָן לְהַצְמִיחַ. וְכֵן הוּא בַּכֹּל בּוֹ (הִלְכוֹת שַׁבָּת) בְּשֵׁם הַיְרֵאִים (סִימָן רעד). וְכֵן הוּא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן שלו סָעִיף ד'). וְכָתַב בְּמַטֵּה יְהוּדָה שָׁם (סק"ב) דְּאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ גְּשָׁמִים מְנַטְּפִין בִּשְׁעַת הַשִּׁלְכַת הַזְּרָעִים, אָסוּר, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא מָקוֹם הָרָאוּי לֵירֵד בּוֹ גְּשָׁמִים, הָוֵי כְּמוֹ זוֹרֵעַ, דְּאֵין הַגְּשָׁמִים וַדָּאִים וְאַף עַל פִּי כֵן מְחַיֵּב, מִשּׁוּם דְּהַוְיָא מִלְתָא דִּשְׁכִיחָא שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִים. ע"ש. וְהוּא הַדִּין אִם מַשְׁלִיךְ זְרָעִים לִמְקוֹמוֹת שֶׁרְגִילִים לִשְׁפֹּךְ שָׁם מַיִם בְּאֵיזֶה אֹפֶן, דְּאָפְשָׁר דִּבְזְמַן מְרֻבֶּה יִשְׁתָּרְשׁוּ בַּקַּרְקַע, אוֹ שֶׁיִּצְמְחוּ מֵחֲמַת הָרְכוּךְ כְּדֶרֶךְ כָּל תְּבוּאָה כְּשֶׁנּוֹתְנִים אוֹתָהּ בְּמַיִם. וְהַיְנוּ, שֶׁאִם הַזְּרָעִים יִהְיוּ שָׁם ג' יָמִים יִצְמְחוּ, וְיִתְחַיֵּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. מָה שֶׁאֵין כֵּן בִּזְמַן מוּעָט שֶׁלֹּא יִצְמְחוּ. וְכֵן פָּסַק בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק לא) וּבְכַף הַחַיִּים (אוֹת לה). וּרְאֵה עוֹד בְּמָגֵן אָבוֹת מָה שֶׁהִק' עַל הַיְּרֵאִים, וּבְפֵרוּשׁ יְרֵאָה וְאַהֲבָה עַל הַיְּרֵאִים (סִימָן קכ אוֹת ד'). וּבְתִפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (כְּלָלַת שַׁבָּת, זוֹרֵעַ), וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב). ע"ש. וּמְבֹאָר עוֹד בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם, שֶׁאִם הוּא בְּמָקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי אָדָם מֻתָּר בְּכָל אֹפֶן, שֶׁהֲרֵי אֵין סוֹפָן לְהַצְמִיחַ. ע"כ. וּמִינָהּ יֵשׁ לָדוּן בְּנִדּוֹן דִּידַן גַּבֵּי שְׁבִיעִית. וּרְאֵה מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה בְּשׁוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי חֵלֶק ז' (סִימָן קפ). ע"ש.

ב. מֻתָּר לִזְרֹק גַּרְעִין שֶׁל פְּרִי לַגִּנָּה, אַף שֶׁיִּתָּכֵן וְגַרְעִין זֶה יִקָּלֵט בַּקַּרְקַע, וְיִגְדַּל מִמֶּנּוּ עֵץ פֵּרוֹת וְכַדּוֹמֶה, וְאֵין בָּזֶה חֲשָׁשׁ שֶׁל זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רנו).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב עַל פִּי הַמְבֹאָר בַּהֶעָרָה הַנ"ל, וְאַף שֶׁלְּגַבֵּי שַׁבָּת כָּתַב מָרָן שֶׁיֵּשׁ לְזָהֵר בָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם בַּשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא מִדְּרַבָּנָן הֲוָה לֵהּ סָפֵק פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנָן וְלֹא אִכְפַּת לֵהּ, וְיֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה. וּבְמָקוֹם אַחֵר כָּתַב לְגַבֵּי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בַּשְּׁבִיעִית, אִם דִּינוֹ כְּמוֹ שַׁבָּת. וְהָכָא אֵין זֶה בְּגֶדֶר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ. וְאַף בְּנִיחָא לֵהּ, יֵשׁ לְצָרֵף סְבָרַת הֶחָתָם סוֹפֵר וּדְעִמּוֹהִ דְּלֵיכָּא

אִסּוּר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בַּשְּׁבִיעִית מה"ת, וּרְאֵה בְּשוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר חֵלֶק ד' בַּמִּלּוּאִים רֵישׁ עַמּוּד שצד. וְדַעַת הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן דפס"ר בִּדְרַבָּנָן אַף בְּשַׁבָּת שָׁרֵי. וּלְדִינָא נַקְטִינָן בַּשְּׁבִיעִית מִדְּרַבָּנָן דפ"ר דְּנִיחָא לַהּ שָׁרֵי. וכ"ש הֵיכָא דְּלֹא אִכְפַּת לַהּ, דְּאַף בְּשַׁבָּת שָׁרֵי.

וּרְאֵה בְּיַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כְּרַךְ ה' מָה שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּדִין הָאוֹכְלִים בַּגִּנּוֹת וְנוֹטְלִים יְדֵיהֶם שָׁם בְּשַׁבָּת, וְע' בְּשוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי (ח"א סי' רה בְּסִי' שלו), שֶׁכָּתַב, דִּפְשָׁטָם שֶׁל דְּבָרִים, דְּמַיְרֵי שֶׁכְּבָר יָרְדוּ גְּשָׁמִים, וְהַמָּקוֹם רָטֹב וְקָיְם חֲשָׁשׁ שֶׁמָּא יִצְמְחוּ אוֹ יִשְׁתָּרְשׁוּ. וכ"כ הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סִי' שלו ס"ק לא), דְּמַיְרֵי שֶׁהַמָּקוֹם הַהוּא לַח מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים שֶׁרְגִילִים לָרֶדֶת שָׁם. וכ"כ הַחַיֵּי אָדָם (כְּלָל יא סִי' ב), דְּמַיְרֵי בְּמָקוֹמוֹת שֶׁהֵם לַחִים בִּירִידַת גְּשָׁמִים. ע"ש. וְאַף שֶׁהָאֱגְלִי טַל לֹא כָּתַב כֵּן, דְּבָרָיו צ"ע. וע"ע בְּשוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי ח"ז (סִי' צַד הֲלָכָה ו). ודו"ק.

וּבְדֶרֶךְ אֱמוּנָה (שְׁמִטָּה פ"א צִיּוּן הֲלָכָה אוֹת יח) כָּתַב, שֶׁאָמְרוּ בְּשֵׁם הַחזו"א, שֶׁחָשַׁשׁ לְזֶרֶק בַּשְּׁבִיעִית גַּרְעִינֵי פֵּרִי לְמָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהִשְׁתָּרֵשׁ בָּאֲדָמָה וְלִצְמֹחַ. וְצֵיֵּן לש"ע (או"ח סִי' של"ו ס"ד). עוֹד כָּתַב, שֶׁהָיָה בָּרֵז שֶׁיָּצָא מִבֵּיתוֹ וְסוֹפוֹ יָצָא לָחוּץ בְּמָקוֹם צְמָחִים שֶׁצָּמְחוּ מֵעַצְמָן, וְצִוָּה הַחזו"א בַּשְּׁבִיעִית לְפַנּוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם צוֹמֵחַ. וְהוֹסִיף בְּשֵׁם הגרי"ש אֶלְיָשִׁיב, שֶׁהַשּׁוֹטֵף הָרְצָפָה בַּמִּרְפֶּסֶת וְהַמַּיִם זוֹרְמִים דֶּרֶךְ הַמַּרְזֵב לַגִּנָּה אִם הַמַּיִם לְלֹא חֲמָרֵי נְקִיוּ יֵשׁ לְהַקְפִּיד שֶׁלֹּא יְזָרְמוּ הַמַּיִם לַגִּנָּה, אַף שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לְכָךְ, וְכֵן אֵין לְהַפְעִיל מַזְגָּן אִם עי"ז יִטַּפְטְפוּ מֵימָיו בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צְמָחִים בְּאֹפֶן שֶׁאָסוּר לְהַשְׁקוֹתָם.

אָמְנָם בְּקֹבֶץ דַּרְכֵי הַהוֹרָאָה (קֹבֶץ ח עַמּוּד קב) כָּתַב, שֶׁהָאוֹכֶל פֵּרִי בְּגִנּוֹת וּפַארְקִים וְכַדּוֹ', פָּשׁוּט שֶׁמֻּתָּר לוֹ לְהַשְׁלִיךְ אֶת הַגַּרְעִין עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁאַף שֶׁמְּבֹאָר בש"ע (סִי' שלו ס"ד) לְגַבֵּי שַׁבָּת, שֶׁיֵּשׁ לִזָּהֵר מִלְּהַשְׁלִיךְ זְרָעִים בְּמָקוֹם יְרִידַת גְּשָׁמִים, שֶׁסּוֹפָן לְהַצְמִיחַ, כָּל זֶה אָמְרוּ רַק בְּפִזּוּר זְרָעִים, וּכְדֶרֶךְ שֶׁמְּפַזְּרִים לִפְנֵי הַתַּרְנְגוֹלִים, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר דַּרְכּוֹ זְרִיעָה לְפַזֵּר זְרָעִים ע"ג פְּנֵי הַשָּׂדֶה, אֲבָל בְּגַרְעִינֵי פֵּרוֹת אֵין דַּרְכּוֹ זְרִיעָה אֶלָּא בְּהַנָּחָתָם בְּתוֹךְ גְּמוֹת שֶׁבַּקַּרְקַע וְכִסּוּיָם, וְהַזּוֹרֵק גַּלְעִינֵי פֵּרִי עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה אֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה זְרִיעָה כְּלָל, וְאֶחָד מֵאֶלֶף נִקְלָטִים וְצוֹמְחִים. וְנִרְאֶה שֶׁאֵין בָּזֶה אִסּוּר, אַף לְגַבֵּי שַׁבָּת וק"ו לְגַבֵּי שְׁבִיעִית, וַהֲרֵי אַף בִּזְרָעִים כָּתַב הַשּׁוּ"ע דְּאִם יֹאכְלוּ ע"י הַתַּרְנְגוֹלִים אוֹ יִדָּרְסוּ ע"י רַגְלֵי אָדָם וְלֹא יִצְמְחוּ אֵין בָּזֶה אִסּוּר. וק"ו בְּגַרְעִינֵי פֵּרִי שֶׁבָּהֶם אֵין זֶה דֶּרֶךְ זְרִיעָה כְּלָל. וְנִרְאֶה שֶׁאֵין אִסּוּר לְהַשְׁלִיךְ גַּרְעִינֵי פֵּרִי עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּשְּׁבִיעִית, וְרַק לְגַבֵּי פִּזּוּר זְרָעִים לְכְאוֹ' יֵשׁ לְהַחְמִיר אַף לְגַבֵּי שְׁבִיעִית.

זֶרַע עֶרֶב הַשְּׁבִיעִית וְנִקְלַט בַּשְּׁבִיעִית

ג. הַזּוֹרֵעַ קֹדֶם הַשְּׁבִיעִית, וְהִזְרִיעַ נִקְלַט בַּקַּרְקַע בַּשְּׁבִיעִית, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלִגַּבֵּי שְׁבִיעִית אַף זוֹהִי נֶחְשֶׁבֶת זְרִיעָה וַאֲסוּרָה, שֶׁאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ חַיָּב עַל מַעֲשֵׂה הַזְּרִיעָה, מִכָּל מָקוֹם חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ, אַחַר שֶׁנִּקְלַט בַּקַּרְקַע בַּשְּׁבִיעִית. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין הַקְלִיטָה אֲסוּרָה בַּשְּׁמִטָּה כְּשֶׁזָּרַע קֹדֶם הַשְּׁמִיטָה, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁתּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית הָיְתָה אֲסוּרָה, אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁאֵין אִסּוּר בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית, אֵין אִסּוּר גַּם מִצַּד שֶׁנִּקְלַט בַּשְּׁבִיעִית. וְלָכֵן רָאוּי לְהַקְדִּים אֶת כָּל הַזְּרִיעוֹת כְּדֵי שֶׁיִּקָּלֵט קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רנז).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב רְאֵה לְעֵיל מָה שֶׁכָּתַב בְּדִין מִצְוַת וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ בַּשְּׁבִיעִית אִם הִיא מִצְוָה בַּחֻפְצָא אוֹ בַּגַּבְרָא, וְהַנָּפְקָא מִנָּה בָּזֶה בְּנִדּוֹן דִּידַן. ובמש"כ בס"ד בְּגִלְיוֹן יַגְדִּיל תּוֹרָה בָּאַגָּדָה וּבַהֲלָכָה (פָּרָשַׁת כִּי תָּבֹא אוֹת ד). וְעַיֵּן בַּמִּשְׁנָה שְׁבִיעִית (פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ו') וְאִם נָטַע הִבְרִיךְ אוֹ הִרְכִּיב, יַעֲקֹב. וּרְאֵה בַּגְּמָרָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ט:), וּפֵרֵשׁ הר"ש בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תַּם, דְּהָכִי קָאָמַר רַב נַחְמָן, לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁלֹשִׁים לִקְלִיטָה בַּשְּׁבִיעִית צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים לְעִנְּיַן עָרְלָה, אֲבָל לְעִנְּיַן שְׁבִיעִית לֹא חָיְשִׁינַן אֶלָּא שֶׁלֹּא יִקְלֹט בַּשְּׁבִיעִית עַצְמָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁנָּטַע בְּאִסּוּר, כְּשֶׁנָּטַע שְׁלֹשָׁה יָמִים לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּאָסוּר לִטַּע מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּאוֹרַיְתָא כְּמוֹ חֲרִישָׁה וְכוּ' אַף עַל פִּי כֵן הָיָה אוֹמֵר ר"ת שֶׁמֻּתָּר לִנְטֹעַ בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וְכוּ'. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאָרֶץ (פֶּרֶק ו' אוֹת יג-יד) וּבְשוּ"ת מִשְׁנַת יוֹסֵף חֵלֶק א' (עַמּוּד קלה), וּבַחֲזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית סִי' כב אוֹת ה'). ע"ש.

לְחַפּוֹת זְרָעִים בָּעָפָר

ד. זְרָעִים הַמֻּנָּחִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע, אָסוּר לְחַפּוֹתָם בָּעָפָר, שֶׁגַּם כְּסוּי הַזְּרָעִים בָּעָפָר הָוֵי בִּכְלָל מְלָאכֶת זוֹרֵעַ הָאֲסוּרָה בַּשְּׁבִיעִית. וְיֵשׁ שֶׁמְּצַדְּדִים לוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ אִם בְּשַׁבָּת הַמְּחַפֶּה אֶת הַזְּרָעִים חַיָּב, בַּשְּׁבִיעִית אֵינוֹ חַיָּב עַל אָבוֹת וְתוֹלְדוֹת שֶׁאֵינָם מְפֹרָשִׁים בַּכָּתוּב, וְאֵינוֹ חַיָּב עָלָיו. (יְלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רנז).

וּבַהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב בַּמִּשְׁנָה שַׁבָּת (עג.) שָׁנִינוּ, אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת, הַזּוֹרֵעַ וְהַחוֹרֵשׁ וְכוּ'. וּבַגְּמ' שָׁם (עג:) הִקְשׁוּ, מִכְּדֵי מִכְּרַב כְּרַבִּי בְּרִישָׁא [חוֹרְשִׁין בַּתְּחִלָּה] וְהָדָר זָרְעֵי, לִתְנֵי חוֹרֵשׁ וְהָדָר לִתְנֵי זוֹרֵעַ, תַּנָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי וְאֵין יָכוֹל לְכַסּוֹת בְּלֹא חֲרִישָׁה, וְאַשְׁמוֹעִינַן מַתְנִי' דְּהָא נָמֵי חֲרִישָׁה הִיא. וְאָמְנָם הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ז' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה א') כָּתַב בַּתְּחִלָּה מְלָאכֶת חוֹרֵשׁ וְאַחַר כָּךְ מְלָאכֶת זוֹרֵעַ. וּמַשְׁמַע לְכְאוֹרָה דְּחֲרִישָׁה שֶׁקֹּדֶם הַזְּרִיעָה הִיא מְלָאכֶת חוֹרֵשׁ, וַחֲרִישָׁה שֶׁאַחַר הַזְּרִיעָה שֶׁבָּאָה לְכַסּוֹת הַזֶּרַע הִיא בִּכְלָל מְלָאכֶת זוֹרֵעַ. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר רֹאשׁ יוֹסֵף (שַׁבָּת עג. ד"ה וְאָמַר הַזּוֹרֵעַ וְכוּ'), וּבְמָרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה עַל הָרַמְבָּ"ם שָׁם, וּבְאֶגְלֵי טַל (מְלָאכֶת זוֹרֵעַ סְעִיף ב' סק"ז) מָה שֶּׁכָּתְבוּ לְבָאֵר בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם.

וְעַיֵּן בְּשוּ"ת הָרַדְבָּ"ז חֵלֶק ה' (סִימָן אלף תקס-קצו) שֶׁכָּתַב, דְּבַחֲרִישָׁה אַחַר הַזְּרִיעָה חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ, שֶׁמְּחַפֶּה אֶת הַזְּרָעִים. ע"ש. וְעַל כָּל פָּנִים הַיּוֹצֵא מִזֶּה שֶׁדַּעַת הָרַמְבָּ"ם דְּחִפּוּי הַזֶּרַע בָּעָפָר בְּשַׁבָּת, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. גַּם בְּסֵפֶר מָגֵן אָבוֹת כָּתַב לְגַבֵּי מְלָאכֶת זוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת, דְּמַהוּת הַזְּרִיעָה הוּא שֶׁמְּכַסֶּה הַזֶּרַע בַּקַּרְקַע, וְכִדְמַשְׁמַע בְּסוֹף מַכּוֹת דְּקַאֲמַר הַתָּם, דִּבְהָדֵי דְּחָרִישׁ קָמְכַסֵּי לָהּ לְזֶרַע וְהַוָּה לֵהּ זוֹרֵעַ. וְכֵן מַשְׁמַע מִמַּתְנִי' דְּאֵיתֵי הַשָּׁ"ס בְּשַׁבָּת (נ:) הַטּוֹמֵן לֶפֶת וְכוּ' דְּפֵרֵשׁ רַב הַאי גָּאוֹן שָׁם דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמְּגַלֶּה קְצָתוֹ, דְּאִם לֹא כֵּן הָוֵה לֵהּ זְרִיעָה. וּמַשְׁמַע דִּבְמְגַלֶּה לֵיכָּא זְרִיעָה.

וְאָמְנָם עַיֵּן בְּאֶגְלֵי טַל (שָׁם) שֶׁהֶעֱלָה, דְּהַנּוֹתֵן זֶרַע בַּקַּרְקַע אֲפִלּוּ לֹא חִפָּה הַזֶּרַע בָּעָפָר, מֵאַחַר שֶׁהִנִּיחוֹ בַּקַּרְקַע בְּמָקוֹם הָרָאוּי שֶׁיִּצְמַח, חַיָּב מִיָּד, וַאֲפִלּוּ חָזַר וּלְקָטָן קֹדֶם שֶׁצָּמְחוּ. וע"ש מָה שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּזֶה לְגַבֵּי שַׁבָּת. וְכָתַב, שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּמַחְלֹקֶת הָאָמוֹרָאִים בְּמִחַפֶּה בְּכֹלְאַיִם מִשּׁוּם מָה חַיָּב. וְעַיֵּן בְּמִנְחַת חִנּוּךְ מִצְוָה שכ"ו.

וז"ל מָרָן בְּשֻׁלְחָנוֹ עָרוּךְ (סִימָן שלו סְעִיף ד): יֵשׁ לְזָהֵר מִלְּהַשְׁלִיךְ זְרָעִים בְּמָקוֹם יְרִידַת גְּשָׁמִים שֶׁסּוֹפָן לְהַצְמִיחַ וְכוּ'. וְאִם הוּא בְּמָקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי אָדָם מָתָר, שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְצְמֹחַ. ע"כ. אֶלָּא

שֶׁאֵין זֶה עִנְיָן לָמָּה שֶׁשָּׁנִינוּ בְּפֶרֶק ה' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה ב': "וְטוֹמְנוֹ בְּמָקוֹם דְּרִיסַת אָדָם". דְּהַתָּם נוֹתֵן טָפֵחַ עָפָר עַל גַּבָּיו, וּדְרִיסַת רַגְלֵי אָדָם עַל הֶעָפָר עוֹשֶׂהוּ לִבְלְתִּי מְכֻשָּׁרֶת לְהַצְמִיחַ, [וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת לְהָרַמְבַּ"ם שָׁם, דְּטוֹמְנוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְמַח. וְכֵן פֵּרֵשׁ הר"ש מִשְּׁאנְץ שָׁם], אֲבָל הָכָא שֶׁמַּשְׁלִיךְ אֶת הַזְּרָעִים עַל הָאָרֶץ בְּמָקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי אָדָם הֲרֵי הַזְּרָעִים עַצְמָם הוֹלְכִים לְאִבּוּד לְגַמְרֵי וְאֵינָם בָּאִים לִכְלַל צְמִיחָה.

וְהִנֵּה כָּל הַנַּ"ל הוּא לְעִנְיַן שַׁבָּת, אַךְ לְעִנְיַן שְׁבִיעִית לֹא נִתְבָּאֵר בָּרַמְבַּ"ם אִם חַיָּב עַל הַמִּחַפֶּה. וּבְמִשְׁנָה מַכּוֹת (כא:) שָׁנִינוּ, יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֶּלֶם אֶחָד וְחַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁמוֹנָה לָאוִין, הַחוֹרֵשׁ וְכוּ' וּבַשְּׁבִיעִית וְכוּ'. וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, וּבַשְּׁבִיעִית, נָמִי מִשּׁוּם זוֹרֵעַ בַּשְּׁבִיעִית. ע"כ. וּבַגְּמָרָא שָׁם, אָמַר רַבִּי יַנַּאי, בַּחֲבוּרָה נִמְנוּ וְגָמְרוּ הַחוֹפֶה בְּכִלְאֵיִם לוֹקֶה. אָמַר לָהֶם רַבִּי יוֹחָנָן, לָאו מִשְׁנָתֵנוּ הִיא, יֵשׁ חוֹרֵשׁ וְכוּ' הַאי חוֹרֵשׁ דְּמְחַיֵּב מִשּׁוּם כִּלְאַיִם הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ, לָאו דְּמַכֵּסֵי בָּהַדֵּיהּ דְּאָזִיל וְכוּ'. מָנִי רַבִּי עֲקִיבָא, דְּתָנֵיָא הַמְנַכֵּשׁ וְהַמְחַפֶּה בְּכִלְאַיִם לוֹקֶה. ר"ע אוֹמֵר אַף הַמְקַיֵּם. וע"ש בְּפֵרוּשׁ רָשִׁ"י דְּמְחַפֶּה חִיּוּבוֹ מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם (בְּפֶרֶק א מֵהִלְכוֹת כִּלְאַיִם הֲלָכָה ב) לְגַבֵּי כִּלְאַיִם, וז"ל: אֶחָד הַזּוֹרֵעַ וְכוּ' אוֹ הַמְחַפֶּה וְכוּ', וְחִפָּה אוֹתָן בְּעָפָר לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹרֵעַ כִּלְאַיִם. וְהִיא בָּרַיְתָא בְּמוֹעֵד קָטָן (ב:). וְעַיֵּן בִּגְמ' מַכּוֹת הַנַּ"ל, דִּלְרֵישׁ לָקִישׁ חַיָּב מִשּׁוּם מְקַיֵּם. וע"ש בְּפֵרוּשׁ רָשִׁ"י ד"ה אִי לָאו, דִּלְהַאי תַּנָּא חַיָּב בַּשְּׁבִיעִית מִשּׁוּם חוֹרֵשׁ, דְּסוֹבֵר דְּחוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית לוֹקֶה. וְעַיֵּן בַּתּוֹס' (פְּסָחִים מז: ד"ה וּשְׁבִיעִית), וּבְרָשִׁ"י שָׁם, וּבְמִנְחַת חִנּוּךְ (מוֹסַף הַשַּׁבָּת אוֹת א). ע"ש. וּבְמִצְוָה שכ"ו (אוֹת ד) כָּתַב הַמִּנְחַת חִנּוּךְ, שֶׁלְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּחוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית אֵינוֹ לוֹקֶה, וְגַם מְקַיֵּם כִּלְאַיִם אֵינוֹ לוֹקֶה, וְעַל כָּרְחֵךְ הַמִּשְׁנָה מְחַיֶּבֶת מִשּׁוּם מְחַפֶּה דְּהָוֵי זוֹרֵעַ. וְגַם עַל שְׁבִיעִית חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ, אִם כֵּן מְחַפֶּה חַיָּב בַּשְּׁבִיעִית. אַךְ אֶפְשָׁר דְּמִשְׁנָה זוֹ סוֹבֶרֶת דְּחוֹרֵשׁ חַיָּב בַּשְּׁבִיעִית, וְאִם כֵּן אֵינוֹ מוּכָח דִּין זֶה דְּמְחַפֶּה. וּרְאֵה עוֹד בְּמִנְחַת חִנּוּךְ שָׁם. וְשָׁם בְּהֶעָרוֹת (בנד"מ) הֵבִיאוּ דִּבְרֵי הָרַב שַׁעַר הַמֶּלֶךְ (פֶּרֶק י מֵהִלְכוֹת רוֹצֵחַ הֲלָכָה ט) שֶׁכָּתַב בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּמְחַפֶּה הָוֵי זוֹרֵעַ מַמָּשׁ, וְשָׁרָשִׁ"י חָלוּק עָלָיו. וּבְתוֹס' הָרֹא"שׁ (מו"ק ג. ד"ה אִיתְמַר) מַשְׁמַע כִּדְבָרָיו, דְּמְחַפֶּה זָרָעִים בְּשָׁעַת חֲרִישָׁה חָשִׁיב זוֹרֵעַ. וּבָמְאִירִי (מוֹעֵד קָטָן ג.) מְבֹאָר דְּהָוֵי תּוֹלֶדֶת זוֹרֵעַ. וּרְאֵה בְּמַרְאֵה הַפָּנִים לְהַיְרוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק ג' דְּמַכּוֹת הֲלָכָה א'), וּבְמַעֲשֶׂה רוֹקֵחַ (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה א). ע"ש.

גַּם הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (סִימָן יח אוֹת ב') כָּתַב, דְּלְמָאן דְּאָמַר מְחַפֶּה בָּעָפָר חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ, חַיָּב עָלָיו בַּשְּׁבִיעִית לְכֻלֵּי עָלְמָא, אַף לְמָאן דְּאָמַר דְּאֵין לוֹקֶה עַל הַתּוֹלְדוֹת, דְּמְחַפֶּה בִּכְלָל מָה שֶּׁאָמְרָה תּוֹרָה שָׁדְךָ לֹא תִזְרַע דְּהָוֵי מְחַפֶּה בִּכְלָל, וְזֶה מוּכָח, דְּאִם לֹא כֵּן לֹא מִשַּׁכַּחַת לָן חוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית שֶׁיִּלְקֶה. וְהָאַחֲרוֹנִים דְּקִדְּקוּ בִּלְשׁוֹן רָשִׁ"י (פְּסָחִים מז:) שֶׁכָּתַב, דְּמְחַפֶּה תּוֹלֶדֶת זוֹרֵעַ. וְנִרְאֶה כַּוָּנַת רָשִׁ"י עַל הַמְּצִיאוּת, דְּאַף עַל גַּב דְּהֲרֵי חוֹרֵשׁ הוּא, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ בּוֹ תּוֹעֶלֶת צְמִיחָה וּזְרִיעָה בְּתוֹלַדְתּוֹ. וּבָאֱמֶת מִפְּנֵי תּוֹלַדְתּוֹ הוּא בִּכְלָל הַכָּתוּב שָׁדְךָ לֹא תִזְרַע. ע"כ. וּמְבֹאָר, שֶׁלְּדַעְתּוֹ כִּסּוּי זָרָעִים בָּעָפָר, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֶחָד הַנִּיחַ הַזְּרָעִים, וּבָא אַחֵר וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר, אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְהוּא בִּכְלָל זְרִיעָה. וְכֵן מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי רָשִׁ"י (מַכּוֹת כא:) שֶׁהַמְּחַפֶּה הָוֵי כְּזוֹרֵעַ

לְעִנְיַן שְׁבִיעִית. וְכֵן מַשְׁמַע בָּתוֹס' (פְּסָחִים מז:). אָמְנָם לְדַעַת הַמְּנָחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה שכו) חִפּוּי זְרָעִים בֶּעָפָר אָסוּר רַק מִדְּרַבָּנָן.

שָׁרָשִׁים שֶׁל אִילָן שֶׁנִּתְגַּלּוּ בַּשְּׁבִיעִית - אֵין לְכַסּוֹתָם בֶּעָפָר

ה. שָׁרָשִׁים שֶׁל אִילָן שֶׁנִּתְגַּלּוּ, אֵין לְכַסּוֹתָם בֶּעָפָר בַּשְּׁבִיעִית. אוּלָם בְּאִילָנוֹת שֶׁאִם לֹא יְכַסּוּ אֶת הַשָּׁרָשִׁים בֶּעָפָר יֵשׁ חֲשָׁשׁ נֶזֶק לָעֵץ, יֵשׁ לְהַתִּיר לְכַסּוֹת אֶת הַשָּׁרָשִׁים בֶּעָפָר. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רנט).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב ע"פ הַמְּבֹאָר בָּרְמְבָּ"ם (פ"א מִהִל' שְׁמִטָּה הי"ט): הַמַּפְקִיעַ בְּזַיִת לִטֹּל עֵצִים לֹא יְחַפֶּה מְקוֹם הַבְּקוּעַ בֶּעָפָר מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. אֲבָל מְכַסֶּה הוּא בַּאֲבָנִים אוֹ בְּקַשׁ. ע"כ. וה"ה בנ"ד. וְעַיֵּן רָשְׁ"י (מו"ק ג. ד"ה מְאַבְּקִין), וברי"ש ורע"ב וְהָרא"ש בפ"ב דִּשְׁבִיעִית מ"ב, דִּמְבֹאָר מִדִּבְרֵיהֶם דְּאָסוּר לְכַסּוֹת אֶת עִקְרֵי הָאִילָנוֹת בֶּעָפָר, אִם הֵן מְגֻלִּין. וּבְס' זֵיו הַיָּם (עָמּוּד סד) הק' מֵהֶתֵּר קִשְׁקוּשׁ וְסִתּוּמֵי פִּילֵי שֶׁהוּא כְּסוּי הַשָּׁרָשִׁים בֶּעָפָר. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת מִשְׁנַת יוֹסֵף ח"ב (סִי' ה'). אוּלָם בְּרָשְׁ"י (סָפָה מד: ד"ה סְתוּמֵי, וְכֵן בע"ז נ: ד"ה סְתוּמֵי), מְבֹאָר, שֶׁיֵּשׁ מַתִּירִים מִזֶּה, וכ"ה בְּפִסְקֵי ריא"ז (מו"ק פ"א ה"ב). וְכָתַב שָׁם שֶׁמֻּתָּר כְּדֵי לִמְנֹעַ יְבוּשׁ שֶׁל הַשָּׁרָשִׁים [וְהַיְנוּ קִשְׁקוּשׁ]. וכ"ה בְּתוֹרַת הַשְּׁבִיעִית (עמ' מ') בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, וְהִסְבִּיר שָׁם שֶׁמֻּתָּר מִשּׁוּם שֶׁהוּא לְאוֹקְמֵי. וְלָכֵן בְּאִילָנוֹת שֶׁמְּנִיעַת כִּסּוּי הַשָּׁרָשִׁים בֶּעָפָר יִגְרֹם נֶזֶק לָאִילָן, יֵשׁ לְהַתִּיר לְכַסּוֹת אֶת הַשָּׁרָשִׁים בֶּעָפָר. שֶׁהֲרֵי הָעֵץ נָטוּעַ כְּבָר, וּמְנִיעַת הַכִּסּוּי הַגּוֹרֶמֶת נֶזֶק, זֶה בְּוַדַּאי בְּגֶדֶר לְאוֹקְמֵי אִילָן. וּבְמְלָאכוֹת דְּרַבָּנָן מֻתָּר בִּלְאוֹקְמֵי אִילָן. וְיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל רָשְׁ"י וריא"ז שֶׁהִתִּירוּ.

וְכֵן יֵשׁ לְהַסְתַּיֵּעַ מִד' המנ"ח (מִצְוָה שכו) שֶׁסּוֹבֵר דְּחִפּוּי זְרָעִים בֶּעָפָר אָסוּר רַק מִדְּרַבָּנָן. וּבְפָרָט דִּשְׁבִיעִית בזה"ז דְּרַבָּנָן. וְעוֹד, שֶׁיֵּשׁ לָדוּן אִם בכה"ג חָשִׁיב כִּזְרִיעָה, דְּכָל מַאי דְּאַשְׁכְּחַן דְּחַיָּב הַיְנוּ בִּמְחַפֶּה זֶרַע בֶּעָפָר, שֶׁגּוֹרֵם לִזְרִיעָתוֹ, אֲבָל מְכַסֶּה שָׁרָשִׁים אֵינוֹ עוֹזֵר לִזְרִיעָה, אֶלָּא רַק מֵגֵן עַל הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלֹּא יָמוּת, וְאֶפְשָׁר דְּלֹא חָשִׁיב זְרִיעָה, וּבְפָרָט שֶׁהָעֵץ יָכוֹל לִחְיוֹת כָּךְ. וּמֵאִידָךְ י"ל שֶׁאִם הָעֵץ אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת כָּךְ, חָשִׁיב כִּזוֹרֵעַ מָה שֶׁמְּחַפֶּה, דְּלֹא גָּרַע מֵעֲצִין נָקוּב הַמָּנַח עַל הַשֶּׁלְחָן, וְעוֹקְרוֹ וּמְנִיחוֹ עַל הַקַּרְקַע. וְנִרְאֶה יוֹתֵר כִּסְבָרָא רִאשׁוֹנָה. שׁוּב רָאִיתִי מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה בְּקוֹבֶץ תְּנוּבוֹת שָׂדֶה (גִּלְיוֹן 30 עַמּוּד 22). ע"ש.

אִסּוּר זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית גַּם כְּשֶׁכַּוָּנָתוֹ לְהִתְלַמֵּד

ו. אֵין לִזְרֹעַ גַּם אִם מִתְכַּוֵּן לִבְחֹן וְלִבְדֹּק אֶת הַזְּרָעִים אוֹ הַשְּׁתִילִים, אוֹ שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְהִתְלַמֵּד בִּמְלֶאכֶת הַזְּרִיעָה, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא מִתְכַּוֵּן לְעוֹקְרָן קֹדֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ פֵּרִי. וְאָמְנָם אִם יֵשׁ בַּכְּלִי צֶמֶר גֶּפֶן וּמַיִם בִּלְבַד, מֻתָּר לְהַדְגִּים בּוֹ זְרִיעָה בְּשָׁעוּר טֶבַע, בְּשָׁנַת הַשְּׁמִטָּה, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִזְרֹעַ שָׁם, וְהַדָּבָר דּוֹמֶה לִכְלִי מָלֵא גְּלָלִים, שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם שֶׁמֻּתָּר לִבְדֹּק בִּכְלִי זֶה אֶת הַזְּרָעִים, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִזְרֹעַ שָׁם. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רנט).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב כֵּן כָּתַב הֶחָזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית, סִימָן כ' סק"ה), דְּלוֹקֶה מִשּׁוּם שָׂדֶה לֹא תִזְרָע, וְהָוֵי כִּשְׁאָר זוֹרֵעַ. וְהוּא עַל פִּי מָה שֶׁאָמְרוּ בַּיְרוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק ד') אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַזְּרָעִים בֶּעָצִיץ מָלֵא עָפָר, אֲבָל בּוֹדְקִין אוֹתָן בֶּעָצִיץ מָלֵא גְּלָלִים וְכוּ'. וְאִי דָּיְקִינַן דְּמִדְּאַצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינָן דְּאֵין בּוֹדְקִין מִשּׁוּם דְּחִיּוּבָא לֵיכָּא, י"ל דְּמַיְרֵי שֶׁנּוֹטְלָן תּוֹךְ ג' יָמִים וְרוֹאֶה אוֹתָן,

וְהַמְמַחִין מַכִּירִין בְּפִתּוּחָן אִם יִצְמְחוּ, וְכֵיוָן שֶׁזּוֹרְעָן עַל מְנַת לִטְלָן קֹדֶם שֶׁיִּשְׁרְשׁוּ אֵין אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא בִּזְרִיעָה זוֹ, וּמִכָּל מָקוֹם בָּעָפָר אָסוּר, אֲבָל בִּגְלָלִים מֻתָּר. וּלְפִי זֶה אֶפְשָׁר דְּאַף בַּזֶּבֶל הַדַּק מֻתָּר וְכוּ', אִי נָמֵי מָיֵרֵי בָּעֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב, וַאֲפִלּוּ מַנִּיחַ ג' יָמִים לֵיכָּא חִיּוּבָא, וּמִכָּל מָקוֹם בִּגְלָלִים גָּזְרוּ.

וְאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ זוֹרֵעַ לְגַדֵּל מֻתָּר דְּלֹא גָּזְרוּ בִּגְלָלִים בָּעֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֶלָּא שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בַּהֹוֶה, שֶׁאֵין זוֹרְעִים בִּגְלָלִים אֲפִלּוּ בָּדָק בְּאֵין בּוֹ בְּרָכָה. וְסִיֵּם שָׁם: וְהִלְכָךְ לִזְרֹעַ לְהִתְלַמֵּד אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ אִם דַּעְתּוֹ לְעוֹקְרָן קֹדֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּרִי, וְאִם דַּעְתּוֹ לְהַנִּיחָן לַעֲשׂוֹת פְּרִי הֲרֵי זֶה כִּשְׁאַר זְרִיעָה, וְאֵין נַפְקוּתָא אִם יְטַפֵּל בִּלְקִיטָתָן אוֹ לֹא. וּבַשְּׁבִיעִית אֵין כָּאן מְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת לְהִתְלַמֵּד כְּלָל, דְּכָל מַחְשָׁבָה צְרִיכָה מַחְשֶׁבֶת בְּעָלִים, דְּמַחְשָׁבָה שֶׁל אָדָם שֶׁאֵינוֹ שַׁלִּיט בּוֹ לָאו מַחְשָׁבָה הִיא, וְאִם כֵּן בַּשְּׁבִיעִית הֲוֵי הֶפְקֵר וְאֵינוֹ בְּעָלִים כְּלָל, מָה תּוֹעִיל מַחְשַׁבְתּוֹ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְאִם לֹא יִהְיֶה בָּזֶה אִסּוּר סְפִיחִין יִהְיֶה אִסּוּר לְאַבְּדָן. וְאִם יִהְיֶה בָּהֶן אִסּוּר סְפִיחִין וְיֵהֵא מִצְוָה לְאַבְּדָן וּבִשְׁבִיל מִצְוַת הָאִבּוּד לֹא יֵהֵא אִסּוּר זוֹרֵעַ, אִם כֵּן בָּטְלָה אִסּוּר זְרִיעָה, אֲבָל הָעִקָּר שֶׁזּוֹרֵעַ לְהִתְלַמֵּד לוֹקֶה מִשּׁוּם שָׁדְךְ לֹא תִזְרַע כִּשְׁאַר זוֹרֵעַ. ע"כ.

וְלִכְאוֹרָה הָיָה נִרְאֶה, דִּבְזוֹרֵעַ עַל מְנַת לִבְדֹּק הַזְּרָעִים, וּנְטָלָן בַּסּוֹף, לֹא מִתְּסַר מִדְּאוֹרָיְתָא, וּמִמֵּילָא עֶצֶם הַזְּרִיעָה לְהִתְלַמֵּד לֹא מִתְּסַר מִדְּאוֹרָיְתָא. אַף י"ל דְּהָא קַיְמָא לָן דְּלֹא דָּרְשִׁינַן טַעֲמָא דִּקְרָא, וְכֵיוָן דְּסוֹף סוֹף עָשָׂה מַעֲשֶׂה שֶׁל זְרִיעָה, אַמַּאי לֹא יִהְיֶה בָּזֶה מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. וּמָה בְּכָךְ שֶׁלֹּא אָכַל אֶת הַפֵּרוֹת. וְדוֹמֶה לָזֶה גַּבֵּי בְּשׁוּל בְּשַׁבָּת, כְּשֶׁמְּבַשֵּׁל כְּדֵי לְאַבֵּד הַתַּבְשִׁיל, דְּנִרְאֶה וַדַּאי דְּיֵשׁ בָּזֶה גֶּדֶר מְלֶאכֶת מְבַשֵּׁל, וְיֵשׁ לָדוּן בָּזֶה מִצַּד מְלָאכָה שֶׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוּפָהּ. וְכֵן מָצִינוּ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה גַּבֵּי בָּשָׂר בְּחָלָב בִּמְבַשֵּׁל שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ אֲכִילָה, וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה בִּילְקוּט יוֹסֵף אִסּוּר וְהֶתֵּר כְּרָךְ ג' (עַמּוּד לו וְהָלְאָה). ע"ש. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה דָּנוּ הַפּוֹסְקִים בְּמִי שֶׁעָבַר וּבִשֵּׁל בְּשַׁבָּת בְּמֵזִיד, וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּמֵּן לוֹ חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, אִם יִתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל הַאִם יִתְקַן הָאִסּוּר אוֹ לֹא, וּרְאֵה בִּילְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כְּרָךְ ג' רֵישׁ סִימָן שיח, מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה.

וְאָמְנָם אִם יֵשׁ בַּכְּלִי צֶמֶר גֶּפֶן וּמַיִם בִּלְבַד, מֻתָּר לְהַדְגִּים בּוֹ זְרִיעָה בְּשִׁעוּר טָבַע, בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, שֶׁהַדָּבָר דּוֹמֶה לִכְלִי מָלֵא גְּלָלִים, שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם שֶׁמֻּתָּר לִבְדֹּק בִּכְלִי זֶה אֶת הַזְּרָעִים, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִזְרֹעַ שָׁם. וְהוּא עַל פִּי הַמְּבֹאָר בַּיְּרוּשַׁלְמִי הַנַּ"ל (פֶּרֶק ד'). וּרְאֵה להגרי"מ טִיקוֹצִ'ינְסְקִי בְּסֵפֶר הַשְּׁמִיטָה (פֶּרֶק ג' עַמּוּד טז סְעִיף ג', סִימָן א') ע"ש. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית פֶּרֶק א' הֲלָכָה ג'). ע"ש. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף מָה שֶׁיִּתְבָּאֵר לְהַלָּן שֶׁאֵין אִסּוּר זְרִיעָה בְּמַיִם.

ז. אָסוּר לִנְטֹעַ אִילָנוֹת בַּשְּׁבִיעִית, בֵּין אִילָנֵי מַאֲכָל בֵּין אִילָנֵי סָרָק, אוֹ כָּל מִינֵי זְרָעִים וְיָרָקוֹת, אוֹ שׁוֹשַׁנִּים וּפִרְחֵי נוֹי, וַעֲצֵי פְּרָחִים [בַּמִּבְאָר לְעֵיל], דְּשָׁאִים, וּשְׁאָר זֵרְעוֹנֵי סָרָק. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּטִּיעַת עֲצֵי פְּרִי וְיָרָקוֹת אֲסוּרָה בַּשְּׁבִיעִית מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹקִין עַל נְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית, מֵאַחַר שֶׁאִסּוּר זֶה לֹא נִכְתַּב בְּפֵרוּשׁ בַּתּוֹרָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנְּטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית אֵינָהּ אֲסוּרָה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. וְכֵן נְטִיעָה שֶׁל צִמְחֵי סָרָק [עֲצִים, שִׂיחִים וְכַדּוֹמֶה] אֲסוּרָה רַק מִדְּרַבָּנָן. וְכֵן נִרְאֶה עִקַּר לְדִינָא. (יִלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רס).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב בַּיְּרוּשַׁלְמִי (פ"ד דִּשְׁבִיעִית ה"ד) רַשְׁבָּ"ג אוֹמֵר נוֹטְעִין אִילָן סָרָק בַּשְּׁבִיעִית.

וע"ש בְּפֵרוּשׁ הרש"ס דְּלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא לְצֹרֶךְ מַאֲכָל כְּדִכְתִיב שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר (וְהֵם מַאֲכָל). ע"ש. וְעַיֵּן עוֹד בחזו"א (סִימָן יט סק"כ), וּבְאֶגְלֵי טַל (זוֹרַע, אוֹת ב' סק"ה), וּבְשוּ"ת מִשְׁנַת יוֹסֵף חֵלֶק א' (סִימָן ו) בְּדִבְרֵי רַשְׁבָּ"ג. עש"ב.

וְהִנֵּה מִלְּשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי מַשְׁמָע שֶׁזֶּהוּ דַּעַת רַשְׁבָּ"ג, אֲבָל לְרַבָּנָן אָסוּר. וְכֵן פָּסַק הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה ה'), דְּאָסוּר לִנְטֹעַ אִילָן סָרָק בַּשְּׁבִיעִית. וְכָתַב בַּכֶּסֶף מִשְׁנֶה שָׁם, דְּפָסַק דְּלֹא כְּרַשְׁבָּ"ג מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע דְּרַבָּנָן פְּלִיגִי עָלָיהּ. וּבְעָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן (סִימָן יט, הֲלָכָה ח) כָּתַב, דְּהַגַּם שֶׁלֹּא מָצִינוּ מָאן דְּפָלִיג עַל רַשְׁבָּ"ג, מִשּׁוּם דִּבְאִישַׁת הַקָּנִים פָּלִיג ת"ק, וְקָנִים הֵם אִילָן סָרָק. וְרַשְׁבָּ"ג דְּמַתִּיר לְשִׁיטָתֵהּ אַזִּיל דְּמַתִּיר בְּאִילָן סָרָק, אִם כֵּן ת"ק דְּפָלִיג בְּקָנִים הוּא הַדִּין דְּפָלִיג בְּאִילָן סָרָק, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ. ע"ש. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר הַשְּׁמִיטָה (פֶּרֶק ג' סִימָן א' סְעִיף יב, עַמּוּד יח) דְּאָסוּר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית כָּל סוּגֵי אִילָנוֹת. וּמַשְׁמַע דְּאַפִלּוּ נוֹטֵעַ לְשֵׁם גֶּדֶר אָסוּר.

וְכָתַב הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית, סִימָן יט סק"כ ד"ה וּבְתוֹס') שֶׁגַּם מִינִים שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם מְקַיְּמִין אָסוּר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית. וְכָתַב שָׁם, דִּבְעֵץ פְּרִי לְסַיֵּג אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, שֶׁלֹּא חִלְּקָה תּוֹרָה בְּזֵרִיעָה וּנְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית אִם הוּא לַאֲכִילָה אוֹ לִשְׁאָר חֶפָצִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֵכֶר לַדָּבָר דְּהָא כָּתַב הָרַמְבָּ"ן (ר"ה י.) דְּהָא דְּתַנְיָא אִם הִרְכִּיב פָּחוֹת מִל' יוֹם לִפְנֵי ר"ה יַעֲקֹר אַיֵּרִי בָּרַאשׁוֹנָה לְסַיֵּג וּלְקוֹרוֹת וְהַמִּנְיָן לָרַאשׁוֹנָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שֶׁרַאשׁוֹנָה נְטָעָהּ בַּשְּׁבִיעִית, וְאֵין רָאוּי לְהַחְמִיר כָּל כָּךְ אִם נְטִיעָה לְסַיֵּג בָּאֱמֶת מֻתָּר מִן הַתּוֹרָה, וְאַף לְמַאי דְּנִסְתַּפְּקִנוּ בְּכִלְאַיִם (סִימָן ה' ס"ק טו) מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן שְׁבִיעִית דְּאַף אִם זָרַע דָּבָר שֶׁאֵין רֹב בְּנֵי אָדָם מְקַיְּמִין חַיָּב עָלָיו, אֵין חִלּוּק בֵּין נוֹטֵעַ לְשַׁמֵּשׁ אוֹ לְסַיֵּג, וְאָפְשָׁר דְּהַאי לְסַיֵּג הַיְנוּ שֶׁנּוֹעֲצוֹ בָּאָרֶץ לְסַיֵּג, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ אִם לֹא יִשְׁרַשׁ בָּאָרֶץ דְּאִם רְצוֹנוֹ בְּהַשְׁרָשָׁה מַאי אִכְפַּת לָן אִם רְצוֹנוֹ לְקוֹרוֹת אוֹ לְסַיֵּג, וּלְדִינָא נִרְאֶה דְּלְעוֹלָם אָסוּר, דְּאִם גִּרְסַת הַתּוֹס' עִקַּר קַיְּמָא לָן כְּרַבָּנָן, וְאִם גִּרְסַת הַיְרוּשַׁלְמִי עִקָּר לֹא מָצִינוּ מִי שֶׁחָלַק לְהָקֵל יוֹתֵר בְּנוֹטֵעַ לְסַיֵּג, וּבַסְּבָרָא, אֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְחַלֵּק בֵּין לְקוֹרוֹת וּבֵין לְסַיֵּג, וְאַף בְּלֹא אִכְפַּת לוֹ בְּהַשְׁרָשָׁתָן אָסוּר כֵּיוָן שֶׁעוֹשֶׂה דֶּרֶךְ הַשְׁרָשָׁה וְגָרַע מִטּוּמֵן צָנוֹן יְחִידִי וְאֵין מִקְצָת עָלָיו מְגֻלִּין, וְהָכָא גָּרַע דְּדַעְתּוֹ שֶׁיַּשְׁרִישׁ. ע"כ. וְכֵן כָּתַב בְּמִשְׁפְּטֵי אֶרֶץ (פֶּרֶק ב' סְעִיף ב') שֶׁגַּם מִינִים שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם מְקַיְּמִין אָסוּר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית. וע"ש בְּהֶעָרוֹת. וּרְאֵה לְהַלָּן דְּהֵיכָא שֶׁעָבַר וְנָטַע בַּשְּׁבִיעִית, חַיָּב לַעֲקֹר. וּרְאֵה מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה בְּשוּ"ת הַר צְבִי זְרָעִים, חֵלֶק ב' (סִימָן לב אוֹת ג'). ע"ש.

נְטִיעַת אִילָנוֹת בַּשְּׁבִיעִית - מִן הַתּוֹרָה אוֹ מִדְּרַבָּנָן

וְהִנֵּה יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִסּוּר נְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית הוּא מִן הַתּוֹרָה, לְפִי שֶׁהַנּוֹטֵעַ בִּכְלָל זוֹרֵעַ. וְכֵן דַּעַת הר"ש (פֶּרֶק א' מִשְּׁבִיעִית מִשְׁנָה ה'). וְיֵשׁ סוֹבְרִים שֶׁנּוֹטֵעַ הוּא כִּשְׁאַר הַמְּלָאכוֹת שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשׁוּ בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ בִּכְלָל הַלָּאו. וְדַעַת הַמִּנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה שכו) דְּדַוְקָא בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם כָּל אֵלֶּה [בְּמִינֵי זְרָעִים שׁוֹשַׁנִּים וּפִרְחֵי נוֹי] הָיוּ אֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה אִסּוּרָם מִדְּרַבָּנָן. וז"ל הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה ד') : כֵּיצַד, הַחוֹרֵשׁ וְכוּ' וְכֵן הַנּוֹטֵעַ, וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מֵעֲבוֹדַת הָאִילָן מָכִין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת מִדִּבְרֵיהֶם. ע"כ. וּמַשְׁמַע דְּסְבִירָא לֵהּ לְהָרַמְבַּ"ם דְּנְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית אֵינָהּ כִּזְרִיעָה, וְאֵינָהּ אֲסוּרָה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וְלָכֵן כָּתַב שֶׁמַּכִּין

אוֹתוֹ מַפַּת מַרְדּוּת "מִדִּבְרֵיהֶם". וְכֵן כָּתַב מָהָר"י קוּרְקוּס שָׁם בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, דְּאִסּוּר נְטִיעָה הוּא מִדְּרַבָּנָן. [וְהוּא כִּסְבָרַת רָבָא (במו"ק ג.) דְּהִלְכְתָא כְּרָבָא בְּמָקוֹם אַבַּיֵי וְכוּ'. ע"ש]. וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת רַבֵּנוּ תָּם, שֶׁהִתִּיר נְטִיעָה בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית, וְהַיְנוּ דְּבַשְּׁבִיעִית גּוּפָא אִסּוּרָהּ מִדְּרַבָּנָן, וּמִשּׁוּם הֶכִי אֵין בָּהּ דִּין תּוֹסֶפֶת. וְהַיְנוּ טַעֲמָא, דְּמֵאָחַר שֶׁהֶצְרֵךְ הַפְּתוּב לְפָרֵט לְךָ זְרִיעָה וּזְמִירָה וּקְצִירָה וּבְצִירָה, אֵין לָנוּ אֶלָּא מָה שֶׁנִּתְפָּרֵשׁ לְהֶדְיָא בַּתּוֹרָה, דְּאִי לָאו הֵכִי לִכְתּוֹב זוֹמֵר וּבְכָלָל זֶה יִהְיֶה זוֹרֵעַ. אֶלָּא וַדַּאי מִדְּכָתְבֵהּ מַשְׁמַע דְּלֹא הֲוָה יָלְפִינַן לֵהּ מִזּוֹמֵר, אִם כֵּן נוֹטֵעַ דְּלֹא אִתְפָּרֵשׁ בִּקְרָא לֹא יָלְפִינַן לֵהּ. ע"כ. וּמְבֹאָר שֶׁהֶבִין בְּפַשְׁטוּת דְּאִסּוּר נְטִיעָה הוּא מִדְּרַבָּנָן. וְכֵן כָּתַב הר"ש בְּפֵרוּשׁוֹ לַמִּשְׁנָה (שְׁבִיעִית פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ו') בְּדַעַת ר"ת, וְהִקְשָׁה ע"ד שֶׁהֲרֵי יֵאָסֵר ק"ו מִזְּמִירָה שֶׁהִיא דְּאוֹרָיְתָא. ע"ש. גַּם בְּפֵאַת הַשֻּׁלְחָן (סִימָן כ' סק"ד) כָּתַב, שֶׁהוּא מִדְּרַבָּנָן. וְכֵן הוּא בְּתִשְׁוּבַת הָרַדְבָּ"ז (פ"ג מֵהִל' שְׁמִטָּה, וּבְלָשׁוֹנוֹת סִימָן קצו), וּבְמִנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה שכז), וּבְשׁוּ"ת בֵּית הַלֵּוִי (ח"ג סִימָן א' אוֹת ו' סק"ג). וְכֵן דִּקְדֵּק בְּשׁוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי ח"ג (סִימָן קנח) שֶׁנְּטִיעָה בְּשַׁבָּת אֵינָהּ אִסּוּר תּוֹרָה. וְתָמַהּ עַל הֶחָזוֹן אִישׁ שֶׁכָּתַב שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אִסּוּר תּוֹרָה. ע"ש.

וּבְשׁוּ"ת מָהָרִיט"ץ (סִימָן קעז) בֵּאֵר טַעֲמָא דְּמִלְתָא מַאי שְׁנָא מִדִּין זְמִירָה, דְּזוֹמֵר אֶת הַגֶּפֶן עוֹבֵר בְּלָאו, וְאִם כֵּן אַמַּאי נוֹטֵעַ גֶּפֶן יִהְיֶה פָּטוּר מִן הַתּוֹרָה. הָיָה לָנוּ לוֹמַר שֶׁחַיָּב מִן הַתּוֹרָה מִקַּל וָחֹמֶר דְּזוֹמֵר דְּתַרְוַיְהוּ בְּאִילָן הָווּ. וְכָתַב, דִּזְרִיעָה הוּא דָּבָר שֶׁנֶּהֱנָה מִמֶּנָּה בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, וְכֵן זוֹמֵר אֶת הַגְּפָנִים אוֹ הָאִילָנוֹת נֶהֱנָה מִמַּעֲשָׂיו בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, וְלָכֵן עוֹבֵר. אֲמָנָם נוֹטֵעַ אֵינוֹ נֶהֱנָה מִמַּעֲשָׂיו בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה עַד אֲשֶׁר יִגְדַּל נְטִיעָתוֹ וְלָכֵן לֹא גָּזְרָה תּוֹרָה. אֲמָנָם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים גָּזְרוּ גַּם עַל הַנְּטִיעָה. ע"כ.

אוּלָם הר"ש הַנַּ"ל כָּתַב, דִּנְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית דְּאוֹרָיְתָא קַל וָחֹמֶר מִזְּמִירָה. [וְהוּבָא בְּפִי' מָהָר"י קוּרְקוּס]. וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ הַנַּ"ל (סִימָן יז אוֹת כ') בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, שֶׁהַנְּטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹקִין עָלֶיהָ, מֵאַחַר שֶׁנִּלְמַד רַק מִקַּל וָחֹמֶר מִזְּמִירָה, וַהֲרֵי אֵין מִזְּהִירִין מִן הַדִּין. ע"ש. וְכֵן מַשְׁמַע בְּפַשְׁטוּת מֵהַסוּגְיָא בְּגִטִּין (נג:) הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת וְכוּ' וּבַשְּׁבִיעִית וְכוּ', וְלִטְעָמַיְהוּ תִּיקְשֵׁי לָךְ הֵיא גּוּפָא מִכְּדֵי הָא דְּאוֹרָיְתָא וְהָא דְּאוֹרָיְתָא. וּמְבֹאָר שָׁם שֶׁגַּם נְטִיעָה הָוֵי מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן מוּכָח מֵהַיְרוּשַׁלְמִי (עָרְלָה פ"א ה"ב) שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ שָׁם, בְּאִילָן שֶׁנִּטְעוּ תּוֹךְ הַבַּיִת אִם נוֹהֵג בּוֹ דִּינֵי שְׁבִיעִית אוֹ לֹא. וְכָל הַסָּפֵק מֵאַחַר שֶׁנִּטְעוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּמַשְׁמַע שֶׁאִלּוּ נִטְעוּ בַּחוּץ פָּשׁוּט דְּאֵין לָדוּן בּוֹ. וְשָׁם הַדִּיּוּן גַּבֵּי אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא, כיעו"ש. וע"ע בָּזֶה בְּאֹרַךְ בְּסֵפֶר דֶּרֶךְ אֱמוּנָה (דַּף צז.) בביאוה"ל שָׁם.

וְהַגָּאוֹן מהרצ"פ פְּרַנְק זצ"ל הֵבִיא סְמוּכִין לְדַעַת הָרַמְבָּ"ם מֵהַיְרוּשַׁלְמִי, דרשב"ג שָׁרֵי לִנְטֹעַ אִילַן סְרָק בַּשְּׁבִיעִית, וְאִי נְטִיעָה הָוֵי דְּאוֹרָיְתָא מֵהֵיכִי תֵּיתִי לְחַלֵּק בֵּין אִילַן סְרָק לִשְׁאָר אִילָנוֹת, אֲבָל אִי נֵימָא דִּנְטִיעָה דְּרַבָּנָן שַׁפִּיר יֵשׁ סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין אִילַן סְרָק לְאִילָן שֶׁמּוֹצִיא פֵּרוֹת, דִּבְאִילָן הָעוֹשֶׂה פֵּרוֹת מִשּׁוּם חֲשִׁיבוּתוֹ גָּזְרוּ עָלָיו שֶׁלֹּא לִנְטֹעַ. וְדַחַק דִּבְהָא פְּלִיגִי רַשְׁבָּ"ג וְרַבָּנָן, מָה שֶּׁאֵינוֹ מְבֹאָר לְהֶדְיָא. אוּלָם עַיִן בְּפִי' הר"ש סִירִילְיאוֹ שֶׁכָּתַב לְבָאֵר דַּעַת רַשְׁבָּ"ג, דְּכֵיוָן שֶׁאִילַן סְרָק הָוֵי לָעֵצִים אוֹ לִבְנְיָן אֵין אִסּוּר לִנּוֹטְעוֹ, דְּלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא לְמַאֲכָל, כְּדִכְתִיב שָׁדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר [וְאֵלֶּה הֵם רַק בְּמִין מַאֲכָל]. וְהַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (סִימָן כ',

אות ה') פֵּרֵשׁ כַּוָּנַת רַשְׁבָּ"ג דִּסְבִירָא לֵהּ שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאֵין נוֹהֵג בּוֹ קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית גַּם עֲבוֹדָה מֻתֶּרֶת בּוֹ.

וּלְדִינָא, נִרְאֶה יוֹתֵר כְּדַעַת הָרַדְבָּ"ז, וְהַמָּהָר"י קוּרְקוּס, וְהָרַב פְּאַת הַשֻּׁלְחָן, וְהַמִּנְחַת חִנּוּךְ, וְהַבַּיִת הַלֵּוִי, דִּנְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית אִסּוּרָהּ רַק מִדְּרַבָּנָן, וְכִדְדַיְיק לְשׁוֹן הָרַמְבָּ"ם "מִכַּת מַרְדּוּת מִדִּבְרֵיהֶם". וְכֵן מַשְׁמַע עוֹד מִמָּה שֶׁכָּתַב שָׁם בַּהֲלָכָה י', שֶׁאֵין אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא שְׁנֵי אָבוֹת וּשְׁתֵּי תּוֹלְדוֹת. וּמַשְׁמַע דִּנּוֹטֵעַ בַּשְּׁבִיעִית אִסּוּרוֹ מִדְּרַבָּנָן.

וְאָמְנָם גַּבֵּי שַׁבָּת מָצִינוּ בַּבְּרַיְיתָא (שַׁבָּת עג:) דְּגַם בְּנוֹטֵעַ אִיכָּא חִיּוּבָא דִּזְרִיעָה, וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֵר שָׁם רָשְׁ"י, דִּזּוֹרֵעַ הָוֵי בְּזֶרַע‍ִים וְנוֹטֵעַ בְּאִילָנוֹת. וְכֵן מְבֹאָר בָּרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ז' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ג'). וּבְסֵפֶר קֹבֶץ עַל הָרַמְבָּ"ם הֵבִיא בְּשֵׁם מָהָרִיבָ"שׁ שֶׁגַּם הַתּוֹס' סְבִירָא לְהוּ דְּנוֹטֵעַ הָוֵי אָב. ע"ש. וְהֵינוּ, דְּמָה שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא הַזּוֹרֵעַ וְהַנּוֹטֵעַ וְכוּ' כֻּלָּן מְלָאכָה אַחַת הֵן, הַיְנוּ לוֹמַר דְּכֻלְּהוּ הָוֵי אַב מְלָאכָה, וְלָכֵן אָמְרוּ כֻּלָּן מְלָאכָה אַחַת הֵן. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ הֶבְדֵּל בֵּין רָשְׁ"י לְהָרַמְבָּ"ם לְעִנְיַן זוֹמֶר, דִּלְרָשְׁ"י כֻּלָּן מְלָאכָה אַחַת וְהָוֵי אָב, אֲבָל זוֹמֶר הָוֵי תּוֹלְדָה. דְּדַוְקָא נוֹטֵעַ וּמַבְרִיךְ דָּהָוֵי מַמָּשׁ דּוֹמֶה לְזוֹרֵעַ אַף בִּפְעָלָתוֹ הַחִיצוֹנִית, הָוֵי אַב מְלָאכָה, אֲבָל זוֹמֵר דְּחָלוּק בַּפְּעָלָה הַחִיצוֹנִית מִפְּעֻלַּת הַזְּרִיעָה, וְרַק בְּמַחְשָׁבָה דּוֹמֶה לִזְרִיעָה, לְפִיכָךְ הָוֵי תּוֹלְדָה וְלֹא אָב. אוּלָם לְדַעַת הָרַמְבָּ"ם כּוּלְּהוּ הָוֵי אַב מְלָאכָה, וּבְכֻלָּן זוֹמֵר.

וְהַחִלּוּק בֵּין שַׁבָּת לַשְּׁבִיעִית הוּא מִבֹּאָר, דְּגַבֵּי שַׁבָּת הַכֹּל יָלְפִינַן מִמְּלָאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְשָׁם מָצִינוּ הַיְסוֹד לְהַצְמִיחַ פְּרִי וְכַדּוֹ', וּנְטִיעָה הֲרֵי הִיא דּוֹמֶה לִזְרִיעָה, וּמִשּׁוּם הֵכִי בִּשְׁנֵיהֶם אִיכָּא חִיּוּבָא. אֲבָל בַּשְּׁבִיעִית אֵין לְךָ אֶלָּא מָה שֶׁפֵּרֵט לָנוּ הַכָּתוּב. וְאָמְנָם בַּגְּמָרָא גִּטִּין מַשְׁמַע דִּנְטִיעָה דְּאוֹרָיְתָא, אַף רְאֵה בְּמִנְחַת חִנּוּךְ וּבִפְאַת הַשֻּׁלְחָן שָׁם מָה שֶׁכָּתְבוּ לְיַשֵּׁב הַסּוּגְיָא בְּגִטִּין אַלְבָּא דְּהָרַמְבַּ"ם. וּבְמִנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה שכז) כְּתָב שֶׁאֵינוֹ תָּמֵהַּ שֶׁאֶפְשָׁר דְּהָגְמ' כָּתְבָה כֵּן אַלְבָּא דמ"ד דִּנְטִיעָה אָסוּרָה מֵהַתּוֹרָה וְלַהֲלָכָה אֵינוֹ כֵּן. וְעַיֵּן עוֹד בְּאֶגְלֵי טַל (מְלָאכֶת זוֹרֵעַ סק"ה), וּבְסִפְרוֹ שוּ"ת אַבְנֵי נֵזֶר חֵלֶק א' (אֹרַח חַיִּים סִימָן סו). [וּלְגַבֵּי שַׁבָּת רְאֵה מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה בְּיַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כְּרַךְ ה' עַמּוּד כט הֶעָרָה ב'].

וְאָמְנָם בְּמַרְאֵה הַפָּנִים עַל הַיְרוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק א' הֲלָכָה א') כָּתַב דְּגַם בִּנְטִיעָה אִיכָּא אִסּוּר עֲשֵׂה מִדְּאוֹרָיְתָא, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה, תִּשְׁבֹּת. וּמָה שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם דְּמָכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת בָּא לְחַדֵּשׁ, דְּאַף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִסּוּר עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, עִם כָּל זֶה מָכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. והו"ד בָּאוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית עַמּוּד קכו) וְכָתַב, נִרְאֶה שֶׁלְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם אַף אִסּוּר עֲשֵׂה דְּתִשְׁבֹּת לֵיכָּא, וּמָה שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם (שָׁם הֲלָכָה א') שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה מֵעֲבוֹדַת הָאָרֶץ אוֹ הָאִילָנוֹת בְּשָׁנָה זוֹ בִּטֵּל עֲשֵׂה וְעָבַר עַל לֹא תַּעֲשֶׂה, אֵין כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא לד' מְלָאכוֹת שֶׁהִמְשִׁיךְ אַחַר כָּךְ, וְלֹא לְכָל הַמְּלָאכוֹת כְּמוֹ נְטִיעָה וְכַדּוֹמֶה. וַהֲלָכָה ב' בָּאָה לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו בַּהֲלָכָה א'. וְכֵן יֵשׁ לְדַיֵּק מִמָּה שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם "מִצְוַת עֲשֵׂה לִשְׁבֹּת מֵעֲבוֹדַת הָאָרֶץ וַעֲבוֹדַת הָאִילָן" וְנָקַט דַּוְקָא ב' דְּבָרִים אֵלּוּ לְרַמֵּז שֶׁבִּשְׁאַר דְּבָרִים אֵין אִסּוּרָם אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וְגַם עֲשֵׂה לֵיכָּא בְּהוּ.

וּזְרִיעַת גַּרְעִינֵי אִילָנוֹת דַּעַת הַמִּנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה שכז) שֶׁהֲרֵי זֶה בִּכְלָל זוֹרֵעַ. אֲבָל דַּעַת הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (סִימָן יז אוֹת כ') דִּנְטִיעַת גַּרְעִין לֹא חֲשִׁיבָא זוֹרֵעַ, וְכִדְאָמַר בַּיְרוּשַׁלְמִי פ"א דְּפֵאָה הֲלָכָה ד', זְרָעִי אִילָן אֵינָן קְרוּיִים זְרָעִים. וע"ש

בְּהַגָּהוֹת הַגְּרַ"א. ע"ש. וְיֵשׁ עוֹד לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, וְעַיֵּן לְהַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף צְבִי הַלֵּוִי בְּסִפְרוֹ תּוֹרַת שְׁבִיעִית.

בְּדִין נְטִיעַת אִילָן סָרָק לְטַהוֹר הָאֲוִיר

ח. פְּעָמִים כְּשֶׁיֵּשׁ בְּאֵיזֶה מָקוֹם אֲוִיר לֹא טוֹב, נוֹטְעִים שָׁם אִילָנוֹת אֶקָלִיפְּטוּס כְּדֵי לְזַכֵּךְ אֶת הָאֲוִיר, וְהֵם אִילָנֵי סָרָק, וְיֵשׁ לָחוּשׁ לִבְרִיאוּת הַגּוּף, יֵשׁ לְהָקֵל לִטַּע בַּשְּׁבִיעִית עֲצֵי סָרָק אֲלָה עַל יְדֵי נָכְרִי. (יִלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רסד).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב כְּבָר הִזְכַּרְנוּ לְעֵיל בַּפֶּרֶק א (הֶעָרָה יט) מָה שֶׁכָּתַב מָהָרִי"ל דִּיסְקִין (סִימָן כז אוֹת כד) וז"ל: לִפְעָמִים כְּשֶׁיֵּשׁ בְּאֵיזֶה מָקוֹם אֲוִיר אֲשֶׁר לֹא טוֹב הוּא לְיוֹשְׁבֶיהָ, נוֹטְעִין שָׁם אִילָנוֹת אַגְלִיפְּטִין [אֶקָלִיפְּטוּס] לְזַכֵּךְ אֶת הָאֲוִיר, וְהֵם אִילָנֵי סָרָק וְכוּ', "וְאַחֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לִבְרִיאוּת הַגּוּף אֵין לְךָ שְׁעַת הַדְּחָק גְּדוֹלָה מִזּוֹ, וְיֵשׁ לְהַתִּיר לִטַּע עַל יְדֵי נָכְרִי", אַחֲרֵי כִּי אֵין מְבֹאָר אִסּוּרֵי דְּאִילָנֵי סָרָק לְהֶדְיָא בַּמִּשְׁנָה רַק בְּמַשְׁמָעוּת, מִדַּרְשַׁב"ג מַתִּיר מִכְּלַל דת"ק אוֹסֵר וְכוּ', עִם כָּל זֶה אֶפְשָׁר לְהַתִּיר בִּשְׁעַת הַדְּחָק כָּזֶה. וצ"ע וְיֵשׁ לְהִתְיַשֵּׁב. ע"ש. וּרְאֵה לְעֵיל מָה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּדִין אֲמִירָה לְגוֹי בַּשְּׁבִיעִית.

וְיֵשׁ לְצָרֵף סְבָרַת הָאוֹמְרִים דְּמִצְוָה וְשָׁבְתָּה הָאָרֶץ הִיא בַּגְּבָרָא, וּמִמֵּילָא אִסּוּר אֲמִירָה לְגוֹי בַּשְּׁבִיעִית הוּא רַק שְׁבוּת וְלֹא מִדִּין וְשָׁבְתָּה הָאָרֶץ, [וּכְבָר כָּתַב לְעֵיל שֶׁכֵּן מַשְׁמָע מִדִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם בְּסֵפֶר הַמִּצְוֹת, וּמִדִּבְרֵי עוֹד רִאשׁוֹנִים]. וְגַם נְטִיעָה אִסּוּרָהּ מִדִּרַבָּנָן לְרֹב הַפּוֹסְקִים, וְגַם זוֹ הִיא נְטִיעַת אִילָן סָרָק, וְגַם לְשֵׁם גֶּדֶר וּסְיָג שֶׁיֵּשׁ פּוֹסְקִים שֶׁכָּתְבוּ לְהַתִּיר בְּכָל נְטִיעָה שֶׁהִיא לְשֵׁם גֶּדֶר וּסְיָג, וְאִם כֵּן בְּצֵרוּף כָּל הַנַּ"ל יֵשׁ לְהָקֵל עַל כָּל פָּנִים עַל יְדֵי גּוֹי, בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לַדָּבָר הַרְבֵּה, דְּהַיְנוּ לֹה שְׁבוּת דִּשְׁבוּת, דִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן. וּכְשֶׁהוּא צָרִיךְ לַדָּבָר צָרֵךְ הַרְבֵּה הֲרֵי הִתִּירוּ אֲמִירָה לְגוֹי בְּשַׁבָּת, וְכָל שֶׁכֵּן בַּשְּׁבִיעִית.

וְאַף שֶׁבְּסֵפֶר כֶּרֶם צִיּוֹן (הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת, עַמּוּד יד) כָּתַב, שֶׁאֵין לִטַּע אֲפִלּוּ עֲצֵי סָרָק, וְכֵן אָסוּר לִנְטֹעַ עֲצֵי אֶקָלִיפְּטוּס לְזַכֵּךְ אֶת הָאֲוִיר, וְעַל יְדֵי נָכְרִי יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם מֻתָּר. ע"ש. וְעַיֵּן עוֹד בָּזֶה בְּסֵפֶר שְׁבִיתַת הַשָּׂדֶה (עַמּוּד לג לד). וּבְסֵפֶר דֶּרֶךְ אֱמוּנָה (פ"א ה"ה ס"ק לג) כָּתַב שֶׁאֵין נוֹטְעִין בַּשְּׁבִיעִית אִילָן סָרָק וַאֲפִלּוּ לִסְיָג וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי גּוֹי. ע"ש. מִכָּל מָקוֹם בִּנְדוֹן דִּידַן יֵשׁ לְהָקֵל מֵהַצְּרוּפִים הַנַּ"ל. וּרְאֵה לְהַלָּן מָה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּאִילָן סָרָק לְצֹרֶךְ גֶּדֶר וּסְיָג שֶׁכַּמָּה אַחֲרוֹנִים כָּתְבוּ לְהָקֵל בָּזֶה. וְכָל שֶׁכֵּן בִּנְדוֹן דִּידַן.

אִם מֻתָּר לְטַעַת שִׂיחִים וַעֲצֵי סָרָק בַּשְּׁבִיעִית לְשֵׁם גֶּדֶר

ט. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לִגְדֹּר אֶת הַשָּׂדֶה עַל יְדֵי נְטִיעַת עֵצִים, שִׂיחִים, צַבָּרִים, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אַף אִם גּוֹדֵר אֶת הַשָּׂדֶה מִפְּנֵי שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים. וְיֵשׁ מַתִּירִים לָטַעַת עֲצֵי סָרָק שֶׁאֵינָן מוֹצִיאִים פֵּרוֹת אִם מַטָּרָתוֹ בִּנְטִיעָה זוֹ לְשֵׁם גֶּדֶר וּסְיָג. וְעָדִיף לַעֲשׂוֹת כֵּן עַל יְדֵי גּוֹי. וּלְכָל הַדֵּעוֹת מֻתָּר לַחְפֹּר וּלְהַתְקִין גֶּדֶר מִסָּבִיב לְשָׂדֵהוּ כְּדֵי לְהָגֵן מִפְּנֵי שֶׁטֶף מַיִם הָעֲלוּל לִגְרֹם הֶפְסֵד, וְכֵן מֻתָּר לִגְדֹּר בַּשְּׁבִיעִית סָבִיב עֵץ כְּדֵי לְהָגֵן עָלָיו שֶׁלֹּא יְקַלְקְלוּהוּ בְּנֵי אָדָם. (יִלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רסד).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב כְּבָר נִתְבָּאֵר שֶׁגַּם אִילָן סָרָק אָסוּר לָטַעַת בַּשְּׁבִיעִית. וְיֵשׁ לָדוּן הֵיאַךְ יִהְיֶה הַדִּין בְּאִילָן סָרָק אִם מֻתָּר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית לְשֵׁם גֶּדֶר וּסְיָג. וְהִנֵּה בַּיְרוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק

ד' דִּשְׁבִיעִית הֲלָכָה ד') שָׁנִינוּ: וְכֵן הָיָה רַשְׁבָּ"ג אוֹמֵר, נוֹטְעִין אִילָן סָרָק בַּשְּׁבִיעִית. ע"ש. וְהֵינוּ דְּלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא נְטִיעַת אִילָן מַאֲכָל, אֲבָל אִילָן סָרָק שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת אֵינוֹ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן בֵּאֵר הרש"ס שָׁם, דס"ל לָרַשְׁבָּ"ג דְּכֵיוָן דְּאִילָן סָרָק הָוֵי לְעֵצִים אוֹ לִבְנְיָן, לֹא אֲסִיר נְטִיעָתוֹ, דְּלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא לְמַאֲכָל כְּדִכְתִיב, שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר. וְתִזְרָע לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּאֹכֶל, וְעוֹד דּוּמְיָא דְּלֹא תִזְמֹר כַּרְמְךָ. ע"כ. וְנִמְצָא שֶׁמִּן הַתּוֹרָה אֵין אִסּוּר עַל זְרִיעַת גִּדּוּלִים שֶׁאֵינָם מְיֻעָדִים לְמַאֲכָל. אוּלָם מִדִּבְרֵי הַפְּנֵי מֹשֶׁה מְבֹאָר, דְּאִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת אֵין לְנוֹטְעוֹ בַּשְּׁבִיעִית אֲפִלּוּ לְרַשְׁבָּ"ג, וְרַק אִם נוֹטֵעַ הָאִילָן סָרָק לִסְיָג, מֻתָּר לְדַעְתּוֹ.

וְהִנֵּה בְּתוֹסֶפְתָּא (פֶּרֶק ג' דִּשְׁבִיעִית הֲלָכָה יא) אִיתָא, רַשְׁבָּ"ג אוֹמֵר מֻתָּר לִטַּע אִילָן סָרָק כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סְיָג. וּמַשְׁמַע דְּלְתַנָּא קַמָּא אָסוּר אֲפִלּוּ לִסְיָג. וּבֵאֵר הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית סִימָן יט אוֹת כ' בְּהוֹסָפוֹת) דְּטַעְמוֹ שֶׁל רַשְׁבָּ"ג מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ שְׁמִירַת הַשָּׂדֶה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַמְתִּין לְאַחַר הַשְּׁמִיטָה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ רְצוֹן הַצְּמִיחָה כָּל כָּךְ, וְעִקַּר הַהֶתֵּר מְשׁוּם סָרָק, וּמִדְּרַבָּנָן אָסוּר לְקוֹרוֹת, אֲבָל עֵץ פְּרִי לִסְיָג אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, שֶׁלֹּא חִלְקָה הַתּוֹרָה בִּזְרִיעָה וּנְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית אִם הוּא לַאֲכִילָה אוֹ לִשְׁאָר חֲפָצִים. אוּלָם לְרַבָּנָן אָסוּר לִנְטֹעַ אִילָן סָרָק אַף לִסְיָג. וְכֵן פָּסַק הגרי"מ טִיקוֹצִ'ינְסְקִי בְּסֵפֶר הַשְּׁמִיטָה חֵלֶק א' (פֶּרֶק ג' עַמּוּד יח סְעִיף יב), דְּיֵשׁ לֶאֱסֹר בְּהֶחְלֵט לְטַעַת שִׂיחֵי צַבָּר אֲפִלּוּ לְשֵׁם סְיָג. וע"ש בַּהֶעָרָה 6.

גַּם בְּסֵפֶר שַׁבַּת הָאָרֶץ (קוּנְטְרֵס אַחֲרוֹן אוֹת ו) כָּתַב, שֶׁאָסוּר לָטַעַת אִילָן סָרָק אֲפִלּוּ לְשֵׁם גָּדֵר, וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְגִדּוּל הָעֵצִים, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת סְיָג לְכַרְמוֹ. ע"ש.

וְהַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ הֵנָּ"ל פָּסַק, דְּלְעוֹלָם אָסוּר. וְאַף דְּלְעִנְיַן כִּלְאַיִם נִסְתַּפְּקוּ בְּעִנְיַן נְטִיעָה לְסְיָג, מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן שְׁבִיעִית דְּאַף אִם זָרַע דָּבָר שֶׁאֵין רֹב בְּנֵי אָדָם מְקַיְּמִין חַיָּב עָלָיו, אֵין חִלּוּק בֵּין נוֹטֵעַ לְשַׁמֵּשׁ אוֹ לִסְיָג, וְאֲפִלּוּ דְּהַאי לִסְיָג הֵינוּ שֶׁנּוֹעֲצוֹ בָּאָרֶץ לִסְיָג, וְלֹא אִכְפַּת לֵהּ אִם לֹא יִשְׂרַשׁ בָּאָרֶץ, דְּאִם רְצוֹנוֹ בְּהַשְׁרָשָׁה מַאי אִכְפַּת לָן אִם רְצוֹנוֹ לְקוֹרוֹת אוֹ לִסְיָג. וּלְדִינָא נִרְאֶה דְּלְעוֹלָם אָסוּר וְכוּ', וּבַסְּבָרָא אֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְחַלֵּק בֵּין לְקוֹרוֹת וּבֵין לִסְיָג וְאַף בְּדֹלֹא אִכְפַּת לוֹ בְּהַשְׁרָשָׁתָן אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁעוֹשֶׂה דֶּרֶךְ הַשְׁרָשָׁה וְגֶרַע מִטּוּמַן צְנוֹן יְחִידִי וְאֵין מִקְצָת עָלָיו מְגֻלִּין, וְהָכָא גֶּרַע דְּדַעְתּוֹ שֶׁיַּשְׁרִישׁ. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר מִשְׁפְּטֵי אֶרֶץ (עַמּוּד 29). וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר הָאָרֶץ וּמִצְוֹותֶיהָ (פֶּרֶק ב' הֲלָכָה ו') דְּאַף לְשֵׁם גָּדֵר וּסְיָג אָסוּר. ע"ש. גַּם בְּשוּ"ת מִשְׁנַת יוֹסֵף חֵלֶק א' (סִימָן ו' ד"ה וּבְשוּ"ת) כָּתַב דִּלְעִנְיַן הֲלָכָה פָּשׁוּט שֶׁאֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ גָּדֵר וּסְיָג אָסוּר לִטַּע עֲצֵי צַבָּר. וע"ש שֶׁפֵּרֵשׁ דִּבְרֵי רַשְׁבָּ"ג דְּבָעֵינָן ב' תְּנָאִים לַהֶתֵּר, שֶׁיִּהְיֶה אִילָן סָרָק, וְשֶׁיִּהְיֶה לְמַטְרַת גָּדֵר וּסְיָג. וּכְבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל שֶׁדַּעַת הרש"ס אֵינָהּ כֵּן, וְדֵי בְּמָה שֶׁהוּא אִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְאֵינוֹ לְמַאֲכָל. וְכַמְּבֹאָר.

אוּלָם בְּשוּ"ת מָהָרִי"ל דִּיסְקִין (סִימָן כז אוֹת כג), כָּתַב לֶאֱסֹר לִנְטֹעַ שִׂיחֵי צַבָּר אֲפִלּוּ לְשֵׁם גָּדֵר, מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיאִים פֵּרוֹת רְאוּיִים. עכ"ד. וּמַשְׁמַע שֶׁאִם שִׂיחֵי הַצַּבָּר לֹא הָיוּ מוֹצִיאִים פֵּרוֹת, אֵין הֲכִי נָמִי מֻתָּר לִנְטֹעָם לְשֵׁם גָּדֵר. [וְהֵינוּ שֶׁהֲרֵי לֹא מָצִינוּ מְפֹרָשׁ בַּמִּשְׁנָה שֶׁקָּנִים אִסּוּר בִּנְטִיעַת אִילָן סָרָק. וְזֶה רַק דִּיּוּק מִדְּרַשְׁבָּ"ג הִתִּיר מַשְׁמַע דלת"ק אָסוּר, וְזֶה אֵינוֹ מְכֻרָח]. וְכֵן כָּתַב בַּסֵּפֶר תּוֹרַת הַשְּׁמִיטָה (עַמּוּד י') שֶׁיֵּשׁ לָדוּן מִדִּבְרֵי

הַמָּהָרִי"ל דִּיסְקִין דִּנְטִיעַת עֲצֵי סְרָק שֶׁאֵין עוֹשִׂין פֵּרוֹת כְּדֵי לַעֲשׂוֹת גֶּדֶר, מִתָּר. ע"ש. וְהֵבִיאוֹ בְּמִשְׁנַת יוֹסֵף הַנ"ל וְכָתַב לִדְחוֹת דְּבָרָיו כיעו"ש. גַּם בְּסֵפֶר דֶּרֶךְ אֱמוּנָה (פֶּרֶק א' ס"ק לב) כָּתַב, דְּאָסוּר לִנְטֹעַ אִילָן סְרָק אֲפִלּוּ עַל יְדֵי גּוֹי, וַאֲפִלּוּ נָטָעוֹ לִסְיָג, וְהוּא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְאַף אִם נוֹעֲצוֹ בָּאָרֶץ וְלֹא אִכְּפַת לוֹ בְּהַשְׁרָשָׁתוֹ, אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁעוֹשֶׂה דֶּרֶךְ הַשְׁרָשָׁה. וּמְקוֹרוֹ מֵהֶחָזוֹן אִישׁ הַנ"ל, וְהוֹסִיף, וְכָל שֶׁכֵּן בְּסַבְּרַס שֶׁאָסוּר לִנּוֹטְעָן אֲפִלּוּ לְשֵׁם גֶּדֶר מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיאִין פֵּרוֹת רְאוּיִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּהָרִי"ל דִּיסְקִין. ע"כ.

אֶלָּא דְּמָה שֶׁהֵבִיא מֵהַמָּהָרִי"ל דִּיסְקִין, לְכְאוֹרָה יֵשׁ לִלְמֹד לְהֶפֶךְ מִמָּה שֶׁהֶעֱלָה שָׁם, שֶׁהַרִי הַמָּהָרִי"ל הִדְגִּישׁ לֶאֱסֹר דַּוְקָא מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיאִין פֵּרוֹת רְאוּיִים, אַלְמָא דִּבְעֲצֵי סְרָק שֶׁאֵינָן מוֹצִיאִין פֵּרוֹת לֵיכָא אִסּוּר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית, כֹּל שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְשֵׁם גֶּדֶר.

וְעַיֵּן בְּאֶגְלֵי טַל (מְלֶאכֶת זוֹרֵעַ סק"ב סְעִיף ה) שֶׁכָּתַב, שֶׁגַּם אַלְבָּא דְּחַכָמִים אֵין דִּין זְרִיעַת גִּדּוּלֵי סְרָק שֶׁאֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, כְּדִין זְרִיעַת גִּדּוּלִים לַאֲכִילָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. וְנוֹטֵעַ הָוֵי תּוֹלְדָה, וְיֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן דְּעֵצִים אֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית רַק הָאִסּוּר מִשּׁוּם הַפְּרִי, וְהַפְּרִי אֵינוֹ גֶּדֶל עַל הָאָרֶץ שַׁפִּיר הָוֵי רַק תּוֹלְדָה, וְזֶה נִרְאֶה לִי טַעֲמָא דרשב"ג בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּמַתִּיר לִטַּע אִילַן סְרָק בַּשְּׁבִיעִית, מִשּׁוּם דְּעֵצִים אֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. וְאַף דְּרַבָּנָן אַסְרִי, מִכָּל מָקוֹם וַדַּאי מוֹדִים לְרַשְׁבָּ"ג דְּאֵינוֹ דּוֹמֶה מַמָּשׁ לְזוֹרֵעַ מִטַּעַם זֶה וְכוּ', וְעַל כֵּן הָוֵי רַק תּוֹלְדָה וּפָטוּר. וּמִשּׁוּם הַפְּרִי לֹא הָוֵי אָב, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ גֶּדֶל עַל הָאָרֶץ רַק עַל הָאִילָן שֶׁגִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ. ע"כ. וְהֵיוֹצֵא מִדְּבָרָיו, שֶׁגַּם חֲכָמִים מוֹדִים שֶׁאֵין אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא בִּנְטִיעָה, שֶׁהֲרֵי תָּמִיד נוֹטְעִים דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, כֵּיוָן שֶׁקְּדֻשַּׁת שְׁבִיעִית הִנָּהּ רַק בְּפֵרוֹת וְלֹא בָּעֵץ עַצְמוֹ, וּנְטִיעָה כָּזוֹ אֵינָה אֶלָּא תּוֹלְדָה הָאֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן. וּלְפִי זֶה כָּתַב חָכָם אֶחָד, די"ל שֶׁמַּאוֹתוֹ טַעַם יוֹדוּ חֲכָמִים שֶׁכָּל זְרִיעָה שֶׁל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית לֹא תִּהְיֶה אֶלָּא תּוֹלְדָה הָאֲסוּרָה רַק מִדְּרַבָּנָן. וְעַיֵּן בָּעָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן (פֶּרֶק יט הֲלָכָה ה') שֶׁכָּתַב: אֲפִלּוּ אִילָן סְרָק שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת אָסוּר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית. וְנִרְאָה לִי, שֶׁזֶּהוּ מִדְּרַבָּנָן כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִטַּע אִילָן הָעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וְעוֹד דְּהָא רַשְׁבָּ"ג מַתִּיר בַּיְרוּשַׁלְמִי. וְנִהְיֶה שֶׁהַרַמְבָּ"ם שָׁם לֹא פָּסַק כְּמוֹתוֹ, מִכָּל מָקוֹם וַדַּאי דְּאַפִּלּוּ לְרַבָּנָן דִּפְלִיגִי עָלֶיהָ לֹא הָוֵי אִסּוּרוֹ רַק מִדְּרַבָּנָן. ע"כ. וּלְפִי זֶה חֲכָמִים מַסְכִּימִים עִם רַשְׁבָּ"ג שֶׁנִּטִיעַת אִילָן סְרָק קַלָּה יוֹתֵר מִנְּטִיעָה רְגִילָה, וְאִסּוּרָהּ רַק מִדְּרַבָּנָן.

וְעַיֵּן בְּחָזוֹן יְחֶזְקֵאל (הוֹסָפוֹת לְחִדּוּשִׁים עַמּוּד קנד) דִּמְבֹאָר מִדְּבָרָיו, דְּמָתָר לָטַעַת אִילָן סְרָק בַּשְּׁבִיעִית כָּל שֶׁמַּטָּרָתוֹ אַף וְרַק לְשֵׁם גֶּדֶר וּסְיָג. וְכֵן כָּתַב בְּהַתּוֹרָה וְהַמְּדִינָה (עמ' קפד). וְכֵן מְבֹאָר מִדִּבְרֵי הָרַב שַׁבָּת הָאָרֶץ (פ"א ה"ה עַמּוּד 195 תשנ"ג). גַּם מָרָן אאמו"ר זיע"א אָמַר לִי, דְּכֵיוָן דִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן, וְגַם לְדַעַת עָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן וְהָאֶגְלֵי טַל הַוֵי מְלָאכָה דְּרַבָּנָן, לָכֵן אַזְלִינַן לְהָקֵל בָּזֶה לְטַעַת שִׂיחֵי צַבָּר שֶׁלֹּא מוֹצִיאִים פֵּרוֹת לְצֹרֶךְ גֶּדֶר וּסְיָג, וְכֵן בְּכָל אִילַן סְרָק, וּבְצֵרוּף הַסְּבָרָא דִּנְטִיעָה דְּרַבָּנָן, וּמִכָּל מָקוֹם עָדִיף לַעֲשׂוֹת כֵּן עַל יְדֵי גּוֹי. ודו"ק. וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר תּוֹרַת הַשְּׁמִיטָה (עַמּוּד י'). וְעַיֵּן עוֹד בְּסֵפֶר שְׁבִיתַת הַשָּׂדֶה (עַמּוּד לג-לד), וּבְסֵפֶר הַשְּׁמִיטָה (עַמּוּד יח הֶעָרָה ו'), וּבְשוּ"ת הַר צְבִי (זְרָעִים ח"א סִימָן א-ה) בְּדִין הַנּוֹטֵעַ לִסְיָג בְּעָרְלָה. עש"ב.

וּמָה שֶּׁכָּתַב לְהַתִּיר לִגְדֹּר שָׂדֵהוּ מִפְּנֵי שֶׁטֶף מַיִם, הַיְנוּ טַעֲמָא שֶׁהוּא בִּכְלָל לְאוֹקְמֵי אִילָנָא. וְאָמְנָם בַּעַל הַטּוּרִים (וַיִּקְרָא כה, יא) כָּתַב, דְּאַף אִם בָּא שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים עַל שָׂדֵהוּ לֹא יִגְדֹּר אוֹתָהּ בַּשְּׁבִיעִית. אַךְ בְּדָרְךְ אֱמוּנָה (הִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל פֶּרֶק ב' צִיּוּן הֲהַלָכָה ס"ק קנא) כָּתַב לְהָעִיר עַל זֶה, שֶׁהֲרֵי הוּא בִּכְלָל לְאוֹקְמֵי אִילָנָא, וְאַמַּאי יֵשׁ לֶאֱסֹר.

וּמָה שֶּׁכָּתַב שֶׁמֻּתָּר לִגְדֹּר סָבִיב עֵץ כְּדֵי לְהָגֵן עָלָיו וְכוּ', הַיְנוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ מְלָאכָה בְּגוּף הָאִילָן, וְאֵינָהּ מְשַׁבַּחַת אֶת הָאִילָן, אֶלָּא ג"ז הוּא בְּגֶדֶר לְאוֹקְמֵי אִילָנָא.

וְאָמְנָם בְּעֵץ סַבְּרִס תַּרְבּוּתִי שֶׁנּוֹטְעִים אוֹתוֹ לְשֵׁם הַפֵּרוֹת, דְּינוֹ כְּמוֹ כָּל עֵץ מַאֲכָל שֶׁאָסוּר לִנּוֹטְעוֹ בַּשְּׁבִיעִית.

בשורה טובה לאוהבי התורה והלומדיה

להח"ד בינ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גדולי הדור שליט"א
והתקבלו כס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומריה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם

ספר 'יגדיל תורה בהלכה'

שבת כרך א

ניתן להשיגו בכולל יגדיל תורה

ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

ובטל: 0506491414,

0509013000,

0504158840

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה
לאוהבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אַשִׁיחָה בְּחֻקֶּיךָ"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיך באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולחיות שותף
להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

א.ו.ש אשדוד 052-7627127

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0509013000 ,0506491414

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה